

ZGODOVINA

FARĀ

LJUBLJANSKE ŠKOFIJE.

— x —

Izdaje

A. KOBLAR.

Drugi zvezek:

Zgodovina Nâkelske, Dupljanske in Goriške fare.

— o —
V LJUBLJANI.

Založnik Anton Koblar.

1885.

PREDGOVOR.

Prvih 16 stranij pričujoče knjižice je ponatisnjenih iz Ljublj. „Diöcesanblatt-a“ l. 1884. Ustavilo se je v tem listu natiskanje zgodovine, a sklenil je vendar podpisani, vzpodbujen od mnogih prijateljev domače povestnice, vkljub nekaterim neprilichnostim polagoma izdajati posebej tiskano „Zgodovino farâ Ljubljanske škofije“. Sklêpan je tedaj drugi kamenček za gradênje palače, omenjene v tega podjetja prvem zvezku, ki je lansko leto zagledal beli dan.

Za Dupljánsko faro je nabral č. g. Ivan Vrhovnik, kapelan v Naklem, iz ondotnega farnega arhiva in ust naroda po obilnem trudu gradivo, katero je s podatki iz Ljubljanskega škofijskega in kapitulskega arhiva ter deželnega muzeja kranjskega dopolnil

izdajatelj.

III.

ZGODOVINA

[^]
NÄKELSKE FARE.

Spisala

Ivan Vrhovnik in Anton Koblar,

kapelana.

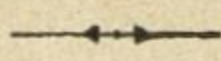
V LJUBLJANI.

Natisnila Klein in Kovač (Eger).

1885.

KAZALO

k zgodovini Nâkelske fare.

Poglavje	Stran
I. Topografični in statistični opis fare	1
II. Farne zgodovine stara doba	16
III. Farne zgodovine nova doba	25
IV. Cerkve	39
V. Farovž, kapelanija, šola in vodovaja	68
VI. Duhovni pastirji	73
VII. Odlični Naklanci	101
VIII. Listine	170

os Gorenjske strani razgrnem pred teboj. Ne krasé ga šumni slapovi; v osrčji se mu ne skrivajo drage rude; na njegovem torišči se niso vršili svetovno važni dogodki — in vender je vreden, da se ozreš nanj. Ti temni lesovi in zorna polja, te bele vasi in zale cerkve, to krepko Gorenjsko ljudstvo se ti živo vtisne v razvneto dušo. Tudi kopa zgodovinskih spominov, preživevših časov silo, te utegne zanimati. Oglejva si Nâkelsko faro!

I.

Topografični in statistični opis fare.

Z d a n j i o b s e g. -- Nakelska fara leži med $46^{\circ} 15'$ in $46^{\circ} 17'$ severne zemljepisne širjave, ter $31^{\circ} 56'$ in 32° vzhodne dolgósti. Razteza se ona od severozapada, kjer jej je skrajna točka selo Žéje, na jugovzhod; zadnja vas na tem konci je Stružévo ob Savi, dobro četrť ure nad Kranjem. Smer tej poldrugo uro dolgi, precej stisneni progi, kateri delata Sava na jugu in Vojvodin boršt na severu naravni meji, je do malega tista, katero ima Savski tok. Devet vasij je posejanih na tem prostoru: Stružévo in Okróglo ob Savi; Políce, Pivka, Veliko Naklo in Žéje ob veliki cesti; Malo Naklo, Cégelnica in Strohínj tik Vôjvodinega boršta. Vse so podložne c. kr. okrajnemu glavarstvu in c. kr. sodniji v Kranji. S Podbréžko faro si volijo skupnega župana,

čegar pečat nosi naslov: Naklanska županija. Železnična in poštna postaja ste v Kranji; z 11. decembrom 1883 je pa c. kr. poštno ravnateljstvo naklonilo Naklemu nabiralnik za pisma, katera oddaja in vzprejema odslej Kranjsko-Tržiška vozna pošta.

Sosede Nakelski fari so: na severu Dupljánska, Goriška, Trsteniška in Prédoseljska fara, na vzhodu Kranjska, na jugu čez Savo Šmártinska in na zahodu Podbréžka fara.

Svet. — Gorâ ni v Nakelski fari. Napéta ravan je, tu višja, tu nižja. Pri Žejah je najbolj vzvišena; polagoma se spušča nizdolu v Nakelsko kotlino; to je ravnina v nižavi, ki leži 407 *m* nad morskim površjem. Na severu jo obdaja brežuljkasti Vôjvodin boršt, na jugu pa do 10 *m* visoka „Reber“ — skalnat breg, na katerem se razprostira tja do Save Okrógelska planôta. Iz Nakelske kotline prestopímo skozi ozek jarek „Temnik“ na Stružévska tla. Zopet smo v nižavi, obrobljeni na severu od Kranjskega polja, na jugu pa od skalnatih bregov Okrógelskega svetá; na jugovzhodu se izgublja Stružévska dolina v globoki strugi, ki drží v Savo. Zemlja je ilnata, zlasti ob Vojvodinem borštu; vásino ime: Cegelnica kaže, da so todi kedaj žgali opeko. Niže v Nakelski kotlini je svet pródast; po nekodi je črna prst jako globoka, po drugodi plitva. Stružévsko polje je jako peščeno; po hudi plohi se brzo zasveti kamenje po razorih. Zemeljske pôle, ki se lepo vidijo v „Rêbri“, so popolnem vodoravne; skalne ploske so sestavljene iz naplávljenega in sprijetega apnénčastega kamenja. Na več krajih so lomili mlinske kamene, zdaj jih jemljó samo še iz kamenolôma pri Stružévem. V gozdu na Savi je mnogo lívkastih zemeljskih vsédov, uvéznenim in izpraznenim stóžcem podobnih. Tudi votlin, segajóčih daleč pod zemljo, je dokaj. Najimenitniša je „Le-

bínica“ med Strohinjem in Cegelnico. Vhod, ki je nalik jako širokim na pol odprtim ustom, se nahaja malo v bregu. Jama se takoj vzdigne do 5 *m* visoko in razdelí na tri pánoge, katerim baje še nihče ni prišel do konca; pravijo, da so té v zvezi z Gorenjedupljanskimi podmôli. Zamolkel šum ti bobni na uho; pripogni se, ker se jama zopet zoží, in stópi za menoj v skrajno, levo votlino; pri bakljinem svitu zagledaš podzemeljski slapič — studenec Lebinico, ki pod vhodom v jamo privrè na dan. Strop je ves rosán in mestoma pokrit z malimi kapniki; nekateri so snežnobeli, večidel pa rijavkasti. Ilnata tla in številne ožine ovirajo podzemeljski sprehod; vender se pride lahko kakih 40 *m* daleč. ¹⁾

Zemlja, kar je spada pod Naklo, je večidel rodovitna. V prijetnem skladu se vrsté polja in travniki in širni lesovi. Vse vrste žitnih semen in drugih sadežev, kar jih je vdomáčenih na Gorenjskem, zoré in rodé tu. In sadnega drevja, koliko je tega zasajenega okoli domov! Marsikatera vas se komaj zazná izmed tega plodonosnega vejevja. Gozda sta dva: „Gmajna“ na Savi ali Dobrava in Vojvodin boršt. ²⁾ V obeh je najbolj razširjeno borovje, manj je smerek, listnatega drevja je primeroma pičlo število, dobé se tu in tam hrasti, gabri, kaka bukva, posamičen jesen in breza. Vojvodin boršt se

¹⁾ Teh podmôlov omenja Valvasor v I. zv. II. knjigi, 7. pogl. str. 122. pišoč: „Naklos (insgemein Naklo genannt) ein fein grosses Dorff, zwischen Crainburg und Ratmannsdorff, ligt in schöner Ebene und gutem Felde; an einer Seiten aber, ein gäher steinigter oder felsigter Berg, welcher den Einwohnern, bey feindlicher Zeit, merklich zum Vortheil gereicht: weil die Natur viel Löcher darein gemacht, denen hernach die menschliche Hand geholffen und sie angemauert, also, dass man vorzeiten, für den Türken und andern Feinden, sich hinein retiriren können.“

²⁾ Ljudstvo izgovarja: Údën boršt.

sme prištevati najrazséžnišim Gorenjskim gozdom. Od Pivke, Malega Naklega, Cegelnice in Strohinja pa tja do podnožja Kriške gore in Stóržiča seza njegova oblast. Ta gozd ima tudi precejšnjo zgodovino. Prejšnja stoletja mu je bil deželni vladar lastnik. Okoličani so ga zelo pustóšili, 5. julija 1636 prepové Ferdinand II., sekati les v Vojvodinem borštu, ker je izvedel, da ne prizanašajo niti mladim drevescem, in da živino vanj zagánjajo. Kvariteljem on zapretí, da se jim odvzame živina in vozovi, ali pa da plačajo po 10 gld. glôbe; drugič še jedenkrat toliko in prestatí da jim bode telesno kazen. Pozneje (l. 1667) je prešel Vojvodin boršt grofom Auerspergom v last. Ker ni bilo môči več brzdati kmetske sekire, se je l. 1804 razdelil ta gozd med vasi: Struževo, Pivka, Malo in Veliko Naklo, Cegelnica, Strohinj, Gorénje in Spodnje Duplje, Za dragó, Žiganja vas, Breg, Retnje, Novâke, Za vodó, Kámenik, Leténice, Gorenje in Spodnje Tenetíše, Mlaka, Kókrica, Ilovka, Bobovek, Britof, Rupa, Gorenje, Primskovo, Šenčúr; med graščine: Kiselsteinsko, Brdsko in Glavniško, ter med Kranjski in Nakelski farovž (poslednji je dobil 15 oralov). —

Nerodoviten je samo Savski breg, kjer izmed skalovja tu in tam poganja kako grmičje.

Vodé. — Sava dêre mimo Nakelske fare. Od ustja Bistrice do Struževega jej je ona južna meja. Številni skalni odlomki jej zavirajo po gostem pot; najtesneja je v „Žirévem“ med Bésnicama na desni, in med gozdom Dobrávo na levi strani. Izpod visokih pečíj, nagromádenih na njenem bregu, vrè vánjo brez števila studencev. ¹⁾ Okrógelska višava je gotovo bogata

¹⁾ Tem vrelcem je zagrabil g. prof. Franke iz Kranja pot v Savo, ter v stružici, kjer se zbira studenčnica, napravil „tovarno“ za postrve, tu se vzgaja leto za letom na tisoče postrvic, nekoliko odrastle se spuščajo potem v Savo.

vodéna zaloga, iz katere erlé ti vrelci po zelenem mahovji; na njem pa ostavljajo apnenčaste snoví in je počasi prestvarjajo v leški kamen (oskorjajóči studenci). Zadnji večji curek izvira pod Okroglim in daje tej vasi izvrstno vodo; spuščajóč se v Savo, goni mlin. Tu je v 13. stoletji, ko še ni bilo v Kranji mostú čez Savo, prevážal ljudi nek kmet z imenom „Svnolt“ in sicer podložnike Frizinških škofov brezplačno.¹⁾ Na tem mestu se lahko še danes predrožiš čez Savo, ali ostani rajši tu, da ti razkažem ostale Nakelske znamenitosti. — Druga vodéna zaloga tičí v Vojvodinem borštu, na stotine studencev izvira iz njegovih tal. Močneje so vžé po cevéh napeljali v vasí, koder vode pomanjkuje. Žejânom, ki so prej morali hoditi globoko doli na Bístrico po vodo, doteka od l. 1876. iz dveh vodnjakov pri veliki cesti studenec iz Gorénjih Duplján, Strohínjcem Vasníca, Naklancem Grâpovščica. Poleg Vasníce izvira nad Strohínjem še Zijálka, Stúdenec, Kadúnec in Lebinica.²⁾ Poslednja priteče iz gori omenjenega podmôla, povžije potoma sestrico Malo Lebínico, zavije po travnikih proti Pivki, prestopi veliko cesto ter izgine, kakor vsi oni vrelci, med njivami; kadar pa je obilno dežja, dêre dalje skozi „Temník“ in potem po Stružévski strugi v Savo. Dosti hudomušna je o takih prilikah, ker napravlja mnogo škode kmetovalcem; odnaša jim rodovitno prst in gnoj, prinaša pa peska na kupe. L. 1801 je ona poplavila Pivko tako grozno, da ni bilo samo imetje v nevarnosti, nego tudi življenje ljudi in živalij; vse je moralo bežati iz stanišč. Nekateri stu-

¹⁾ Zahn, Cod. dipl. Austr. Fris. III. 170.

²⁾ Ta potoček daje vodo Cégelnici, Malemu Naklemu, Pivki in Policam. „Na buč“ pravijo tistim krajem, koder jo zajemajo (kje? „na bēčē“); primeri besedo: peč v Letop. Mat. slov. za l. 1880 str. 166.

denci v Vojvodinem borštu se nalik Kraškim vodam po kratkem teku izgublajo v zemljo, pa se drugódi zopet prikazujejo na dan. Mestoma je Vojvodin boršt jako močviren; vendar opazujejo stari ljudje, da vode po teh krajih če dalje bolj sáhnejo.

Ceste. — Kakor krepka žila se poteza skozi celo faro, začení pri Žejah na severozapadu pa notri doli do Struževega na jugovzhodu, velika ces. komercijalna cesta, spajajoča Celovec z Ljubljano. Deset minut pod Žejami se odcepi od nje Beljáška cesta. Razpotje je bilo nek-daj pod Naklim. Beljaška je šla skozi vas, kakor še zdaj, Celovška pa naravnost na Strohinj in na Spodnje Duplje, kjer je dobila smer zdanje ceste. Neznatnejših potov, ve-žóčih vas z vasjo, ne omenjamo; v misel naj le še vza-memo okrajno cesto v Predoslje ¹⁾; ta krene na Pivki z velike ceste navkreber v Vojvodin boršt.

Narod. — Nakelski farani so Gorenjci. Čvrsti so — spoštujejo jih v bojnih vrstah ²⁾; pridni so — lepo obdelano polje ti pové to, nadarjeni so — ni stanú, ki bi ne štel kakega Nakelčana med svojimi odličnjaki;

¹⁾ V „Pečicah“ se pravi tam, kjer se Prédoseljska cesta začnè dvigati z velike. Srečen kraj je to; dvojna rešitev se je zgodila ondi. Vozniku Janezu Sajevcu (Težičevemu iz Naklega) se je 60 centov težak, s pavolo, kavo in dr. nalóžen voz prevrnil, ko je vozil todi od Kókrice sem 8 nov. 1851 zvečer okoli osmih. Samo dva konja sta ostala na cesti, dva druga pa z vozom in voznikom vred padla 4 sežnje globoko v jarek poleg ces. ceste. Globoka voda, ki je vsled prejšnjega deževja narastla v jarku, pavola, naj bolj pa Bog, so bili uzrok, da se niti vozniku niti živini nič žalega ni zgodilo. — Ogromna skala je prejšnje čase v „Pečicah“ molela sem proti cesti. Velikonočni vtorek l. 1865. si je ciganska družina pod njo zavetja poiskala. Sem ter tjà padajoči pesek jih opomni, da niso pod varno streho. Toliko, da so bili izpod nje, in skala zbobní na tla.

²⁾ V starih mrtvaških knjigah Nakelskih je zabeleženih mnogo dosluženih vojakov.

verni so — tri krasno opravljene cerkve so priča njih vnetosti za čast božjo. Kjer je luč, tam je tudi senca. Bog daj, da izgine čim preje, n. pr. prejunaško kâzanje telesne moči. Staro gorenjsko nošo so odložili Naklánci; šla je počivat sè starimi dedi vred. Ostanki narodnih šeg so jako borni. O novem letu in o sv. treh kraljih „bobljajo“ — kolédujejo; zvečer pred tema praznikoma hodijo mladi ljudje pod okna pet božične pesni ter prosijo darov. Na delopust pred binkoštni zatikajo zelene vejice od zunaj za hišna okna, češ, da sede nanje sv. Duh. Tudi kres jim je še znan. Lupina je razdejana, jedro pa je ostalo: vera in jezik pradedov. Prebivalci Nakelske fare so do zadnjega katoliki in Slovenci, govoreč znani Gorenjski dialekt („k“ se pred „e“ in „i“ izpreminja v „č“, „h“ pa v „š“; jedini Stružévčani izgovarjajo pravilno „k“. ¹⁾) Nemščine so se hodili v prejšnjih časih učiti na Koroško; s peščico spakudranih nemških besedij pa se je zatrosila marsikaka tuja razvada med ljud. Pravo omiko ponujata Nakelčanom cerkev in šola. Čedalje bolj segajo po knjigah (letos jih je 46 vpisanih v družbo sv. Mohora); tudi nekaj časopisov zahaja méd-nje.

Poljedélstvo je tisti vir, iz katerega crpijo Naklanci pripomočke, da preživé sebe in svoje. Zemljišča (najmanjša za 40 mernikov posetve, največja okoli 70) so takó-le razdeljena med farane: jeden gospodar je lastník $2\frac{1}{2}$ zemljišč, pet jih obdeluje po 2, trije pa po $1\frac{1}{2}$ zemlje, 62 je zemljákov, trije imajo po tri četrtine, 19 po pol zemlje, pêtim je po jedna četrtina v lasti, $5\frac{1}{2}$ zemljišč se je v novejšem času na drobno razprodalo. Kmetijstvo podpira živinoreja. Pred dve sto leti

¹⁾ V Strohinji izgovarjajo stari ljudje „d“ konec besedij kot „s“, n. pr. kašelj je hus, gas, gos i. t. d.

je tudi cvetela konjereja. ¹⁾ Dokler še ni hlaapon brlizgal na oni strani Save, je vožnja dajala Naklancem lepe denarce in marsikak tuj voznik se je ustavil v prijaznem Naklem.

Domača obrtnost ni neznatna. Pisane plahte, s katerimi se pogrinjajo tla po sobah, tkó v Nakelski fari iz árovice. Tu se pletó volneni jopiči, katerih vsako leto na stotine roma na Hrvatsko in v južne dežele; izdelujejo in s kožuhovino ali sè suknom se podlagajo zimski črevlji — opanke ali copate za ženske. V Strohinji izdelujejo trakove; v tej vasi so bili vže od nekdej tkalci ²⁾ doma. Valvasor ³⁾ hvali Nakelčane sploh kot jako obrtne ljudi.

O ljudskem gibanji nam dajó jasen obraz poročne, krstne in mrtvaške knjige; to je kratka pa nezmotljiva narodova zgodovina. Prestavi se za več nego 200 let nazaj in posnêmi iz doli navedenih tabél, kako so pradedi Nakelski ženili se, kako so rodovi rodili se in zopet minili.

Poročence so jeli zapisovati v Naklem 26. februvarija 1612. Do l. 1687. so jim odločevali prostor v krstni knjigi zdaj od začetka, zdaj na konci. Z 22. januarijem 1687 se pričnó redne poročne knjige, katerih šteje Nakelska fara 7; njih podatki so izprva jako pomanjkljivi. Porók med l. 1620—1628 ni nikjer zaznamovanih. Preglejmo zakone po desetletjih!

¹⁾ Valvasor (I. del, II. knjiga, 10. pogl., str. 139. vže pravi: „Es werden daselbst auch viel stattliche Pferde gezogen“.

²⁾ Valvasor jih v misel vzame v I. zv., II. knjigi, 7. pogl., str. 122.: „allda (v Strohinji) wohnen viel Weber, welche allerley Gattungen gemeinen Zeugs machen!“

³⁾ „unter deren Einwohnern viel Handwerks-Leute sich befinden, die allerley Sorten gemeines Zeugs wirken und färben, und selbigen nicht allein im Lande herum, sondern auch weit in die Teutsche Lander, vertragen“. (I. zv., II. knjiga, 10. pogl., str. 139.).

Sklenenih je bilo zakonov					
v desetletji	povprek na leto	naj več		naj manj	
		leta	koliko?	leta	koliko?
1631—1640	6·2	1637	17	1634) 1635)	0
1641—1650	9·4	1641	21	1643	1
1651—1660	7·9	1657	21	1652) 1656)	1
1661—1670	8·5	1665	16	1664) 1670)	2
1671—1680	5·4	1680	15	1674) 1676)	0
1681—1690	9·1	1689	15	1683	4
1691—1700	11·0	1699	16	1698	6
1701—1710	13·2	1707	22	1710	7
1711—1720	10·5	1719	15	1714	6
1721—1730	12·5	1730	19	1728	7
1731—1740	14·6	1734	20	1736	7
1741—1750	12·2	1743	17	1747	8
1751—1760	13·7	1753	23	1756	8
1761—1770	13·0	1770	22	1767	6
1771—1780	16·6	1771	30	1775	12
1781—1790	12·5 *)	1781	22	1788	6
1791—1800	9·5	1792) 1795)	13	1791) 1797)	6
1801—1810	11·0	1807	19	1804	5
1811—1820	7·6	1814	17	1818	1
1821—1830	9·2	1821) 1828)	14	1824) 1830)	6
1831—1840	7·1	1835	12	1831	3
1841—1850	6·0	1844	9	1843) 1845) 1849)	4
1851—1860	6·6	1858	12	1855	3
1861—1870	7·4	1870	13	1861	3
1871—1880	6·2	1874	10	1872) 1875) 1880)	4

*) Razloček med tem in poprejšnim desetletjem je nastal vsled izpremembe farnih mej. To naj se pomni tudi pri naslednjih tabélah.

Največ porók je bilo v Nakelski fari l. 1771, namreč 30; največ (19) v tem stoletji jih ima leto 1807. Nobeden ni stopil v zakon l. 1634., 1635., 1674. in 1676.; po jeden par se je poročil l. 1643., 1652., 1656., 1671. in 1818.; to leto je tedaj v zdanjem stoletji najmanj obdarjeno z zakoni. Najstarejša ženina, s katerima se ponaša Nakelska poročna knjiga, sta: Pavel Valoh iz Struževega l. 1805 in Anton Grašič iz Naklega l. 1812.; oba sta si v 70. letu izbrala družici. Najmlajši ženin je 17letni Janez Česen s Polic, ki se je poročil 14. februarja 1802. Najstarejša nevesta je udova Neža Koderman, ki se je l. 1792 možila s šestimi križi na hrbtu; vzela je 26letnega Luko Kralja; ta jej umrje in 61letna udova Neža se l. 1793. poroči s Primožem Rozmanom z Rupe, ki je bil tudi pol mlajši (30 l.), kakor ona. Najmlajše neveste so 14letne deklice: Marija Ažman l. 1786., Ana Križaj l. 1789. in Mina Markič l. 1804.

Rojencev imena so nam ohranjena v 13. krstnih knjigah. Prvega krščenca so zapisali 5. oktobra 1611; od tistih dob pa do danes vemo za vse, kar jih je bilo pri krstnem kamnu v Naklem krščenih, izvzemši samo one, ki so bili rojeni od 20. decembra 1639 do 12. marca 1640. Ta list je iztrgan iz matice.

Rojenih je bilo					
v desetletji	povprek na leto	naj več		naj manj	
		leta	koliko?	leta	koliko?
1621—1630	38·7	1625	51	1629	22
1631—1640	51·6	1639	65	1631	34
1641—1650	49·8	1641	62	1650	23
1651—1660	54·6	1655	72	1659	44
1661—1670	49·7	1667	57	1665	40
1671—1680	49·0	1671	57	1675	36
1681—1690	51·2	1682	63	1687	33

Rojenih je bilo					
v desetletji	povprek na leto	naj več		naj manj	
		leta	koliko?	leta	koliko?
1691—1700	46·4	1692	63	1699	30
1701—1710	58·8	1708	74	1702	41
1711—1720	49·5	1711	68	1715	26
1721—1730	62·6	1727	75	1722	51
1731—1740	68·5	1739	87	1740	54
1741—1750	62·5	1750	77	1747	46
1751—1760	64·3	1756	76	1752	54
1761—1770	68·2	1762	91	1768	58
1771—1780	68·4	1780	75	1772) 1778)	61
1781—1790	59·8	1785	82	1788	41
1791—1800	48·2	1799	58	1798	36
1801—1810	42·8	1808	53	1802	29
1811—1820	56·5	1812	66	1820	47
1821—1830	49·7	1824	56	1828	42
1831—1840	38·7	1831	56	1833) 1834) 1840)	34
1841—1850	36·9	1843	51	1849	29
1851—1860	35·4	1857	43	1852) 1854)	30
1861—1870	33·4	1865	39	1861	29
1871—1880	34·6	1880	40	1873) 1875)	31

Največ — 91 — je bilo rojenih v Nakelski fari l. 1762.; naj manj — 22 — pa l. 1629. Število poródov pojemlje; v prvem desetletji tega stoletja se jih je štelo 42·8 povprek na leto; od l. 1861—1870 pa samo 33·4 na leto; ta razmera se je v preteklem desetletji zboljšala za 1·2 na leto. Trojčki so se rodili jedenkrat l. 1845, in sicer tri deklice; brez dvojčkov pa ne mine nobeno desetletje; največ — 5 — se jih je rodilo l. 1831.

Mrliče najdemo zapisane v šestih mrtvaških knjigah; ¹⁾ prva se začne z 10. novembrom 1679. Poglejmo kako je smrt gospodarila v minulih dveh stoletjih po Nakelski fari!

Mrličev je bilo					
v desetletji	povprek na leto	naj več		naj manj	
		leta	koliko?	leta	koliko?
1681—1690	23·7	1684	61	1682	10
1691—1700	36·3	1693	61	1695 1699	22
1701—1710	39·3	1705	74	1703	20
1711—1720	37·0	1715	56	1716	26
1721—1730	38·9	1727	61	1721	21
1731—1740	58·9	1740	120	1734	31
1741—1750	47·5	1750	65	1745	30
1751—1760	56·6	1757	113	1754	35
1761—1770	51·3	1764	77	1765	27
1771—1780	54·5	1774 1779	79	1780	40
1781—1790	55·9	1785	84	1782	42
1791—1800	45·5	1798	80	1791 1792	32
1801—1810	40·4	1806	67	1810	26
1811—1820	44·6	1813	76	1820	26
1821—1830	37·3	1829	51	1823	25
1831—1840	40·0	1831	80	1839	21
1841—1850	26·2	1849	36	1850	17
1851—1860	33·3	1858	47	1853	24
1861—1870	30·3	1861	45	1867	22
1871—1880	33·7	1873	53	1875 1880	23

¹⁾ Vse trojne matice so pisane latinski do srede leta 1784. Pravopis slov. imen je jako nedosleden. Ženskim imenom dajo se sploh slov. narodne oblike, n. pr.: Jagodka, Krivka, Težiška i. t. d. Od starih slov. imen se bere v začetku 17. veka samo še: Svetogoj. Za Josipa II. se je vgnezdila nemščina v farne

Smrtna kosa je najgroznejše kosila l. 1740: palo jih je pod njo takrat 120, med njimi 84 otrok, ki še niso dosegli desetega leta. Tudi l. 1757 je bilo smrtonosno; vzelo jih je 113. V zdanjem stoletju so najbolj mrli l. 1831.; zagrebli so 80 Naklancev. Za kolero sta v Naklem samo dva umrla, jeden l. 1831., jeden pa l. 1836. L. 1855. je ta morilka na stotine ljudij pobrala po sosednjih farah, Nakelski je pa popolnem prizanesla. V teku dveh sto let je bilo najmanj mrličev l. 1684, namreč 10; najzdraveje leto v tem stoletju je bilo l. 1850, ko jih je samo 17 šlo na oni svet.

Število starih ljudij gine. Koliko je bilo včasih stoletnikov! V kratki dobi od l. 1682—1700 je umrlo v Nakelski fari 8 okoli 100 let starih oseb; najstarejša med njimi je bila 110letna Magdalena Bokálnica iz Naklega, pokopali so jo 28. okt. 1696. Od l. 1700 do 1800 je 13 stoletnikov zabeleženih v mrtvaški knjigi. Najstarejši izmed vseh, kar jih počiva na Nakelskem pokopališču, je Primož Petelin iz Spodnjih Dupljan, ki je v 120. letu 28. decembra 1759 legel v grob. Zadnji, ki je pod Nakelskim zvonom prekoračil stotino let, je 104letni Andrej Potočnik iz Struževega št. 4; ugasnil je vsled slabosti 23. julija 1821.

Gledé števila prebivalcev Nakelske fare treba pomniti razne dobe, o katerih se jej je obseg skrčil ali povečal. Po tem je sestavljen ta-le pregled števila Nakelskih faranov:

knjige in gospodovala v njih do l. 1870.; zdanjemu g. župniku gré zasluga, da je uvel vanje slovensko pisavo. Starejše knjige so vezane v pergamen. Ob kraji vže zelo poškodovane platnice prve krstne knjige obsezajo dekret, s katerim nek Ljubljansk vladika (ime je odrezano) investuje Gregorija Khyza, mašnika Oglejske škofije, na ces. kanonikat pri Ljubljanski stolnici vsled prezentacije cesarja Ferdinanda 23. apr. l. 1561.

Razne dobe	leta	štev. faranov
		okoli
a) stara fara	1616	700 *)
	1665	1155
	1685	1400
	1740	1662
	1728	1566
	1752	1659
	1767	1691
b) v zdanjih mejah od l. 1785.—1811.	1797	1367
	1808	1225
c) Nakelska fara pomnožena z bivšo Dupljansko lokalijo od l. 1811.—1832.	1811	1488
	1813	1365
	1818	1502
	1820	1530
	1821	1542
	1823	1567
	1824	1648
	1826	1655
	1830	1654
d) v zdanjih mejah od l. 1832.—1883.	1831	1659
	1832	1641
	1833	1265
	1840	1245
	1850	1304
	1860	1334
	1870	1351
1880	1332	
	1883	1356

*) Poročilo škofa Hrena papežu Pavlu V., gl. Mitth. 1854 str. 63, ostale številke so vzete nekaj iz šematismov Ljublj. škofije, nekaj iz zapiskov, hranjenih v farnem arhivu Nakelskem. Iz poslednjega izvirajo v tej razpravi skoraj vsi podatki, katerim ni izvor izrecno citiran.

Po vaseh so se prebivalci Nakelske fare tako-le porazdelili :

V a s i		leta 1785.	leta 1811.	leta 1837.	leta 1852.	leta 1880.
Véliko Naklo	hiš	58	—	60	—	64
	duš	329	322	327	326	303
Malo Naklo	hiš	7	—	5	—	5
	duš	29	30	24	31	20
Cégelnica	hiš	16	—	18	—	18
	duš	79	76	85	98	69
Pivka	hiš	22	—	23	—	24
	duš	149	138	118	126	113
Police	hiš	4	—	33	—	7
	duš	23	30	7	28	25
Stružévo	hiš	23	—	26	—	28
	duš	140	130	137	158	104
Strohinj	hiš	69	—	67	—	66
	duš	389	370	326	338	284
Okróglo	hiš	—	—	19	—	19
	duš	—	93	101	118	97
Žéje	hiš	—	—	12	—	13
	duš	—	77	72	74	88

Do leta 1848. so bili gospodarji v Nakelski fari podložniki cerkvam, graščinam itd., katerim so dajali desetino in hodili na roboto. Tako so spadala v minulem

stoletji zemljišča v vasi Veliko Naklo: pod farno cerkev v Naklem (6), pod graščine: Brdo, Turen pri Preddvoru in Goriče pri Preddvoru. Vas Malo Naklo: pod farno cerkev Preddvorom, pod graščine: Golnik, Turen, Brdo, Tržič, pod farovž v Kranji in mesto Kranj. Vas Pivka: pod graščine: Brdo, Turen, Tržič in mesto Kranj. Vas Police pod graščino Ručnik. Vas Struževó pod mesto Kranj in farovž Kranjski, pod prošitjo Ljubljansko, pod farovž Šmartinski, pod graščine: Turen, Ručnik in Tržič. Vas Strohinj: pod samostan Velešalski, podružnico Strohinsko, farno cerkev Preddvorsko, pod farovž Nakelski in Kranjski, pod mesto Kranj, pod graščine: Brdo, Turen, Ručnik, Golnik in Tržič. Vasi Okroglo in Žeje ste bili nekđaj škofov Frizinških in potem podložni graščini Loški.

II.

Nakelske farne zgodovine stara dôba.

Časov sledove, katerih nam ne hrani noben pergamen odkriva mnogokrat zgovôrna pravljica. Prazgodovino Nakelsko izvemo samo od nje. Dandanes živi med ljudmi vest, da je ondi, kjer se zdaj širijo Nakelske njive in travniki, stalo nekđaj jezero. ¹⁾ Vzhodni breg jezeru je bil tam, kjer vzvišen grebén („v Lóčinah“) loči Nakelsko polje od Stružévskega. To zavoró — pravijo — so Lahi prekopali in jezero je izteklo v Savo.

¹⁾ Rajni župnik Blaznik poroča, da bi bil pred več leti našel stari Lesnikar v skalo vtrjeno železo, kamor so ladije pripénjali.

Še zdaj se vidi ta predòr, „Temnik“¹⁾ imenovan; to je ozka dolinica in v njej veliko razmetanega skalovja. Pravljičica potrjuje podoba Nakelske kotline: od spodaj navzgor izlizano skalno obrežje, pródinati nanos, uvéznen svet v Podbrezjah, kažóč, da je Bistrica nekđaj tekla v Nakelsko jezero (najbrže od Spodnjih Duplján sem med Acovcami²⁾ in Strohinjem), najbolj pa preseka v Temniku. Da je todi v davnih časih pljusvalo večje vodovje, pričá sv. Nikolaj, komur je Strohinjska cerkev posvečena; njegova svetišča stojé večidel kraj jezerov in rek. Tudi imena tukajšnjih vasíj cikajo na vodeno preteklost, kakor: Struževó³⁾, ležeče v strugi, kojo je voda izgrebala pri odtoku iz jezera; Okroglo — otok obdan krog in krog z vodó; Pivka — kraj, kamor so z višine živino napajat gonili⁴⁾; Naklo = vas „na kalu“⁵⁾, t. j. na luži, na jezeru.

¹⁾ V urbarji l. 1712 se bere: „Tombnik“. Zadej za Temnikom proti Struževemu so njive „v Préskah“.

²⁾ Malo vzvišeni svet med Žejami, Spodnjimi Dupljami in Strohinjem, imenovan tudi Nâcovce.

³⁾ Navadno pišejo Sterževó; v Letopisu Matice slov. za l. 1872. in 1873. se pa bere na 137. strani: Struževó; ta oblika se nam vidi pravilnejša. V starejših spisih najdemo tudi Striževó, Stroževó.

⁴⁾ Blaznikova razlaga. Pivka je v teku čása doživela mnogo izprememb na papirji: Pewkh in Pewkha (l. 1527) Poika, Poik (l. 1628), Pilka.

⁵⁾ Kal, m. pomeni: 1) Fels, Berg, Kamm, 2) Lache, Pfütze (Notranjsko); das Sinken des Wassers (Caf); voda kalá, das Wasser nimmt ab == upada (iz rokopisne zbirke za Wolfov slovar). Miklošič: Naklo = ein in die See reichender Fels, Vorgebirge. Ambos. S to razlago „na kalu“ se vjema nekđanja, zdaj že pozabljená narodna pravljica, da je prva Nakelska cerkev stala na skalnem robu nad Pivko ter molela v jezero; in druga vest, da se je Nakelski cerkvi nekđaj reklo „pri sv. Petru na jezeru“. Čujmo, kako tolmači za Nakelsko zgodovino jako zaslužni župnik

Pravljica trdi, da so Lahi prekopali Temnik. Tudi drugodi se shajamo v narodnem izročilu po gostem s temi možmi; za njimi tiče temni spomini na Benečane in morda celo na Rimljane. Bodi si, da je voda sama odprla si pot iz Nakelske globéli, bodi si, da je človeška roka posegla vmes, da prežene vodeni živelj ter si pribori precejšen kos zemlje, — prebivalec Italije, ki je toliko vekov gospodoval v naši domovini, ni izginil brez sledú. Krotil je vodé, razprezal cesté, dvigal mogočne zgradbe. Skoraj gotovo je Rimljan potegnil prvo cesto ¹⁾ čez Nakelski svet; od Gameljnov je šla na Kranj in od

Blaznik nemško obliko: „Naklas“ bi vtegnilo pomeniti prese-litev z višine v osušeno nižino; ker se v navadnem govoru rado sliši na „kla“ mesto na „tla“. Morda pride „Naklas“ od „naklad“ — nakladati blago za vožnjo čez Ljubelj. Čutèč, da ni prišel besedi do jedra, pristavi Blaznik: „Ob diese Muthmassungen mehr als blossе Träumereyen sind, soll besseren Naturforschern und Nahmen-Auslegern zur genauern Erörterung vorbehalten bleiben.“ — V starih listinah se bere: Nakel, Nachil, Nakla, Naklu (v prvi krstni knjigi) ter pozneje: Naklas, Nakles in celo Nokles. Ljudje pravijo: nom. Náku, gen. Náklega, loc. v Naklem, adj. Nákušč ; prebivalcu je ime Naklánec ali pa tudi Nákučan = Nakelčan in na nekem grobnem spomeniku se bere Naklàn. — Tudi po drugih krajih se nahaja več vasij z imenom Naklo, ali pa vsaj iste korenike. Jedno Naklo je na Dolenjskem v Leskovški fari, imenovano v listini vže l. 1145 (Schumi, Urkb. I. 100.), blizo njega stoji vas Kalce = na Kalu; drugo je podružnica Rodiške fare na Primorskem. Dve njivi, ležeči na severu od Sorske vasi, nosita imeni „véliko naklo“ in „malo naklo“, obe sta vzvišeni in blizu nju se nahaja velika luža, kjer reka Sora zastaja. Tudi na Českem najdemo prastaro vas Naklo (gl. Sbornik Velehradsky, III. letnik). Da imamo po Slovenskem več vasij z imenom Kal in o pomenu te korenike govori P. Ladislav v „Slov. Glasniku“ 1865. l., na 54. strani, in pristavi: „Vasi tega imena so večidel na brežnih krajih in prst je mastna ilovica.“

¹⁾ Glej zemljevid (Tab. IV.) Recije, Norika in Panonije, pridejan 2. delu, III. zv. Mommsenovega „Corpus inscriptionum“;

tod brž ko ne skozi Nakelsko kotlino na Ljubelj in dalje v Virunum na Koroškem. Ta proga je vezala Norik z Emono in po njej z Italijo. Rimljani so važne točke ob cestah utrjevali. Nad Pivko pri Naklem moli kakih 20 m visoko skalovje navpik, imenovano Štucelj. Na njem ti kažejo z zemljo pokrite temeljne črte neke štirivoglate, z globokimi rovi obdane stavbe. Pred nekaj leti so se ondi še videli ostanki zidovja.

Na „Gradišči“ ¹⁾ — tako pravijo temu kraju — je stal nekdanj grad, praselišče zdanje Brdske graščine. Ker je prebivalcem gradú vode manjkalo, hodili so doli na Pivko ponjo; tja so gonili tudi živino napajat. Tako pravljica. — Srednjevečnega gradú nam ni tu iskati, pač pa se je utegnila dvigati na tem parobku kaka Rimska zgradba, stražèč spodaj vijóčo se cesto. Drugih sledov Rimljanske roke zastonj iščemo po Naklem in v njegovi okolici.

Naznanja nam pa ljudska pripoved, da so nekdanj stali še trije gradovi blizo Naklega. Prvi je stal nad Šentánekom, na vzhodnji strani Strohinja ob robu Vojvodinega boršta. Z „Belega gradú“, tako ga zove narod, se je baje gospôda v čolnih vozila k službi božji v Strohinj. Jamo, v katero se je grad pogreznil, prerašča goščava. Poleg onega imena nosi ta kraj še priimek: pri „Pustem gradu“. Drugi grad se je dvigal med Strohinjem in veliko cesto, tam, kjer se širijo njive „v Dolci“.

ondi stoji: „certae sed nondum exploratae (viae)“, cit. Dimitz Gesch. Krain's, I., str. 63, opomnja 5.

¹⁾ Ostanki „Gradišča“ so se baje porabili za zidanje pod pečino stoječe Lesnikarjeve hiše, ki nosi letnico 1759. Prof. A. Müllner v svoji „Emoni“ str. 71 in 72 izvrstno dokazuje razliko med „Gradiščem“ in med „Starim gradom“. Prvo mu znači staro rimsko naselbino, drugo pa ostanke srednjevečnih gradov.

V grajski kleti, katera se neki še nahaja ondi pod zemljo, čaka sodec denarja srečnega iskalca. Tretji grad je pa čepel na Savskem bregu v Vinicah. Tudi ta nima več sledú, le prastara vinska trta še životari med skalnimi parobki — ostanek grajskega vrta. Tako pripoveduje narod.

Rimljan je sè svojimi cestami pospešil razvitek krščanstva. Zmagonosno je ono prodiralo na vse strani. Zgodaj so se že jeli vsipati žarki njegovi iz Ogleja v naše pokrajine. Ne vemo sicer, kdaj je prvič stopila posvečena noga oznanovalca Kristovega na Nakelska tla, sodimo pa, da se je to kmalo zgodilo; vsaj stoluje v farni cerkvi Nakelski sv. Peter, kateremu so posvečene najstarejše cerkve v naši domovini. Tudi Solnograd je pošiljal svoje duhovne poslance na Gorenjsko, dokler mu ni cesar Karol Veliki Drave odkazal za mejo. Vspešneje nego kdaj poprej se je razširjalo todi krščanstvo za sv. bratov Cirila in Metoda. Brez dvojbe sta ta dva izvrševala svoj apostolski posel tudi med kranjskimi Slovenci; uvela sta tu slovenski jezik v službo božjo; odkod bi sicer bilo toliko knjig glagolskih, katerih posamični listi še dandanes ovijajo platnice starim urbarjem? Čemu to, ako bi naših apostolov tu ne bilo sè svojo uzorno liturgijo? Peta krstna knjiga Nakelska od l. 1673—1690 je vezana v pergamen, na katerem se še dado spoznati stare glagolske črke, tudi „urbarium parochiae Naclensis“ od l. 1676 nosi jednako starinsko obleko. Narod je dolgo pomnil svoja duhovna dobrotnika; romal je k njunemu altarju v daljni Ahen; še l. 1713 je nastopil težavno božjo pot tjakaj („ad Coloniam et Aquisgranum“) Matej Markovič iz Strohinja, a ni je dovršil, ker ga je smrt prehitela.

Ponosni Oglej je potisnil nazaj Solnograd in Velegrad. Podložna je bila Oglejskim patrijarhom skoraj vsa Gorenjska stran v duhovnem in svetnem oziru. V njih zavetji se je porodila in razvila Nakelska fara, ki je v

starih mejah obsezala štiri podružne cerkve: sv. Nikolaja v Strohinji, sv. Mihaela v Gorenjih Dupljah, v čegar sosesko sta spadali vasi Zadragó in Peče, sv. Andreja v Goričah, pod čegar zvon je šla tudi Srednja vas, in sv. Lamberta v Zalogu sè Svarjem. Ostale vasi: Véliko in Malo Naklo, Cégelnica, Pivka, Políce, Stružévo in Bistrica so se združile krog farne cerkve sv. Petra v obširno Nakelsko sosesko.

Rojstveno leto Nakelske fare nam ni znano. Prvi evangeljski poslanec je došel iz Ogleja, od koder so pošiljali tudi pozneje Nakelčanom dušne pastirje — vikarje ali plebane (župnike). Prvi Nakelski župnik, z imenom Ortolf, nam je znan iz l. 1271. Ti so mesto patrijarhov izvrševali duhovna opravila in pobirali za-nje od podložnih zemljišč desetino in druge davke. V zapisniku farâ kranjskih, od katerih je l. 1323 kardinal Bertrand kot papežev legat pobiral pristojbine, najdemo tudi faro Nakelsko, ki je morala plačati „III fertinos“ ¹⁾ (toliko, kolikor Šent-Vidska nad Ljubljano in Krška na Dolenjskem). L. 1370. je pa odrédovina (taksa), katero je plačevala Nakelska fara papežu na leto, znašala 12 mark solidov. ²⁾ Oglejski patrijarh je bil Nakelski fari škof do l. 1461. in patron do l. 1394. Po svojih namestnikih, podružnih škofih, se je patrijarh večkrat prepričeval o stanju fare, v redni delitvi sv. zakramentov i. t. d. Tako je bil 26. nov. 1352 v Naklem Senjski škof in patrijarhov vikarij „in pontificalibus“ Simon Perthiua. ³⁾

¹⁾ Mitth. f. Kr., 1856, str. 11 iz Bianchi Docum. per la Storia del Friuli. Vol. I., str. 590.

²⁾ „Plebes Nalek (Nakel) marc. solidorum XII.“ — Schumi Arch. I, 95.

³⁾ Drugodi se imenuje ta škof: Protiva; gl. Parapat, Letopis mesta Kranjskega v Letop. Mat. sl. 1870, str. 95.

V 13. stoletji je vže pešala moč Oglejskih patrijarhov. Posvetno oblast so jim izvili iz rok močni sosede. V onih burnih časih, ko je samo pest odločevala, niso mogli patrijarhi več braniti lastnin in sebi podložnih cerkvâ. Posestva v Nakelski fari je imel sredi 13. stoletja Mainhard, Goriški grof, advokat Oglejske cerkve, v lasti. Zastavil je je pa 22. dec. 1252. l. Hermanu grofu Ortenburškemu, da bi odkupil svojega tasta Alberta III. grofa Tirolskega. O tej zástavi nam govori listina, izdana od Mainharda, in sedaj hranjena v c. kr. državnem arhivu Dunajskem. (Glej zadej Priloge, št. 1.) Prej ko ne se ta posojena svota ni poravnala in zato so Ortenburžanu ostala zastavljena posestva v Naklem. L. 1377 najdemo Nakelsko faro pod vodstvom in v zavetništvu mogočnega Friderika grofa Ortenburškega.¹⁾ Cerkven odvetnik (*advocatus ecclesiae*) se je moral potezati za njene pravice in svoboščine, vodil jej je pravde ter branil njeno posestvo zoper sovražne napade. Tu se je odvetništvu nekaj let pozneje pridružil patronat. Patrijarh Janez, hoteč se hvaležnega skazati grofu Frideriku Ortenburškemu za dobrote, katere je prejela Oglejska cerkev od te rodbine in vzlasti od očeta Friderikovega, podarí njemu in naslednikom in dedičem njegovim patronatno pravo cerkve sv. Petra v Radovljici, sv. Jurija v Gôrjah, sv. Jurija v Loži, sv. Andreja v Mošnjah in sv. Petra v Naklem.²⁾ S tem je prišla pravica, da kadar koli se izprazni fara, naj izvoli Friderik, ali kdor mu bode naslednik, sposobnega krepostnega duhovnika in naj ga prezentuje patrijarhu. Če ni nobene prevare ali svetokupstva, ga Oglej brez ugovora potrdi in mu izroči duše v skrb. S pismom patrijarhovim z 10. junija 1394 je postal tedaj Ortenburžan patron Nakelske fare. Dva

¹⁾ Catal. cleri dioec. Labac. 1884, str. 143.

²⁾ Conf. Mitth. f. Kr. 1854, str. 90.

dni pozneje je to odobril tudi kapitul Oglejski. Friderik poprosi potem papeža Bonifacija IX., naj kakega mašnika todi okoli pooblastí, da v imenu apostolskega sedeža potrdi darilno pismo, ker bi se sicer, v Rim odposlano, lahko na poti izgubilo. Papež izroči 26. aprila 1394 ta posel opatu Osojskega samostana v Solnograški škofiji; ta naj preišče listino, in ako je v redu, naj jo namestu njega za veljavno spozná. ¹⁾ Odslej iščejo Nakelčani v cerkvenih zadevah in pravadah pri Ortenburžanu pomoči. V kupni pogodbi, ki jo je naredil Nikel, „Stammpurkgraff zu Waldenburg“, in žena mu Katrey l. 1401 cerkvenim ključarjem Nakelskim, se izrecno omenja pokroviteljstvo grofa Ortenburžkega. ²⁾

Svet na okroglem je Friderik grof Ortenburški l. 1263 odstopil Frizinškim škofom, katerim je 24. oktobra l. 1274 podelil kralj Otakar, kot Gospod Kranjske, sodno oblast v kriminalnih in civilnih zadevah nad podložniki njihovega Loškega posestva. Med tem posestvom je poleg Stražišča in gore sv. Marjete imenovan tudi kraj Okroglo (Ocroglach). ³⁾ L. 1291. je bilo na Okroglem 14 kmetij, ki so se prištevale k županstvu Bavarcev, bivajočih od Stražišča do Loke. ⁴⁾

L. 1420 umrje Friderik Ortenburški in ž njim

¹⁾ Mitth. 1862, str. 48.

²⁾ „Tatten wir dez allez nicht, So sol die obigen Chirchen vnd Chirchmaister, der Edell vnd Gnadiger Herr Graff Fridrich ze Ortenburg sein Erben oder ir Geschéft richten vnd weren“. Pergam. listina, datirana „an phinztag vor Sand Jörgen“, hranjena v farnem arhivu Nakelskem. Niklov pečat je še cel; na njem je ščit z dvema krogljama v sredi, opis mu je: † S. Nicolai de Waldbrg. Za pričo je bil Sigmund Dominik von hoff; njegov pečat je v slabejšem stanu; v grbu je živalska glava; opis se ne razloči več.

³⁾ Zahn, Cod. Austr. Frising. I, str. 239 in 329.

⁴⁾ Zahn, Cod. A. Fris. III, 168.

koroška loza Ortenburžanov. Vsled oporoke z 20. nov. 1377 pripade skoraj vse ogromno posestvo njegovo Hermanu Celjskemu v last. ¹⁾ Celjski grofje so podedovali ob enem patronat Nakelske cerkve. Tudi fevde, kar so jih imeli doslej Ortenburžki grofje, so oddajali za naprej Celjani. Tako fevdno posestvo je bilo zemljišče v Malem Naklem, katero je na kresni dan l. 1386 od grofa Friderika Ortenburžkega v fevd dobil Tomaž Krulec iz Kranja ²⁾, in to je precej prvo leto po smrti Friderikovi na Telovo 1421 grof Herman Celjski v fevd dal Janezu Krulcu ³⁾, najbrže sinu Tomaževemu. Kakor poprej na Ortenburžane, tako se sklicujejo Naklanci zdaj na Celjane, naj jim razsojajo pravde in ščitijo pravice. V kupnem pismu Strohinjske podružnice, izdanem „am Eritag vor Ostern“ l. 1422. beremo, da če nastanejo kakšni prepiri zaradi kupljenih zemljišč, naj sodi o tem „die hochwolgeborne vnd Gnadige herschaft zu Cyli.“ Ulrika, poslednjega grofa Celjskega, najdemo imenovanega l. 1451, ko je potrdil listino o kupni pogodbi zaradi nekega zemljišča Zadragó. Listina, ki nam to omenja, in koje izvornik leži v muzeji Ljubljanskem, se glasi v glavnih stavkih, kakor pove v „Prilogah“ št. 2. L. 1456, 11. nov., je padel v Belem gradu grof Ulrik. Nakelska cerkev je dobila zdaj novega odvetnika, dediča Celjanov, cesarja Friderika IV. iz hiše Habsburžke, ki jej je patronoval samo pet let. Nato je pa dobila fara zopet druge, bolj stanovitne gospodarje, dasiravno so cesarski še nadalje ohranili svoja posestva v Naklem in imeli ondi svoj poseben urad.

¹⁾ Th. Elze, Gotschee und die Gotschewer v III. Jahreshaft des kr. Land. Mus., str. 8.

²⁾ Arch. f. Kärnten 1862. str. 93; Parapat l. c., str. 96.

³⁾ Mitth. 1848, str. 21, Parapat l. c., str. 98.

III.

Nâkelske farne zgodovine nova dôba. (1461—1884.)

Dne 6. decembra l. 1461. se je dogodila važna sprememba gledé gospodarjev Nâkelske fare. Izstopila je fara izpod škofovske oblasti Oglejskega ¹⁾ patrijarha ter je postala podložna Ljubljanskemu škofu. Tisti dan je izdal namreč cesar Friderik IV. v Gradci ustanovno pismo, s katerim je založil nov škofijsk sedež v Ljubljani; med pičlim številom sedanjih njemu prisojenih farâ na Kranjskem najdemo faro Nakelsko. Ljubljanski škof jo je podredil arhidijakonatu Radovljiškemu, pri katerem je ostala do l. 1603, ko se je pridružila Kranjskemu. ²⁾ Z novim škofom jej je dal cesar tudi novega patrona — stolni kapitul Ljubljanski: njemu je fara od tega časa popolnem vtelesena (*pleno jure incorporata*). Kapitul je postal pravi župnik Nakelske fare ter lastnik farovške

¹⁾ Služba božja se je vršila tudi pozneje še po obredu Oglejske škofije. V ustanovnem pismu Ljublj. škofije se bere: „*Fiant quoque alii Cantus, Lectiones et processiones cum ceteris ecclesiasticis cerimoniis, quemadmodum hec omnia iuxta ordinem Rubrice seu Breuiarii Aquilegensis Ecclesie . . . fuerint observanda.*“ To spričuje pa tudi star „missale“ v Nakelskem arhivu. Tiskan je s krasnimi gotskimi črkami; naslovni list je iztrgan in v sredi manjka nekaj strani. Večje vinjete z inicijalami so razen dveh vse izstrižene, (!) ostali dve ste bujno pobarvani. Postscriptum konec missala slove: „*Expletum est hoc missale pro sancte Aquileyen ecclesie ritu: caractere iucundissimo Venetijs impressum: opera Luce antonij de giunta florentini: et impensis Joannis Osualdi Augustensis. Anno salutis dominice quingentesimo octauo supra millesimum. quarto. kal. Julij.*“

²⁾ Iz Chroenovih zapiskov, shranjenih v kapitulskem arhivu Zagrebškem.

gosposčine in zemljišč, ter je užival njih dohodke.¹⁾ Zarad tega so do l. 1830 kanoniki „simul et in solidum“ prejemale investituro na fare, vtelesene kapitulu; dolžni so bili pa po svojih namestnikih ali vikarjih²⁾ oskrbovati duhovna opravila v svojih farah, ter poslednjim skrbeti za dostojne dohodke. Novega vikarja je kapitul prezentoval škofu, da ga je potrdil. Vikarju je potem izročil kapitulski dekan, ali na mestu njega nalašč za to pooblaščen kapitulsk poslanec, ki je bil navadno kak kanonik, posestvo, pravice in dohodke, sploh „temporalia“. Vsak farni vikarij Nakelski je pri nastopu moral dati kapitulu „reversale“, v katerem je spoznal sebe samo za začasnega uživalca farovške gosposčine in zemljišč, obetajoč, da bode vestno čuval vse dozdane pravice, davke in druga bremena sam nosil, da bode važne izpremembe vselej kapitulu naznanjal, da bo kapelanu pri svoji mizi dajal hrano ter redno odšteval kapitulu (prav za prav četrtemu cesarskemu kanoniku) po 300 gld. miznine na leto. Ta miznina, katero je plačeval vikarij Nakelski vselej naprej, polovico o Jurijevem, polovico o vseh svetih, pa ni bila vedno enaka. V sredi 17. stoletja je znašala le 130 gld. in 2 libri popra; po 155 gld., včasih tudi več, je plačeval vikarij za dve kapitulski desetini, kateri je imel v najemu.

Že v Oglejski dobi je gotovo obstajala pri Nakelskem farovži gosposčina; zdaj je prešla kapitulu v roke. Tlako so jej morali delati 4 zemljaki v Strohinji, po jeden v Zalogu in v Goričah, 2 v Gorenjih in v Spodnjih Dupljah

¹⁾ Dotični odlomek škofijskega ustanovnega pisma se glasi: „Nec non memoratis Praeposito, Decano, Canonicis et Vicariis fructus et proventus quotidiani dictarum Ecclesiarum . . . sancti Petri in Nackl . . . pro communi distributione eorundem . . . perpetue incorporantur seu uniantur.“

²⁾ Pozneje so se jeli vikarji imenovati župnike.

in 7 kočarjev. Žitno desetino je dajalo v Struževem 9 zemljišč, na Pivki in na Policah 10, v Naklem 19, v Malem Naklem 4, v Strohinji 26, v Gorenjih Dupljah 13, za Pečmi $5\frac{1}{4}$, za Dragó 5 in nekatere njive na Bistrici, na Senožetih, na Povljah in v Babinem vrtu. Struževci, Pivčani, Malo- in Veliko-Naklanci, Strohinjci in Dupljanci so morali farnemu vikarju vsako leto pol dneva orati; vsakemu oraču se je moralo dati zato zjutraj kosilo in potem četrтинko vina. Malo- in Veliko-Naklanci, Pivčani in Strohinjci so vrh tega jeseni dovážali vikarju vsak po jeden speljáj drv, ali iz farovških lesov, ali pa od tam, kjer so bila kupljena; vsakemu vozniku je šel zato kos kruha, vreden 4 kr. Po vsej Nakelski fari je dobival vikarij popolno mladino, povesma, od vsakega zemljaka po jednega piščanca, pujska (kdor ga je imel) ali kako drugo mlado živino; takisto od panjev od vsakega roja po jeden osmák (8 kr.)¹⁾; o veliki noči pa po dve jajci. Vsaka kóčarica in góstija je morala jeseni po jeden dan ajdo žeti na farovškem. Vsa gotova desetina je bila vredna na leto 600—700 gld.

Cesar Friderik IV. je poskrbel tudi v svetnem obziru za Nakelsko farno; na predlog namestnika deželnega glavarja Gašperja Melca in vicedoma kranjskega, Jurija Rainerja, je v saboto po sv. Alešu l. 1488 Naklo in ves svet to stran Bistrice del pod sodnijo Kranjsko.²⁾

Motil bi se, kdor bi mislil, da so bili takrat srečni časi. Turki so divjali po naših krajih. Ko so po sv. Mihelu l. 1475. besneli po Gorenjskem, hotèč prodreti na Koroško³⁾, gotovo niso zgrešili Naklega. Bridko so čutili moč sovražnikovo Naklanci. Da si otmó blago in

¹⁾ „Desgleichen von Peinstökh von Jeden Schwarmb ain Osmakhen“ — izvirna nemščina Nakelskega urbarja.

²⁾ Parapat, l. c. 104.

³⁾ Parapat, Turski boji v Letop. Mat. sl. 1871. str. 57.

živino, ali vsaj, če družega ne, golo življenje, so si zavetja iskali v podzemeljskih votlinah; te so jim bile varno skrivališče pred peganjalci. Vhode v jame so pozadelali; celo vratica so jim napravljali. Ali je bil dir in dej, ko se je po cela vas selila pod zemljo ¹⁾! Kolik jok in stok, ko so zopet prišli na beli dan in mesto prejšnjih domov našli bedna pogorišča! Da je tursko kopito res teptalo in pustošilo kdaj Nakelsko okolico, nam priča pódkova, ki so jo pred nekaj leti izkopali blizo Malega Naklega, in ki je prav turskega kova.

Drugačnega sovražnika je prinesel seboj 16.º vek—luterane. Ne bi se mogli čuditi, ako bi se bilo zlobno seme novoverskih nauk poprijelo src Nakelskih faranov in jih izpridilo; vsaj so imeli toliko zanj okoli in okoli nastavljenih: bližnji Kranj, kjer je bujno poganjala nevera in ž njo vred razuzdanost, Brdsko graščino, to ognjišče Gorenjskih luteranov, Križe, kjer je celo kri tekla zaradi vere. Najnevarniše med temi je bilo Brdo. Brdski baron je bil oblasten gospod v Nakelski fari; veliko tlačanov je imel todi: v Goričah, v Zalogu, v Gorenjih Dupljah, v Strohinji, na Cegelnici, na Pivki in na Policah. V rokah gospodarjevih je bila tadaj vera podložnikov. Stanovitni so morali biti takratni kmetje, če jih ni premamila ni grožnja, ni priliznjenost, da so zvesti ostali veri svojih očetov. ²⁾ Papežev poslanec,

¹⁾ Citat iz Valvasorja smo zgoraj omenili.

²⁾ V farnem arhivu počiva od tistih dob polemična knjiga zoper protestante „Postilla Echij;“ opazke na njenem robu pričajo, da so jo nekdanji Nakelski duhovni pastirji vrlo rabili v boji zoper novoverce. Gledé nazočnosti protestantov v Nakelski fari se mi sumljiv zdi napis (z unificijalnimi črkami) nad vratmi Jenkove hiše v Struževem: „Gott mein Trost-Peter Awritseh M. D. XCII, in pa neprostovoljna ostavka Nakelskega vikarja Andreja Latomusa l. 1581.

škof Sikst Carcanus¹⁾, je l. 1620. obiskal kranjske fare, da je poročil v Rim, koliko škode je storilo luteranstvo. V Naklo je prišel o vseh svetih iz Kranja gori; 2. novembra je bil v Goričah, 3. pa v Zalogu.

Brez upliva ni ostalo krivoverstvo tudi v Naklemne; neka razuzdanost²⁾, nek uporen duh je šinil med ljudi. Tlako so jeli opuščati in cerkvenega posestva niso pri miru pustili. Pri cerkvenem računu, katerega se je takrat vsa soseska vdeleževala, je na tiho nedeljo 24. marca 1624 tadanji župnik ostro zapretil ljudem: Kdorkoli bi iz Velikega Naklega, s Pivke in iz Malega Naklega zamujal tlako, ali se zoper to upiral, kar je od davnih časov v navadi, namreč: vožnja gnoja, kopanje, pletev, žetev in drugo, ta zapade 4 funte olja Nakelski cerkvi. Kdor bi cerkveno njivo popasel, tega zarubijo ključarji; to pa ne zadeva onega, ki si je pravico kupil od ključarjev, da sme uživati njivo; tak je prost.

Tudi vikarij je marsikatero grenko užil. Od nekdanj je on smel drvariti v Vojvodinem borštu. Kar se začno vikarju Matiji Grusu ustavljati uradniki kneza Auersperga, kratèč mu drva iz omenjenih lesov; žugali so mu z rubežnijo. Kapitul stopi trdo na noge in tirja od Ferdinanda Auersperga, naj prizná Nakelskemu vikarju starodavno pravico, ker kapitul ne sme ničesa odstopiti ali zapraviti, temuč vse ohraniti in nazaj dobiti, kar je njemu in njegovim faram lastno; sklicuje se na kupno pogodbo z 14. aprila 1667, vsled katere je cesar Leopold izročil Vojvodin boršt grofu Wolfu Engelbrechtu Auers-

¹⁾ Njegov izvorni naslov se glasi: „Nos frater Sixtus Carcanus Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Germanicensis nec non et per Universum Episcopatum Labacensem Visitator Apostolicus, ab eadem Sancta Sede Specialiter delegatus.“

²⁾ Veliko število nezakonskih otrok v poluteranski dobi nam priča to.

pergu pod to pogojo, da se ne oškodijo pravice domačinov, ki jih imajo do tega gozda. Kapitulova beseda je obveljala; 8. aprila 1683 dovoli knez Ferdinand Auersperg vikarju, da sme sekati v Vojvodinem borštu, kolikor potrebuje lesa za kurjavo; zato bode pa dajal na leto po jeden star pšenice Kranjske (Krainburger) mere na Auerspergov gozdni urad v Kranji; drva mu bode vselej odkazoval knežev logarsk hlapec.

V začetku 18. veka najdemo Nakelsko faro zastopano pri redkih slovesnostih. 20. avgusta 1701 je bilo prišlo okolo 300 Naklancev v Ljubljano obhajati sveto leto. Zbrali so se bili v cerkvi Jezuvitski (sv. Jakoba) in pridigoval jim je o. Paradižič. V torek na sv. Jerneja dan l. 1706. so pa obiskali Naklanci novo stolno cerkev sv. Nikolaja v Ljubljani. V procesiji s prekrasnimi zastavami, kakeršnih še ni bilo videti, in z godbo so šli v novi božji hram tudi v soboto 28. avgusta in sicer prvi za Kranjskimi farani. Med tistimi duhovniki, ki so v sijajnem sprevodu nosili ostanke sv. mučencev Vitala in Varije, se imenuje Nakelski vikarij Jarnej Jenko. ¹⁾

V prejšnjih časih se je ljudstvo rado zbiralo v procesije. V redu službe božje, ki ga je potrdil za Nakelsko faro Ljubljanski škof Feliks Žiga Schrottenbachski pri vizitaciji 16. julija l. 1729., je zapisanih 15 vsakoletnih cerkvenih sprevodov, katere je vodil kapelan, ter vsaki pot dobival za trud po 8 grošev. Na Markovo so hodili, kakor še zdaj, v Strohinj s procesijo; na sv. Filipa in Jakoba dan k sv. Jakobu v Podbrezje; 4. nedeljo po veliki noči k sv. Ursuli na Sorskem polji (fare sv. Martina pred Kranjem); križevi teden: v ponedeljek k sv. Mihaelu v Gorenje Duplje; v torek v Goriče in potem naprej v Zalog; v vsaki cerkvi se je brala po

¹⁾ Laib. Diöz. Blatt, 1882 str. 193.

jedna sv. maša; v sredo v Strohinj; v praznik vnebohoda so prihajale procesije od vseh štirih podružnic v farno cerkev; v petek po vnebohodu so hodili k Mariji D. na Prímskovo; z dovoljenjem generalnega vikarja Peera se je pozneje prestavila ta procesija na 5. nedeljo po veliki noči; naslednjo nedeljo je šel slovesen sprevod iz Naklega k sv. Mihaelu v Gorenje Duplje prosit za odvrnitev nevihte in toče; voditelj duhovnik je dobival o tej priliki po dve libri in obed; binkoštni ponedeljek je krenila procesija v Crnigrob. V nedeljo po Telovem ste se brali vsako leto po dve sv. maši zoper hudo uro, plačevala ji je soseska; po maši so šli okrog cerkve v procesiji sè sv. R. T. in pela so se 4 evangelja tudi pri podružnicah. Kadar jih je oviral kak zadržek, obhajale so se te slovesnosti prejšnji dan. Na sv. Ahacija dan je bila procesija na Šmárino goro; 1. avgusta, o spominu verig sv. Petra, v Kranj, in v dan pred malim šmarnom na Bled. Na vsaka tri leta so hodili Naklanci s procesijo k sv. Primožu nad Kamnikom in sicer o godu tega svetnika, 9. junija. Pozneje so pridejali še tri procesije, namreč: binkoštni vtorek na Tabor v Podbrežki fari, 1. nedeljo po binkoštih v Trzič, na velikega šmarna dan pa v Ljubno. Pri omenjeni vizitaciji je ukazal škof vikarju, naj natanko izpolnuje določila zaradi duhovnih opravil pri podružnicah in zaradi procesij; niti pomnožiti, niti skrčiti jih ne sme brez dovoljenja škofovega, sicer si nakoplje kazen 10 koron, ki se cerkvi v prid obrnejo. Cesar Josip II. je razen procesij križevega tedna in o Telovem odpravil vse druge cerkvene sprevode; poleg teh je vlada samo še dva sprevoda dovolila, namreč velikonočni ponedeljek v Strohinj, binkoštni ponedeljek pa v Duplje, a tudi ta dva sta se kmalo opustila.

Kolikor nam je iz zapisnikov znano, se je služba božja v prejšnjem stoletju redno vršila. Prvo opravilo se je pričevalo po letu ob 6. uri, po zimi pa ob 7. Krščanski nauk se je razlagal v cerkvi ob nedeljah popoldne. Prenehal je pa ta poduk od sv. treh kraljev do posta zaradi sklepanja cerkvenih računov in opuščal se je tudi po letu, ker je bila mladina vsa na paši; zato so bile pa dopoldanske pridige bolj katehetične in ves advent je bilo dan za dnevom „izpraševanje“ v cerkvi.

Lepo pohvali Nakelske farane župnik Mihael Kilar l. 1752. „Krivovercev, — pravi — trdovratnih očitnih grešnikov ni tu; kolikor vemo, tudi takih ne najdemo, ki bi se o veliki noči ne izpovedali in ne obhajali; ločenih zakonskih ni.“ Enako ugodno poročata o njih župnika Josip Kos l. 1729. in Fran Koderman l. 1767. Napačno pa bi bilo misliti, da je tedaj vse gladko teklo, in da je vladal popolen pokoj. Večletna pravda med Naklanci in Žejáni zaradi pravice drvarenja „v Lešah,“ „na Bistrici,“ „na njivici,“ „pod orehi,“ „v poljani“ in „do mosta“ je od l. 1749. vzburljala duhove, tudi javna varnost je bila prav majhna. ¹⁾

Predno se v popisovanju Nakelskih zgodeb pomaknemo za korak naprej, naj omenimo še vizitacij. Razen gori v misel vzete 15. julija 1729 nam je zabeležiti kot take svečane dneve: v oktobru l. 1624 je obiskal Naklo škof Tomaž Hren; 8. julija 1661 škof

¹⁾ Grozen vzgled samosodstva nam je ohranjen iz teh časov. Dogodek se je pričel v sosednji Preddvorski fari in strahovito dovršil v Nakelski. 21 letnega Matijo Kordeša s Kokrice so obdolžili tatvine. Štirje sosedje Kokričani ga začno pretepati ter ga po tleh vlečejo pol ure daleč na Police; ves razdejan je tu v pričo svojih trinogov nepreviden izdihnil dušo. 7. novembra 1758 so ga zagrebli brez zvonjenja in brez duhovnika v tistem kotu Nakelskega pokopališča, kamor pokopujejo nekrščene otroke.

Oto pl. Buchheim; 29. avgusta 1673 generalni vikarij Filip Trpin, ki je razložil ljudstvu „idiomate slauonico“ namen obiskanja; 14. okt. 1677 škof Josip pl. Rabatta; 26. maja 1685 škof Žiga pl. Herberstein; dalje so počastili Nakelsko faro 6. jun. 1712, 7. sept. 1717, 18. sept. 1743, 30. sept. 1744, 13. jun. 1761, 20. sept. 1771 in 8. julija 1777 Ljubljanski škofje: Attems, Petazzi, Karol Herberstein in drugi; vsak za časa svojega vladikovanja.

Obseg Nakelske fare se je znatno izpremenil za cesarja Josipa II. Do sih dob je štela fara 15 vasij s 5. cerkvami; 8 vasij so jej vzeli zdaj. Dve lokaliji, Dupljska in Goriška, ste vzrastli iz odcepljenih delov stare Nakelske fare. Prva se je dovolila 2. decembra 1785 in 15. dne tistega meseca jo je potrdil cesar Josip. Dobila je za lokalnega kapelana Marko Staréta. Razen Spodnjih Dupljan, katerih južni, proti Naklemu obrnjeni del je doslej spadal pod Kriški zvon ¹⁾, severni za Pécami pa pod Naklo, so jej prisodili dozdanjo Nakelsko podružnico Gorenje Duplje in vas Za dragó. Okoli leta 1785. so vzeli 16 številk broječo vas Bistrico ter jo odkazali Podbrežki fari. Čez 600 duš je izgubila Nakelska fara na to stran. Blizo 400 jih je odpalo na severu „za Borštom“ ²⁾ od nje. Podružnica sv. Andreja v Goričah je postala l. 1786. sama svoja. Nakelski fari so dale slovo vasi: Goriče, Srednja vas, Zalog in Svarjè; iz Preddvorske fare so pa všteli v Goriško lokalijo vas Leténice in nekaj hiš iz Kriškega farnega vikarijata.

„Ko so tako Nakelsko faro, kakor kak skopuh zlatnike, ob robu skoraj okoli in okoli obrezali, so jo naposled za to vender nekoliko odškodovali.“ ³⁾ Vsled

¹⁾ Kako se je mogla Kriška fara vgnezditi sredi Nakelske, ostale bode menda za vselej nerazumljivo.

²⁾ Tako pravijo Naklanci vsem za Vojvodinim borštom pod gorami ležečim vasém.

³⁾ Besede Blaznikove.

vladne resolucije z 2. decembra 1785 jej je župnik in dekan Šmartinski Janez Krst. Rodé 30. decembra 1786 izročil dotedanjo Šmartinsko podružnico sv. Marije Magd. na Okroglem in blizo Spodnjih Dupljan nad Bistrico ob veliki cesti ležečo vas Žeje. Uganjka nam je, kako so mogle Žeje, katere je krog in krog obdajala Nakelska fara, spadati pod Šmartin pred Kranjem. Okroglanci in Žejani so že poprej zahajali k službi božji v Naklo; o velikih zametih, ali kadar je Sava most pobrala, so nosili semkaj tudi krščevat. Zdaj se jim je izpolnila želja; združili so se z Nakelsko faro, ali prav po polnem še ne. Šmartinski župnik si je izgovoril vse dohodke, kar mu jih je od teh dveh vasij všteti v kongruo, ter da bode ustanovljene sv. maše na Okroglem sam opravljal, ali pa na mestu sebe tja pošiljal kakega drugega mašnika in mu plačeval za to po toliko, po kolikor se daje za navadne sv. maše. Kapelana in cerkovnik Šmartinski so še nadalje pobirali biro po obeh krajih. Nakelski kapelan za duhovna opravila na Okroglem ni več dobival, nego od vsakega izmed 14. kmetov po en voz drv, ali pa v denarjih skupaj na leto 5 gld. 36 kr., in neznatno štolnino. Skoraj vsak kapelan je opominjal Šmartinska, naj mu vsaj nekoliko povrneta trud; a zastonj. Prepirkonča soseska. 10. avgusta 1838 se zavežejo Okroglanci, da bodo dajali vsako leto 10 gld. st. den. Nakelskemu kapelanu za 10 sv. maš, katere naj bere v Okrogelski cerkvi v god sv. Jurija, sv. Florijana, sv. Ahacija, sv. Janeza in Pavla, obiskovanja M. D., Marije Magd., v nedeljo po tem godu, v dan najdenja sv. Štefana, v god sv. Jarneja in na sv. Ursule dan. Za 7 sv. maš je že prej plačeval cerkovnik, ki je imel brodnino čez Savo, koder so se ljudje vozili na božjo pot k sv. Joštu, za druge tri naj pa zлага soseska. Škofijstvo potrди to 11. oktobra 1838 in vkrene, da odslej kapelan ne

sme več tirjati poprej navadno darovanih mu 5 gld. 36 kr., ter da mora za naprej hoditi maševat omenjene dni na Okroglo, dokler soseska izpolnuje dano obljubo. Z odlokom c. kr. namestništva z 11. julija 1853 je prevzel Nakelski kapelan tudi biro na Okroglem in v Žejah. Tedaj se je pretrgala zadnja vez s Šmartinom, takisto tudi med Nakelsko faro in med onimi vasmi, ki so se l. 1785 ločile od nje; po vseh teh je do l. 1853 Nakelski kapelan s cerkovnikom vred pobiral biro in opravljal soseskine maše. Kapelanska bira je znašala v Goričah in Dupljah: 41 mernikov pšenice, 2 gld. 29 kr. sirnega denarja, o veliki noči po 2 jajci od grunta, in pa štolo od obeh lok. kapelanij. Vse to je takrat nehalo.

Ko je bilo 2. jan. l. 1794. odpravljeno dekanstvo na Sori, ustanovil se je ob istem času dekanijski sedež v Naklem. Prvi je izvrševal to častno službo župnik Ignacij Karner in drugi dekan je bil Jurij Japelj. Za Japljem, ki je odšel l. 1799. na Koroško, je dekanoval v Naklem še Matija Kos, toda samo 9 let. Pod Nakelskega dekana so l. 1794. prišle fare: Naklo, Podbrezje, Ljubno, Kovor ter lokaliji Goriče in Duplje (vseh šest vzetih iz dekanstva Kranjskega), potem pa še fara Kropa s farnim vikarijatom Ovsišče (vzeta iz dekanstva Šmartinskega).¹⁾ Leto pozneje ste bili pa Naklemu že tudi podložni fari Tržič in Križi pri Tržiču in lokalni kapelaniji Lom pa Dobrava.²⁾ 5. marca 1808 se je zatrla dekanija v Naklem. Njene fare je prevzela Kranjska dekanija, le Kropa je pala pod Šmartinsko. Župniku Matiji Kosu je pa še ostal častni naslov „dekan.“

Med tem ko je obdajal Nakelsko faro minljivi blesk dekanijske časti, je jelo hirati nje notranje blagostanje. Vojni davki so rastli od leta do leta; rži, ovsa,

¹⁾ Kn. šk. ordin. arhiv v Ljubljani 4, 28, 1, 1.

²⁾ Catalog. sacerd. za l. 1795.

sena, slame so morali kmetje dovažati cesarski armadi. Požari ¹⁾ so se vrstili drug za drugim. Hudo nadlogo so prinesli Nakelskim faranom božični prazniki l. 1805. Sovražnike so imeli pod streho; 17. decembra so dobili francoske vojake v goste v Naklem, v Strohinji, v Spodnjih Dupljah, na Cegelnici, v Gorenjih Dupljah in Za dragó. Ta vas se jih je že čez dva dni iznebila; v Gorenjih Dupljah so ostali šest dnij; iz Spodnjih Dupljan, iz Strohinja in s Cegelnice so odmaršili na sv. Janeza ev. dan; najdalje so obtičali v Naklem, namreč do zadnjega januarja l. 1806. Župnik Matija Kos, kateremu so se v farovžu vmestili, poroča okrožnemu uradu v Ljubljani, da, kakor se je nravno vedenje francoskih vojakov razlikovalo, tako je tudi škoda, ki so jo storili, različna. Še trpkeje je občutilo Naklo francoskega sovražnika l. 1809. Grozne denarne kontribucije so Nakelčanom neusmiljeno žepe praznile; vrh tega so morali pridno pomagati, da se napolnijo francoski magacini v Ljubljani s pšenico, ržjo, senom. Strah in trepet pa je zavladal po Naklem, ko je 9. junija istega leta francoska konjica tri ure plenila vas ²⁾. Pripoveduje se, da so se Naklanci zelo zamerili Francozom, ker je nekdo izbleknil, da jim hoté ukrasti blagajnico, ki je bila pri Zgubi v Naklem hranjena. Maščevanje ni izostalo. Francoze imajo Naklanci sploh v slabem spominu; marsikatero grozovitost

¹⁾ 28. decembra 1785 je pogorela Boravčeva in Oračeva hiša v Strohinji z gospodarskimi poslopji. Pozneje je gorelo pri Jakelnovci v Strohinji. Velikansk požar se je razvnel na binško saboto l. 1793. na Pivki. Stara Iglarica je nesla omelo na pod, kjer so kolomaz hranili, in je zažgala; pogorel je Iglar, Klanšek, Arnež, Skodlar, Poglajen in Mladič. Nekaj let potem je vpepelil ogenj Ažmanovo hišo v Naklem. 24. novembra l. 1799. po noči med 11. in 12. uro se je zopet zasvetilo v Naklem; požar se je tako naglo razširil, da so nesrečneži komaj rešili življenje.

²⁾ Poročilo župnika Matije Kosa likvidacijski komisiji.

pomnijo še stari ljudje. Pač so si Naklanci takrat želeli daleč proč biti od velike ceste in so blagrovali hribovce, katerim se ni bilo bati takih gostov. Za časa francoske okupacije se je Nakelska fara precej razširila. 9. marcija 1809 je prišel iz Dunajske dvorne kancelije ukaz, naj se zatáre l. 1785. ustanovljena lokalija Dupljanska. Zarad vojnih homatij jej je smrtni udarec zadál še-le odlok francoske vlade s 25. aprila 1811. Razdelili so jo med stari materi fari. Prvih 38 številk vasi Spodnjedupljanske je šlo pod Križe, ostale hiše, za Pecami z gradom vred in Gorenje Duplje z Za dragó pa pod Naklo. Tako je ostalo do vzpomladi l. 1832., ko je znova oživela Dupljanska lokalija. Nakelska fara je tedaj izgubila dve podružnici: Gorenje- in Spodnje-Dupljansko, ter se stisnila v meje, ki so jo obdajale pred l. 1811. Od l. 1832. pa do danes jej je ostal obseg neizpremenjen, samo hišar Matej Veber (Perilnik) iz Struževega št. 23 je prestopil l. 1870. v Kranjsko faro.

Razprostrta leži pred menoj kronika veselih in žalostnih dnij, ki so odpluli preko Naklega in njegovih prebivalcev poslednja desetletja. Preveč jih je, zlasti zadnjih, da bi jih na drobno opisoval, omenim naj samo lakote l. 1817, velike suše l. 1834, toče 30. jun. 1843 in 19. jul. 1853. povodnji in snega, ki je tri čevlje globoko od srede novembra 1851 do 10. marca 1852 pokrival Nakelsko polje in uresničil pregovor: „Če sneg sto dnij leži, potem ni nič rži,“ draginje l. 1854. Rokovnjači, katerim je Vojvodin boršt dajal varno zavetje, so po gostem vznemirjali vaščane. Najzlobneje pa je gospodarila todi kruta požigalčeva roka; prava požarna doba je napočila Naklemu in okolici med leti 1832—1854.

L. 1848. je prineslo kmetom svobodo. Že med l. 1787 in 1800 se je pri vseh Nakelskemu farovžu (oziroma kapitulu) podložnih zemljiščih najemnina izpre-

menila v kupno pravico. Zdaj je prenehala sleherna gospoščina. Kakor drugim, tako so tudi farovžu odrekli desetino v žitu, predivu, piščancih in urbarijale. Komisija za zemljiško odvezo je deloma odškodovala farovž in kapitul za to izgubo. Poslednji ni več tirjal miznine od Nakelskega župnika, začel mu je ta marveč izplačevati vsako leto neko svoto od obrestij zemljiško-odvezne glavnice od 6000 gld. Skupna odškodninska glavnica je znašala 22.346 gld. v obligacijah zemljiške odveze. — To leto so se Naklanci hvaležne skazali c. kr. okr. komisarju J. Pajku, ki je iztrebil iz Nakelske okolice rokovernjače. Zdaj je bil v stiski kmetski ljubljeneč. Tropa vsakovrstno oboroženih Nakelčanov mu hiti na pomoč, a ni je bilo treba, nevarnost je bila pri kraji.

Izmed veselih dogodkov se najbolj odlikujejo dnevi navzočnosti višjih pastirjev. Prvikrat v tem stoletji je bila vizitacija in birma v Naklem 26. maja 1827. Obiskal je takrat Nakelsko faro škof Anton Alojzij. Prišel je semkaj birmovat še 30. avg. 1830, 19. jul. 1838 in na sv. Ahacija dan l. 1844. Minilo je potem 36 let. Dne 6. jul. 1880 se je slovesno nališpalo Naklo, da vzprejme težko pričakovanega vladiko, pokojnega kneza in škofa Janeza Zlatousta, ki je prišel ogledat si farno cerkev in delit zakrament sv. birme. Prijetno so se podaljšali Nakelski fari radostni trenotki pričujočnosti njegove, ko je, birmujoč po sosednjih farah, vračal se na večer prenočevati v Naklo.

Omenjajoč vizitacije preč. g. dekana Kranjskega, Ant. Mežnarca, ki je 29. avg. 1882 po višjem ukazu pregledal farno cerkev in podružnici, pokopališče, farovž in kapelanijo, ter nazoč bil pri izpraševanju krščanskega nauka v Nakelski šoli, stojim že na pragu zdanjosti, iskreno želèč, da napoči Naklemu mirna, blagonosna prihodnost.

IV.

Cerkve Nakelske fare.

1. Farna cerkev sv. Petra v Naklem.

Cerkev Nâkelska prav lepo leži,
Kakor nevesta na smeh se drži.
Nârodna pesen.

a) Zdanja cerkev.

Kakih 50 korakov od velike ceste na jugozapadni strani Nakelske vasi se dviga hram sv. Petra. Slog cerkve se bliža romanskemu slogu. 14·94 m široka fasada gleda na zahod; priprosta je, ali čedna. Glavna vrata sredi nje nosijo na podboji kronografikon:

Magno Deo & sanCto Petro
Inter ApostoLos PrInCIpI posIta.

Poleg njih zreta iz visokih niš lesena kipa sv. Andreja in sv. Pavla, ki sta do l. 1870 stala na starem velikem altarji. Razen velikih vrat v pročelji ima cerkev še dva vhoda ob straneh, jeden je na moški strani proti farovžu, drugi na ženski plati na cesto. V zunanjo južno steno sta vzidana dva spomenika iz novejšje dobe: prva plošča te spominja Riccija ¹⁾, ki je 27. jul. 1818 nagloma umrl v Naklem. napis slove:

Joanni Antonio Ricci
Episcopo Drusensi
Praeposito Labacensi
Equiti Melitensi

¹⁾ Rodom Goričan, prej kanonik in dekan, pozneje namestni škof Brigidov, za tit. škofa Druzenskega posvečen l. 1801; l. 1808 prošt stolne cerkve Ljubljanske, komtur Malteškega reda v Pulstu na Koroškem; 73 letnika je zadel mrtvoud v Naklem; pokopal ga je tu pozneji prošt Jurij Gollmayr.

Vires in Nakles reparanti
Viribusque repente destituto
XXVII. Julii anno MDCCCXVIII.

Subito sed placide raptō

De ecclesia cathedrali

Bene merito

Memoriae epigraphen

Posuit

Augustinus

Episcopus Labacensis.

Zgoraj se vidiijo škofovska znamenja. Spomenik je stal izprva na Riccijevem grobu na pokopališči. Po nasvetu škofa Wolfa so ga l. 1828 semkaj premestili. Pri zakristijskih vratih se nahaja v zidu še jedna plošča — spomenik Blaznikov.

Prezbiterju v desni in levi bok se naslanjata dva žagrada. Oba imata vrata na zunaj; nad njima sta oratorija. Rabi se samo južni žagrad. 14 oken lije dovolj svetlobe v cerkev in na kor. Iznad fasade na jedni in strehe na drugi strani molí ponosno 39·4 *m* visoki zvonik, slonèč z vso težo na cerkvi; njega in oba žagrada krije pločevina, cerkev pa opeka. Jabolko nosi trojni križ, ta pa strelovod. (Prvi strelovod je dal natakniti na Nakelski zvonik že dekan Japelj 1795—1799.)

Stopiva v cerkev! Vsa je razkrita pred teboj; nič se je ne skriva po kapelah ali za stebri. Jedni sami ladiji se dobro pozna latinskega križa podoba. Kotje med poprečnico in glavnim traktom so do polovice napolnjeni. Visoka je ta stavba! Najvišja točka kupolastega oboka sredi cerkve doseza 15·83 *m*. Dolga je znotraj 31·5 *m*, poprek pa meri 18·91 *m*. Tlak je iz zelenkastega Otoškega kamena; položili so ga po sredi cerkve jeseni l. 1882, ob straneh in pri vhodu pa po leti 1884.

Prostorni prezbiterij (9·92 *m* dolg in 7·67 *m* širok) hrani v dnu romanski veliki altar sv. Petra. Do njega

držé tri kamnene stopnice. Ves je od rudečkastega marmorja, čegar ležišče je bilo v Jelovici, na Jesenicah in v Lomu. Tak je tudi tabernakljev obok; shramba za Najsvetejše je pa lesena. Pozlačeni kipi sv. Petra, sv. Andreja in sv. Pavla so iz Moravškega peščenika. Vse to je prišlo izpod dleta Vurnikovega iz Radovljice, ter je stalo 4035 gld. 48 kr. Blagoslovil je veliki altar in ob jednom govoril tadanji stolni prošt Jan. Zlatoust Pogačar 4. adventno nedeljo l. 1870. Pred božičem l. 1881 sta se naselila k tabernaklju še dva angelja, pod menzo altarjevo pa relief-zadnja večerja, oboje od belega Isterskega marmorja — krasno delo kiparja Fr. Zajca v Ljubljani.

Stari veliki altar, okorno in obširno navlako, je l. 1794 postavil kipar Janez Stimmer iz Kranja po načrtu Ljubljanskega učitelja risanja, Herleina, za 255 gld. Župniku Kosu ni bil po všeči. Vznemirjale so ga nekatere pregole podobe; zato ga je dal l. 1804 prenoviti. Kranjski slikar Josip Götzl ga je povišal, razširil in pozlatil za 759 gld. 20 kr. Stari sv. Peter, ki je stal do l. 1870 v velikem altarji, se je preselil v znamenje nad Pivko. V zdanjem novem altarji je ostala od prej samo slika sv. Petra, kateremu izročča Izveličar ključé nebeškega kraljestva. Jako hvalijo to podobo. Izvršil jo je za 55 gld. Kranjski slikar Leopold Layer¹⁾ l. 1793; v altar so jo pa deli 27. jun. 1794.

Na desni strani prezbiterja je vzidan doprsni kip pokojnega Tržaškega škofa Jarneja Legata.

Lična obhajilna miza iz črnega in rujavkastega marmorja mejí prezbiterij; kupili so jo l. 1835 v ško-

¹⁾ Uzorec mu je bil baje bakrorez Petra Monaka iz Benedk, ki ga je posnel po izvorni sliki Bernarda Strozija (imenovanega „il Prete genovese“), katero hrani plemenita rodbina Labia a S. Geremia.

fovem gradu na Goričah; služila je ondi za ograjo pri stopnicah v onem delu grajskega poslopja, ki so ga takrat podrli (sam marmor je stal 163 gld. 10 kr.).

Štirji leseni stranski altarji ti kažejo enaki slog, kakor veliki. Večja dva sta sv. Antona Pad. in Matere božje, manjša dva pa zadnje večerje in sv. Jožefa. Na poslednjih dveh sta pod veliko altarno sliko manjši podobi srca Jezusovega in Marijinega. Zadnji večerji sta pridružena dva angeljska kipa, sv. Jožefu pa sv. Izidor in sv. Notburga. Oba altarja s prižnico vred, ki je nameščena na listni strani, in ki nosi na krovu Mozes, spodaj pa reliefe štirih evangelistov in dobrega Pastirja, je izgotovil l. 1857 Kranjski kipar in slikar Fr. Götzl za 1000 gld., 27. dec. 1858 ju je pa blagoslovil župnik Blaznik. V stari cerkvi se ne omenjata ta dva altarja; založena sta bila najbrže še-le l. 1757. Altar zadnje večerje je postavil takrat nek Val. Vrbnik, sliki pa je izvršil l. 1758 Stražiški slikar Frančišek; za sv. Jožefa so mu dali 15 gld. nem. v., za zadnjo večerjo pa 1 gld. več.

Kakšna sta večja stranska altarja? Na evangeljski strani zre z altarja sv. Anton Padovan (kip in slika) v družbi sè sv. Valentinom, sv. Janezom Nep., sv. Lucijo in sv. Apolonijo. Nad menzo se hrani v ozaljšanem okviru hrbtno vretence — sveti ostanek mučenca Klara. Pod križem vrh altarja je mala slika sv. Antona pušč. in sv. Valentina. Sv. Antonu nasproti stoluje Mati božja v nebo vzeta. Za altarno sliko, ki nam predočuje to skrivnost, se skriva kip Marijin. Stal je ta kip že poprej jedenkrat v tem altarji, potem se je moral umakniti oblečeni Materi božji; šel je v pokoj na oratorij; pozneje je bil v znamenji sredi vasi, dokler ni zopet zavzel častnega mesta v altarji. Tovariši Bogorodici so: sv. Janez Krst., sv. Janez ev., Caharija in Elizabeta. Oblika kipov na obeh večjih altarjih kaže, da so pro-

izvod preteklega stoletja. Vrh altarja je majhna slika sv. Florijana. Na menzi je sredi dveh klečečih kerubov tabernakelj, kamor se deva zadnje tri dni velikega tedna sv. R. Telo, kadar ni izpostavljeno v božjem grobu, katerega zložé med velikimi in južnimi stranskimi vratmi. Stara preobširna stranska altarja iz prejšnjega stoletja (Marijin altar je bil nov l. 1759, sv. Antona pa l. 1767) je po načrtu gosp. župnika Zarnika l. 1882 skrčil, prenovil in prezlatil slikar M. Bradaška; mesto starih slik od Gašperja Götzla z l. 1827 so zasijale nove. Preobražena altarja je blagoslovil Kranjski dekan gosp. A. Mežnarec zadnjo nedeljo po binkoštih l. 1882; govoril je pa gosp. prof. M. Lazar. Blagoslovljena je bila tedaj tudi Bradaškova slika Marije brez madeža spočete, ki se v adventu in o šmarnicah deva v veliki altar.

Krasen biser Nakelske cerkve je križevi pot — umotvor slikarja Jos. Wolfa; posnel ga je po Führichovem v stolni cerkvi Ljubljanski, samo obraze je drugače obrnil. Okvirje mu je prelepo izrezljal Jan. Vurnik iz Radovljice. Vsaka tabla meri z okvirjem in s križcem vred 2·86 *m* na vis. in 1·35 *m* na šir. Poslednja XIV. nosi napis: „Parochus Zarnik procuravit et Wolf pinxit 1875“. Poplačal se je iz prostovoljnih doneskov faranov (1258 gld. 58 kr.). Blagoslovil ga je in njegov pomen razložil Ljubljanski frančiškan o. Andrej Kržič 19. maja 1875. Stari križevi pot je Kranjski kipar Götzl nekoliko prenovil; potem so ga pa Strohinjci vzprejeli v svojo podružnico, kjer ga jim je o. Andrej kar tisto nedeljo popoldne blagoslovil. Prvikrat je bil postavljen križev pot v Nakelski cerkvi 17. avg. l. 1768. Bila je stara navada, da je farni cerkovnik vsako leto pri cerkvenem računu, ki se je sklepal 5. nedeljo po sv. treh kraljih, sosedom za pijačo dajal; na vsakega zemljaka je prišlo po 8 soldov. L. 1768 se pa zavežejo vsi farani, razen Pivčanov, da odstopijo

vsakoletne deleže cerkvi za novi križevi pot, dokler ne bode poplačan.

Na kor vodita dve stolbi; tista pri južnih vratih drži tja, kamor zahaja moštvo ob nedeljah k službi božji, ona poleg severnih vrat pa k orgljam. Oba prostora sta predeljena. Že 8. nov. 1799 je na prošnjo Japljevo dovolil c. kr. okrožni urad, da se sme za nove orglje porabiti 497 gld., ali še-le l. 1805 so se prvič oglasile v Nakelski cerkvi, in te še zdaj pojó, da-si so precej opešale. Izgotovil jih je z 8. registri in 2. pedaloma Celjski orgljar Večeslav Marthal za 750 gld. Zadej se bere ta-le napis: „Organa neo erecta sub adm. R^{do} D^{no} Mathia Koss, Parocho Naclensi, 1805.“

Drobnejšega lepoticja, s katerim se ponaša cerkev sv. Petra, ne vzamem v misel; opozorim te samo še na vbrano Nakelsko zvonjenje (D-mol akord). Trije zvonovi se oglašajo iz visokih lin. Najstareji je mali zvon z l. 1806, tehtajóč 585 funtov, z izbočenimi podobicami sv. križa, Matere božje sv. rožnega venca in sv. Antona Pad. Srednji zvon poje od l. 1810; težak je 1040 funtov; na klobuku nosi reliefe vnebovzetja Marijinega, sv. Janeza ev. in sv. križa. Obá je vlil Ljubljanski zvonar Vincencij Samassa. Veliki zvon (2015 funtov) so potegnili 24. nov. 1843 dopoldne v Nakelski zvonik. Na njegovem površji se vidi sv. križ, sv. Petra stol, sv. Blaž, sv. Anton Pad., sv. Florijan in vnebovzetje Marijino. To je že tretji véliki zvon v tem stoletji.¹⁾ Prvi, ki je tehtal 14 centov, se je ubil v osmini sv. R. T. 18. jun. 1827; pilili so ga, pa ni nič pomagalo; 21. sept. so ga sneli. Za 6 centov težji se je prelit vrnil v Naklo 17. dec.; štiri dni pozneje je prvič zapel, na veliko nedeljo

¹⁾ Tudi v prejšnjih časih niso imeli v Naklem posebne sreče z velikim zvonom; ubil se je bil l. 1682 in zopet l. 1695.

27. marcija 1842 pa zadnjikrat z jasnim glasom. Zopet je bil počil. Odpilili so mu 72 funtov, ali glas je bil izgubljen. Po požaru l. 1843 ga je prelil zvonar Anton Samassa; dal mu je lik, težo in glas, kakeršnega ima še dandanes. Nad opisanimi tremi zvonovi čepí mrtvaški glasnik -- mal zvon, ki se je ob jednom z velikim porodil v Samassovi zvonarni. Razen letnic in imena zvonarjevega se ne bere nič družega na teh zvonovih. Samo mali, kakih 5 funtov težki zvonec, ki je do l. 1880 visel na steni v svetišči in se oglašal pri slovesnih službah božjih, priča sè svojim napisom: „Martinus Voglar dono dedit,“ da ga je podaril sv. Petru oče Karbonarjev.

b) O prejšnjih cerkvah Nakelskih.

Pred zdanjo cerkvijo nam omenja zgodovina dveh svetišč sv. Petra v Naklem. Kdaj se je sezidala tu prva kapelica? kje je stala prva farna cerkev Nakelska? kdo jo je posvetil? Zanimiva vprašanja — ali brez odgovora. Župnik Blaznik nam je ohranil narodno pravljico¹⁾, da je prvotna cerkev Nakelska stala na skalnem parobku nad Pivko — na „Gradišči.“ Kdaj se je preselil sv. Peter na zdanje mesto, zagrinja davna preteklost s plaščem pozabljivosti. Posrednje se omenja Nakelska cerkev v neki listini z l. 1271, kjer je podpisan njen župnik Ortolf. Izrecno se pa peča z njo pismo, katero je za papeževanja Klementa VI. 3. marcija 1348 izdalo 12 škofov v Avinjonu. Ti so naklonili obiskovalcem Nakelske cerkve obilno odpustkov. Iz tega, še bolj pa iz besedij „causa peregrinationis“, sklepamo, da je bila nekdanj

¹⁾ Da-si je komaj dobrih 40 let, odkar je Blaznik nabiral gradivo za Nakelsko zgodovino, vendar zdaj že ni več sledú tej pripovedi med ljudmi — dokaz, kako naglo gine narodna tradicija.

božja pot v Naklem. Kdor po opravljeni izpovedi in prejetem sv. obhajilu v farni cerkvi sv. Petra v Naklem moli, sv. mašo, pridigo poslušá, ali je pri drugih duhovnih opravilih vpričo, zadobi odpustek 40 dnij o godovih farnega patrona, o božiči, o novem letu, o sv. treh kraljih, veliki petek, veliko nedeljo, o vnebohodu, o binkoštih, o presv. Trojici, o Telovem, v dan najdenja in povišanja sv. križa, o sv. Mihaelu, o praznikih Marijinih, v dan rojstva in glavoseka sv. Janeza Krst., v praznik sv. Petra in Pavla, o praznikih vseh drugih apostolov in evangelistov, na vseh svetnikov in na vernih duš dan, o spominu posvečenja cerkve in vse dni v osmini omenjenih praznikov, če imajo osmino, o godovih sv. Štefana, sv. Jurija, sv. Martina, sv. Nikolaja, sv. Gregorija, sv. Avgušтина, sv. Marije Magd., sv. Katarine, sv. Margarete, sv. Lucije in vsako nedeljo. Takšnega odpustka se udeležé tudi tisti, ki so pri biljah in pri pokopu navzočni, ki pri večernem zvonjenji trikrat klečé molijo Češeno Marijo; zadobé ga oni, ki cerkvi za svečavo in lepotičje priskočijo na pomoč, ali jej v poslednji volji ali pa že prej podaré kaj zlata, srebra, kak kelih, ali kar si bodi potrebnega; oni, ki spremljajo Telo Krístovo ali sv. olje, kadar je nesó bolnikom; oni, ki gredó okoli imenovane cerkve po pokopališči, molèč za ondi počivajoče; naposled oni, ki molijo za župnika Nikolaja. Izvirnik tega pisma se glasi, kakor pové v „Prilogah“ št. 3.

Pri tej priliki naj omenimo, da je papež Urban IV. podelil častilcem sv. R. Telesa v Naklem posebne odpustke, katere je še pomnožil papež Martin V. V Nakelskem farnem arhivu se hrani listina, 72 *cm* dolga in 52·5 *cm* široka. Ta pergamen je transsumpt bule papeža Martina. Prepisati je dal listino Henrik Stendalski, kancelarij patrijarhovega generalnega vikarja in škofa

Pičenjskega, Gregorija, 27. marcija 1430 v samostanu redovnikov sv. Avgušтина pred mostom v Ljubljani. Ker se v tem pismu hrani marsikako zrno za zgodovino farâ Kranjskih, postavimo njega začetek in zvršetek v „Prilogah“ pod št. 4.

Drugo zgodovinski gotovo cerkev najdemo v Naklem v začetku 16. stoletja. Na Telovo 11. jun. 1517 jo je posvetil Kaprulanski škof in vizitator Oglejskega patrijarhata, Daniel de Rubeis (Glej v Prilogah št. 5), pooblaščen od Ljubljanskega škofa Krištofa Ravbarja. Ta škof je posvetil tudi veliki altar sv. Petra in altar sv. R. T., ki je stal na levi strani od vhoda; položil je v nju ostanke sv. Deodata, Afre, Mene in Prota. Odpustek 40 dnij je obljubil vsem, ki izpovedani in obhajani v Nakelski cerkvi pobožno molijo o večjih praznikih, o godovih tistih svetnikov, katerih ostanki počivajo v obeh altarjih in o spominu posvečenja cerkve. Tak odpustek naj zadobé tudi oni, ki skrbé za ozaljšanje te hiše božje, za njeno popravo in ohranitev. Od tal je bila vzvišena ta cerkev; šlo se je vanjo po kamnenih stopnicah. Altarjev je imela cerkev l. 1631 troje, vse posvečene, namreč razen velikega altarja na evangeljski strani altar sv. R. T. in na listni strani altar Matere božje. Vrh tega pa še zidan altar v zakristiji, ki se je podrl l. 1641. Na mestu altarja sv. R. T. je l. 1652 vže stal altar sv. Jurija. A okrog l. 1680, ko se je ustanovila v Naklem bratovščina sv. Antona Pad., se je zopet temu svetniku umaknil sv. Jurij iz stranskega altarja. L. 1709 je prizidala bratovščina cerkvi posebno kapelo za sv. Antona altar, katerega je škof Franc grof Kauniz posvetil 6. junija 1712 ob časa obiskanja cerkve. L. 1668 je ukazal škof Buchhaim odpraviti iz cerkve „stari“ tabernakelj, ki je stal za shranjevanje sv. olja ob strani velikega altarja, češ, da ne bo kdo mislil, da je

notri sv. R. Telo. Bil je ta tabernakelj (božja hišica, sacramentshäuschen) ves iz kamena s tremi podobami v sredi. Na altarji je pa tačas vže stal lesen tabernakelj. Poprave konec 17. stoletja (l. 1680 nov žagrad, l. 1681 nove stopnice) pričajo, da je jela cerkev vže pešati. Tedaj so se je spominjali mnogi dobrotniki, ta z večjim, oni z manjšim darom. Izmed njih nam je omeniti Janeza Boštirja, Urbana Korošca s Pivke, Jurija Poglajena, Miho Ornaža, ženo Jurija Sporna, Baltazarja Igliča izza Pecán, Mateja Kuharja iz Spod. Duplján, Marino Mrzlikarico, Primoža Janca iz Struževega, ki je 19. maja 1690 umrl v Benetkah, ter volil Nakelski cerkvi 20 kron. Onemogla je cerkev v teku let in vse poprave altarjev l. 1743 in zvonika l. 1746 je niso pomladile. Sezidala se je in l. 1755 dovršila tretja cerkev, ki še dandanes stoji. Župnikoval je tadaj Mihael Kilar, ključarji so bili pa: Matej Voglar, Jurij Fister, Urban Voglar in Andrej Makuč s Pivke. Kdo jo je zgradil, nam pisani viri ne povedó; stari ljudje še pomnijo, da jo je sezidal nek Košarnikov zidar iz Naklega. Tudi računov nimamo vseh. Kilarjevi zapiski obsezajo samo začetne priprave; koliko je stala vsa cerkev, nam ni bilo moči poizvedeti. Največ je izdala dedšina župnika Josipa Kosa, ki je volil za stavbo nove cerkve 8565 gld. 30 kr. Celih osem let je preteklo, preden je bila zala veža božja tudi znotraj urejena. Med tem jo je zadela nezgoda. Dragocen kelih jej je bil l. 1755 ukraden; našli so ga sicer, a brez patene in zelo poškodovanega. Veselo so pozdravili Naklanci 13. dan junija 1761. Ta dan jim je posvetil novo cerkev Ljubljanski škof Leopold Josip grof Petazzi. Obletnica posvečenja se obhaja dandanes tisto nedeljo po prazniku sv. Petra in Pavla. Kako da se je cerkev pozneje znotraj preobraževala smo zgoraj v misel vzeli, omeniti nam je samo še trpkega udarca, ki jo je žugal

uničiti po noči 1. maja l. 1843. Požar je jel divjati okoli nje ob 10. zvečer in požgal je domovja petim gospodarjem. Lotil se je zvonika in sè škodljami krite cerkvene strehe. Strahom so čakali vaščani, kdaj se zruši krov z zvonika. Več sežnjev visoko je švignil plamen, ko se je vdrl krov na cerkveni obok, ki se je tedaj skazal krepkega korenjaka; ni se vdal pod silno težo. Ogenj je že sezal skozi okna v cerkev in lizal strop nad velikim altarjem. Vsa cerkev je bila okajena, okna potolčena, lestenci, kipi in druga oprava poškodovana; marsikaj se je potrlo, ko so jeli v naglici ven spravljati. Proti jutru mine nevarnost. Zdaj pristavijo lestvice na oratorij, od koder zlezejo na cerkveni obok in od tam v zvonik. Vsi so mislili, da so zvonovi raztopljeni. Župnik Blaznik povpraša prvega, ki je priplezal v zvonik: „Ali zvonovi še visé?“ — „Gospod oče, še!“ je veselo odgovoril. „Poskusite, kakšen glas imajo!“ jim veli nato. In začeli so pritrkavati; glas je bil čist. Bridkost in radost ob jednom je prevzela marsikoga, ko je zopet zaslišal zvonove, ki bodo še zanaprej vabili farane k molitvi in službi božji. Po zlu je šel samo mrtvaški zvon. Poprava cerkve se je zelo zakasnela. Ko je 22. jun. 1844 škof Wolf birmoval v Naklem, je videl, kako borno stanovišče ima sv. Peter. Začasna iz desk zbita streha je malo izdala, po vsakem deževji je udarjala mokrina skozi obok in na mnogih krajih se je kručil omèt. Škof sam podreza prepočasno vlado, katera na posled 9. sept. 1844 odredi komisijo v Naklo, da se po dražbi oddadó potrebna dela. Vzprijeta se je ponudba predstojništva Nakelske cerkve, ki je obljubilo, da za 3050 gld. st. d. priskrbi vso popravo. Delo se je izgotovilo 30. jun. 1846. Troški so se poravnali nekaj s cerkveno imovino, nekaj z zavarovalnino (1000 gld.), nekaj z doneskom podružnice sv. Nikolaja (500 gld.);

farani so dali tlako; gosposčine, imajoče podložnike v fari, pa nič ne. Po požaru so se zaznale nekatere razpoke v zidovji, zato so cerkev nad korom in za velikim altarjem zvezali z močnimi vezmi. Lepo se je razjasnilo lice Nakelski cerkvi po prestanem ognjenem viharji, krasneja je vstala. Da bi je pač nikdar več ne pokorila jednaka nezgoda!

c) Bratovščine v Nakelski cerkvi.

Troje bratovščin se je razvilo v Naklem. Najstarejša je

α) bratovščina naše Gospé. Zgodaj je že ona imela sedež pri Marijinem altarji; cvetela in bogatela je v 14. in 15. stoletji. Na sv. Marka dan l. 1363 si je kupila za 15 mark dobrega Beneškega denarja zemljišče v Péčicah, tam, kjer Vido sedi, od Ulrika z Gorič in žene mu Kune. Zemljiški dohodki se obrnejo za razsvetljava altarja naše Gospé v Naklem in za svečavo. Ako bi bratovščina kdaj prenehala, dobodo zemljišče Nakelski farani v last pod to pogojo, da Gospejni altar vekomaj razsvetljujejo. (Prim. v Prilogah št. 6.) Enako sta v saboto pred sv. Jurijem l. 1372 Geyselcher s Kámena in njegova žena Elizabeta prodala Nakelski cerkvi in župljanoma Lavrenciju Perseten (Prevzeten?) in Klementu Huter ter udom Marijine bratovščine v Naklem zemljišče v Žejah, kjer je Tomaž sedel, za 40 mark šiling pfenigov Beneškega denarja, da se z dohodki tega zemljišča na večno razsvetljuje altar Matere božje. (Prim. v Prilogah št. 7.) Upravo bratovskega premoženja ni vodil župnik, nego ključarja. L. 1422 sta izvrševala ta posel Matija iz Malega Naklega in Klement iz Velikega Naklega. Kupila sta za Marijino bratovščino v nedeljo po sv. Florijanu za 15 mark in 40 šilingov do-

brega frijulskega denarja travnik Pibrovico pod Goričami, čegar lastniki so bili doslej Kranjski meščani: Peter Keel, Primož Parilo in Janez Krulec. (O tem nakupu govorita št. 8. in 9. v Prilogah.) Zadnjo vest o bratovščini naše Gospé imamo z l. 1513, ko so Nakelski ključarji Mihael Pepel, Jurij Poličar, Ivan Zupan in Tomaž Skodlar prodali Gregorju Okornu zemljišče, koje je imela bratovščina v Pečah, za 6 1/2 funtov pfenigov. (Prim. v Prilogah št. 10.)

β) Bratovščina sv. Antona: „Milostna in čistita bratovščina velikega svetovnega čudodelnika sv. Antona Pad. pri sv. Petru ap. v Naklem, ustanovljena od župnika Matije Grusa in potrjena 15. maja 1680 v četrtem letu papeževanja Ignacija XI.“ tak naslov nosi — se ve, da v tadaj običajnem latinskem jeziku — bratovska knjiga te duhovne družbe; znan nam je od todi njeni ustanovitelj in čas njenega rojstva. Znova jej je odobril pravila Ljubljanski škof Žiga grof Herberstein pri vizitaciji 26. maja 1685. Prva ključarja sta jej bila Andrej Poglajen iz Malega Naklega, kateri jej je l. 1700 volil 8 kron, in Andrej Voglar. Iz domače fare in sosednjih farâ se je oglašalo na tisoče udov; med njimi mnogo odličnjakov. Kot sedež si je izbrala bratovščina altar sv. Antona. Omenili smo že, da mu je l. 1709 zgradila kapelo. Novemu altarju je došel l. 1713 privilegij na 7 let za bratovske maše ob torkih; 16. jul. 1729 je pa ta altar posvetil škof Feliks Žiga grof Schrottenbach. Poglavitni svoj praznik je obhajala bratovščina vsako prvo nedeljo po godu sv. Antona Pad., ker je bila na god tega svetnika velika slovesnost v kapucinski cerkvi v Kranji. Udje so se tadaj vdeleževali popolnih odpustkov, kakor tudi pri vstopu v bratovščino in na smrtno uro. Prazniki druge vrste so bili štiri kvaterne nedelje, o katerih sta pela domača duhovnika

po jeden mrtvaški nokturen, potem „libero“ in litanije za umrle; naposled sta oba maševala za žive in mrtve brate in sestre. Udom je bilo moliti vsak dan po 5 očenašev in češčenamarij v čast sv. Antonu in plačevati po 3 kr. na leto; te doneske so oddajali v nedeljo po sv. Antonu. Iz njih so se najemale kvaterne sv. maše in pa tiste, ki jih je vikarij maševal vsak torek za žive in mrtve družabnike. Imovita je bila ta bratovščina; letnina od številnih udov, še bolj pa blagi darovi so jej množili denar v blagajnici. Izmed župnikov Nakelskih sta se je spomnila v svojih oporokah njen osnovatelj Matija Grus in pa Josip Kos, kateri jej je odmenil 20 gld. Začetkom 18. veka si je toliko opomogla, da je jela denar na pósito dajati. L. 1741 je imela pri dolžnikih 1348 gld., doma pa še 423 gld. na razpolaganje. Veliko je storila bratovščina sv. Antona za olepšanje Nakelske cerkve. Pospešila je sè svojimi novci njeno zgradbo l. 1755 in nakupila jej je mnogo lepoticja in mašne obleke. Še dandanes se rabi o velikih praznikih v Nakelski cerkvi krasen 1½ funta težak, srebern kelih, ki ga je pod župnikom Grusom l. 1688 kupila bratovščina sv. Antona za 57 gld. 30 kr. nem. velj. Na stojalu mu je na jedni strani vdelana podobica sv. Antona Pad., na drugi strani je vrezan žerjav (grus), okrog je pa napis: „Me Mathiae Gruss parochi Nacl. et fundatoris fraternitatis divi Antonii de Padua industria erexit 1688.“ Za cesarja Josipa II. se je razdružila ta bratovščina; njeno imetje je podedovala farna cerkev.

δ) Bratovščina češčenja sv. R. T. je bila baje ustanovljena v Naklem 1. nov. 1773. Imeli so molitvene ure ves mesec november pa do 4. decembra. Druzega se ne ve o njej; tudi to ni znano, kdaj je nehala; prej ko ne ob Jožefovem času.

d) Posestvo farne cerkve.

Kmalu bode minilo 100 let, odkar je izgubila Nakelska cerkev nepremično posestvo. Bila je ona poprej cerkvena gosposčina; klanjalo se jej je precejšnje število podložnikov: v Naklem 2 polzemljaka in 5 kočarjev, v Žejah, v Gorenjih Dupljah in na Klanci po jeden kmet, v Spodnjih Tenetiših 2 polzemljaka in 3 kočarji, v Spodnjih Dupljah 1 kmet in 3 kočarji, Zadragó 2 kmeta in 1 kočar, na Cegelnici 1 kočar. O pridobivanji cerkvenega posestva nam je znanih le nekoliko vestíj, katere naj tu zabeležimo.

Na sv. Jurija dan l. 1360 sta prodala Jurij Dupljanec (Göri der Dewplacher) in njegova žena Ana Nakelski hiši božji zemljišče v Naklem (ze Nakel gelegen) v prosto last za večno luč v cerkvi. Dala je občina za zemljišče 10 mark pfenigov in izročeno je bilo njega oskrbovanje, kakor tudi skrb za večno luč, cerkvenemu ključarju.¹⁾ Zadražki dve posestvi sta tudi spadali izprva k Dupljanski graščini. V sredo pred binkoštni l. 1364 je prodal Jurij Dupljanec Nakelskemu župniku Nikolaju in njegovi cerkvi zemljišče Zadragó, kjer je Tomaž Medic sedel, z vsemi pravicami vred za 10 mark šiling fenigov dobrega Beneškega denarja za večno luč pred sv. R. Telesom. (Glej v Prilogah št. 11). 16 let pozneje, na sv. Erazma dan l. 1380, je pa kupila farna cerkev v isti vasi od Gregorija Dupljanca vojdstvo pri zemljišči, katero je obdeloval Tomaž Povsod, za pol funta fenigov Beneškega denarja (kar pové listina v

¹⁾ Tej listini, ki leži zdaj v muzeji Ljubljanskem, sta privezala prodajalec zemlje in njegov stric „Hainreich der Phefflein“ vsak svoj pečat, a odtrgana sta vže oba pečata.

Prilogah pod št. 12). Zemljišče v Tenetiših sta prodala sv. Petra cerkvi z ljudmi in z blagom vred Nikolaj Waldenburžki in žena mu Katarina za 105 gld. Kup se je sklenil v četrtek pred sv. Jurijem l. 1401. (Prim. v Prilogah št. 13). Zemljišče na Klanci nad Kokro si je nabavil sv. Peter za 60 dobrih tehtanih ogrskih goldinarjev in zlatnikov, ki so jih šteli njegovi ključarji na sv. Lukeža dan l. 1490 Lorencu Paradeiserju. (V Prilogah št. 14.) Istega leta je prodal Kranjski meščan Jurij Lapajne cerkvi sv. Petra in ondotnima ključarjema Primožu Mladiču in Jarneju Kranjcu njivo v Kranjskem polji za 38 goldinarjev. (Prim. v Prilogah št. 15.) Neko zemljišče so pa kupili Nakelski ključarji cerkvi v saboto pred sv. Jurijem l. 1510 od Krištofa Zellenperga in soproge mu Klare.¹⁾ Ako še omenimo, da je Matej Kukovič z Okroglega l. 1630 prodal nek farni cerkvi podložen travnik v Temniku (gl. v Prilogah št. 16), in da je bratovščina naše Gospé cerkvi prepustila travnik „Pibrovico“ pod Goričami, povedali smo vse, kar nam je znano iz listin o cerkvenem posestvu. „Pibrovico“ je užival vsakratni župnik Nakelski v nagrado za zdelovanje cerkvenih računov, a dajati je moral farni cerkvi vino za maše in vsako leto po 2 gld. 33 kr. „Pibrovica“ je bila 15. okt. 1788 na dražbi prodana; kupil jo je ključar Jan. Fister za 344 gld. Vsakoletne obresti od te svote so prisodili župniku.

Vsled vladnega ukaza se je l. 1788 gosposčina Nakelske cerkve in njenih podružnic na dražbi prodala; kupila sta jo Martin Urbančič, zakupnik Brdske graščine, in Luka Brunich, posestnik Preddvorskega gradu, za 2000 gld. Pri dražbi so se godile neke nepravilnosti;

¹⁾ Izvirnik v arh. hist. društva Kranjsk. gl. Mitth. f. Kr. 1848. str. 21.

zato se je ovrigel kup in 25. maja 1790 je šla cerkvena gosposčina znova na dražbo. Ta pot so zlicitovali podložniki sami za 4980 gld.; na farno cerkev je prišlo od te svote 2835 gld. Cerkveni podložniki so postali svobodnjaki; v deželno desko so se vknjižila odkupljena posestva na njih imena. Voliti jim je bilo zavetnika ali administratorja. Izberó si župnika. S posebnim reverzom se je ta moral zavezati, da ne bo jemal drugih davščin od njih, nego samo one, ki so zapisane v zemljiški knjigi; za-se sme tirjati samo pristojbine za potrjevanje pisem, za ženitve in odpovedne liste in za popis premoženja, in to jedino le gledé na posestvo, ki je bilo poprej cerkvi podložno, ne pa od vsega imetja. Obljubiti je moral, da se bode kot odvetnik, ne pa kot lastnik vedel, sicer ga sme vsakdo ovaditi pri c. kr. okrožnem uradu. Župnika Mikolič in Karner sta se mučila s tem poslom. Dekan Japelj se pa 28. sept. odpové tej časti, prosèč vlado, naj osvobojenim kmetom priskrbi drugega odvetnika. Ni se mu izpolnila želja. Naslednik Kos je napel drugačne strune; tirjal je, naj mu vlada dovoli pobiranje odvetnine po 4 gld. od vsakega svobodnjaka. Propal je s tem predlogom, administracija se mu odloži, a vendar sprejme on kmalu potem zopet to breme.

Ko so l. 1804 delili Vojvodin boršt, so priznali Nakelski cerkvi jeden del (1492 □^o), ki je bil 27. nov. 1838 na dražbi prodan.

Izpregovoriti nam je tu še o denarnih zadevah farne cerkve. Večidel so bile te jako ugodne. 13. jan. 1692 so našli pri cerkvenem računu v blagajnici 238 gld. 17 kr. nem. velj. in 20 kron; razen tega je bilo še nekaj platna in pšenice. Od cerkvenih stolov je dobivala cerkev tačas po 3 kr. na leto od sedeža, kar je znašalo 5 gld. 15 kr. Leta 1724 je imela cerkev sv. Petra pri raznih

dolžnikih razposojenega 1553 gld. 41 kr., štiri leta pozneje celó 2396 gld. kr. velj. V dolgove je zlezla za časa francoske okupacije, ker jej niso več dotekale obresti od kapitalov, ki so največ tičali v obligacijah; l. 1811 si je nakopala 300 gld. dolga, ali kmalu se je obrnilo na bolje. Zdaj ima cerkev v obligacijah 5054 gld. 15 kr., pri dolžnikih pa 1705 gld./

Cerkev je upraviteljica denarja za mašne ustanove, zato naj ob kratkem omenimo tudi teh. L. 1700 se je opravljalo v cerkvi sv. Petra samo 18 ustanovnih sv. maš, l. 1752 jih je bilo že 40 na leto, l. 1800 pa 123. Zdaj se bere vsako leto 171 ustanovljenih sv. maš v Nakelski cerkvi; 130 jih opravi župnik, 41 pa kapelan.

Brez pomembe tudi niso farni pečatniki. Najstareji je bil vrezan l. 1578; na medenem krogu, ki meri počez 2.5 cm, ležita dva ključa navzkriž s tremi zvezdicami v rogovilah; opis ima: „Sanctus Petrus Nacclensis 1578.“ Izdelan je krasno. Zdaj se rabita dva izboknena ovalna pečatnika. Medeni nósi sv. Petra stoječega s ključi v roci in z opisom: „Sigillum parochiae Naklas.“ Najnovejši od kavčuka tiska sv. Petra sedečega, okrog njega pa besede: „Sigillum parochiae Naklo.“ Tudi Strohinska podružnica je nekdej pečatila sè svojim pečatnikom. Odlikuje ga starost, ne pa fina rezba. V sredi stoji sv. Nikolaj s palico in z jabolki na knjigi, okrožuje ga pa opis v majuskulah: „Sigel S. Nicolavs Zv Strochain.“

e) Farno pokopališče.

Ozriva se tja „na tisto tiho domovanje, kjer mnogi spe nevzdramno spanje.“ Dober streljaj je oddaljeno od Naklega proti severozapadu. Srednje visok zid, v čegar severo-vzhodnem kotu čepí mrtvačnica, deli to

njivo božjo od navadnega polja, ki se širi okoli in okoli. Do l. 1879 je merilo Nakelsko pokopališče 384 □^o; tadaj se je pa razširilo za 21³/₄ □^o. Blagoslovil je pridejani prostor gosp. dekan A. Mežnarec 21. okt. 1879. Zemljišče z ograjo vred je stalo 500 gld. Za cesarja Josipa II. so jeli tu pokopavati. 7. maja l. 1787 je namreč kupila Nakelska cerkev za 100 gld. Brdski graščini podložno njivo Petra Dacarja (Palca) iz Naklega za novo pokopališče; leto pozneje so je ogradili z zidom. Pradedje zdanjih Naklancev pa počivajo na starem pokopališču, ki oklepa farno cerkev. Jediní ostanek nekdanjega groblja je videti v severozahodnem kotu zidane ograje, in to je stari karnar ali kostnica, kjer so v prejšnjih časih hranili v sklad zložene mrtvaške kosti. Razen mrličev iz teh vasíj, kar jih zdaj spada pod Nakelski zvon (izvzemi Okroglo in Žeje), so tukaj sem pokopavali mrtvece iz Gorenjih Dupljan, z Bistrice, iz Zadrage in izza Pecán. Duhovnike, grajske iz Spodnjih Dupljan in druge odličnejše osebe so devali k večnemu pokoju v cerkveno kripto. V stari cerkvi sta bili dve; jedna sredi cerkve, jedna pa pri altarji Matere božje. Zdaj se širi samo jedna pod sredino cerkve. Ko so l. 1882 polagali tlak, so našli še 28 rakev v njej.

2. Podružnica sv. Nikolaja v Strohinji.

Od l. 1832 sta v Nakelski fari samo dve podružni cerkvi: Strohinjska in Okrogelska.

a) Predno dospeš po veliki cesti z Gorenjskega v Naklo, se ti na desni ustavi pogled na dolgi vrsti hiš in hišic, ki se pritiskajo, oddaljene kakih 20 minut od farne vasí, ob Vojvodin boršt, skrivajóč se v senco sadnih vrtov. Na zahodni strani blizo Celovške ceste pa bedí nad njimi na holmci, čigar vrhovna planôta sega 432 m

nad planoto morsko, prijazna cerkvica. To ti je Strohinj¹⁾ — največja vas v Nakelski fari. Stara je ta vas; prvokrat se imenuje v ustanovnem pismu kartuzijanskega samostana Bistriškega z dné 1. nov. 1260. Koroški vojvoda Ulrik III. je namreč podaril samostanu poleg drugih zemljišč tudi dve v Strohinji.²⁾ Pravljica pripoveduje, da je v davnih časih stala tu kapelica, kjer so ribiči častili sv. Nikolaja, in da so pred 500 leti tu sezidali prvo cerkev; z njo se soglaša zapisana vest, da se je prvo svetišče Strohinjsko zgradilo okoli l. 1382.³⁾ V tej cerkvi sta bila veliki in jeden stranski altar posvečena l. 1406. Drugo cerkev z altarjem sv. Nikolaja vred je 2. avg. 1450 posvetil Pičenjski škof in Oglejskega patrijarha Ludovika vikarij, Martin. (Glej v Prilogah listino pod št. 17.) Tri dni pozneje je ta pismeno ukazal iz Ljubljane, da naj se obletnica posvečenja praznuje vsako leto v nedeljo po spominu verig sv. Petra, kakor se obhaja še dandanes. Nekdaj se je to „žegnanje“ praznovalo slovesneje, kot naše dni: vsa fara je prihajala v procesijah s cerkvenimi banderi k sv. Nikolaju v Strohinj. Škof Martin je obljubil za to priliko 40 dnevne odpustke onim, ki po dobri izpovedi spokorno obiščejo Strohinjsko cerkev o godu njenega pomočnika, o obletnici posvečenja,

¹⁾ To ime se čuje v dvojni obliki: Strohinj in Strahinj; v nemščini prevladuje „o“. Bere se l. 1260: Strocheim, l. 1422 in 1450: Strachein, l. 1495: Strachevn, l. 1496: Strohaim, l. 1631: in Strohigne, zdaj: Strochein. Vâsi so bržkone dale ime mnoge dupline, ki se nahajajo blizo nje; primeri besedo: strôhol, strohôla = ótlo deblo, duplo. (Letop. slov. Mat. 1880 str. 191; 1882 in 1883 str. 242) Končnica „inj“ je jednaka, kakor v drugih starih krajevnih imenih, n. pr. Bohinj, Tuhinj.

²⁾ Mitth. 1851, str. 6.

³⁾ Župnik Josip Kos nam jo je ohranil, pišóč l. 1741: „Beiläufig 1382 erste Stiftung und Erbauung der Kirche in Strochain.“

ali sicer kadar koli se ondi mašuje. Cerkev je bila pozneje razsvečena, in 19. maja 1496 pride pooblaščenec izvoljenega in potrjenega škofa Ljubljanskega, Krištofa Ravbarja, Pičenjski škof Jurij z nova posvetit (reconciliare) svetišče Strohinsko, veliki altar sv. Nikolaja in stranski altar sv. Leonarda. O tej priložnosti potrdi Strohincem staro obletnico posvečenja cerkve, obiskovalcem pa pomnoži 40 dnevne odpustke, da se jih zanaprej lahko vdeležé o božiči, o novem letu, o razglašenji Gospodovem, o veliki noči, o vnebohodu, o Nikolajevem, o spominu posvečenja, vsako nedeljo, o godovih Matere božje, in kadar koli se sv. maša služi v tej cerkvi. (V Prilogah št. 18.)

Stara cerkev je bila zidana v gotskem slogu. V svetišči je imela troje gotskih oken, katerim so v 17. stoletji pridejali še četrto, štirivoglato okno. Močno ladijo z dvema obokoma je razsvetljevalo le dvoje oken. Pred jedinimi vratmi je stala lopa in okrog cerkve se je nekdam širilo pokopališče. Vže l. 1631 je na evangeljski plati v cerkvi stal altar sv. Barbare, na listni pa altar sv. Leonarda: oba posvečena. L. 1746 se je dvignil ob njej nov zvonik; l. 1769 so pa sezidali novo, zdanjo cerkev, kar ti pové letnica nad njenimi vratmi. 1200 gld. nem. velj. si je moral izposoditi sv. Nikolaj od farne cerkve, da si je postavil novi dom. Graditelj mu je bil tisti, kakor Nakelski cerkvi. Ključarji so bili tadaj v Strohinji: Gregorij Poglajen, Anton Markovič in Jurij Likosar. 21. sept. 1771 je posvetil Strohinsko cerkev pomožni škof Karol grof Herberstein. Da se ekskurzi k podružnicam ne pomnožé, ga poprosi župnik Fran Koderman sè sosesko vred, naj odobrí dozdamno starodavno obletnico posvečenja v nedeljo po vezéh sv. Petra, kar se tudi zgodi. 13. jul. 1802 je treščilo v zvonik in ga zelo poškodevalo. Stavitelj Anton Lipuž, ki ga je

naslednje leto popravljaj, je prevdaril troške na 650 gld., ali vlada je od cerkvene imovine privolila samo 463 gld., nedostatek je morala dodati soseska.

Oglejva si Strohinsko cerkev! Takoj se ti prikupi z lično zunanostjo. Renesančni slog se jej bere z obraza. Prostorna je; po dolgem meri 20·11 *m*, počez pa v ladiji 9·16 *m* in v prezbiterji 5·78 *m*. Nad tem in nad jedino ladijo se vzpenjata lepa oboka. Pred nekaj leti je jela cerkev pokati, ker se je bila zemlja malo vsedla pod njo; zdaj je krepko zvezana nad korom in za velikim altarjem. Poslednji stoji od l. 1860. Izgotovil ga je sè sliko in s kipom sv. Nikolaja vred v romanskem slogu Karol Götzl iz Kranja za 650 gld. L. 1883 sta se mu pridružila nova stranska altarja sv. Leonarda in sv. Barbare. Njune kipe je izrezljal Franjo Zajec v Ljubljani, ostalo delo je pa izvršil Kranjski slikar M. Braška. Od starih „roccoco“ — zložnih altarjev iz zvršetka 17. ali iz početka 18. veka so ostale samo lepe, od utisnjenega usnja storjene blazine. Poleg altarja sv. Leonarda gleda sè stene slika „Ecce homo“ in zadej prilepljeni listek naznanja, da je bila blagoslovljena v mestni farni cerkvi sv. Tilna v Celovci 24. avg. 1770, ter da je prišla ondi v dotiko s podobo svete glave, ki se v tamošnjem velikem altarji časti. V žagradu visi mala podoba sv. Nikolaja, ki je baje Layerjev izdelek. Prižnica, na kateri je letnica 1771, se je sè stranskima altarjema vred prenovila; njena prednica je bila prižnica iz stare Nakelske cerkve. Ta je namreč l. 1752 vzela od cerkve sv. Nikolaja 200 skódel in 400 žeblicev na posodo; žeblice je vrnila, na mestu skodel jej je pa poslala staro prižnico. Povedali smo že, da je zdanji Strohinski križevi pot razobešen bil do l. 1875 v farni cerkvi; prejšnji križevi pot, ki je bil blagoslovljen 23. apr. 1832, so pa oddali Strohinci na Okroglo. Zvonik,

stoječ ob desni strani cerkvene fasade, nosi tri zvonove. Srednji poje od l. 1838, vlil ga je Anton Samassa v Ljubljani. Veliki in mali zvon je pa vlil Hilzer v Dunajskem Novem mestu. Posvečena sta bila ondi 5. okt. 1875; jeden v čast presv. Trojici, jeden pa v čast sv. Leonardu. Nesreča ju je spremljala v zvonik. Brun se izpodmakne, zvon pade; njemu se nič ne zgodi, ali cerkvenika Strohinskega, Antona Bogataja, ubije. O poprejšnjih zvonovih, ki so se glasili iz Strohinskih lin, vemo samo to, da je bil jeden vlit l. 1705; tehtal je 548 funtov in veljal 421 gl. 29 kr. O drugem, ki je bil 10 centov težak, je pa zapisano, da se je ubil l. 1802 in so ga tedaj morali dati preliti.

V Strohinji opravlja Nakelski kapelan vsako leto po 10 sv. maš za sosesko. To se zgodi na sv. Fabijana in Sebastijana dan, na Markovo, kadar vodi procesijo tja, na sv. Filipa in Jakoba dan, križevo sredo (ako bi ta dan ne šel s procesijo v Strohinj, naj namesti to mašo, ko pobira po Strohinji biro), potem binkoštni torek zoper nevihto, o spominu posvečenja cerkve v nedeljo po vezéh sv. Petra, na sv. Leonarda dan, o godu sv. Barbare, na Nikolajevo in v nedeljo po sv. Nikolaju. Te sv. maše so z davna v navadi, že v začetku prejšnjega stoletja jih najdemo zaznamovane v redu službe božje za Nakelsko faro. 4. maja 1865 jih je škofijstvo z nova potrdilo in ukrenilo, naj se plačujejo s cerkvenim denarjem. Razen teh dnij se še nekatere krati mašuje v Strohinski cerkvi, ker je ondi nekaj mašnih ustanov iz novejšje dobe.

b) Sv. Nikolaj je imovit. Že tadaj, ko so mu zidali prvo cerkev, ali pa še prej, so mu darovali Strohinci štiri njivice v Strohinskem polji, kakor poroča župnik Josip Kos l. 1741. Poleg njih si je nabral pozneje še mnogo nepremakljivega posestva; postal je celo lastnik cerkvene gosposčine. Do l. 1619 je bila Strohinska

podružnica gledé posestva združena v deželni knjigi s farno cerkvijo in je tej plačevala davščine (14 gld. 30 kr. davka in 58 kr. zemljiškega denarja). To leto se je padala pod svojo rubriko vpisati v zemljiško knjigo (Güldbuch) ter jela neposredno plačevati davke (po 22 gld. 52 kr. na leto). Precejšnje število kupnih pisem nam je ohranjenih o njenih zemljiščih. Najstarejše je bilo pisano v torek pred veliko nočjo l. 1422. Jarnej iz Dvora je prodal Strohinski cerkvi dve zemlji, jedno v Zalogu, jedno pa na Rupi, z vsem, kar zraven spada, za 73 mark Oglejskega denarja. (Prim. listino v Prilogah pod št. 19.) Tri leta pozneje si je kupila jedno njivo v Kranjskem polji. Na sv. Mihaela dan l. 1436 sta pa njena ključarja Janez Huter in Jakob Schneider kupila od Friderika Strmolskega zemljišče v Žejah, v fari sv. Martina, kjer je Martin Mekina sedel, za 31 mark šilingov, da se bo z njega prihodki žgala večna luč v cerkvi Strohinski. (Glej 20. šte. v Prilogah.) Na Vidovo leta 1494 jej je prodal Kranjski meščan Gregor Grčar blizo tam med njivama Linharta Furbasa in Andreja Slejka ležečo njivo za 30 gld. (Listina v Pril. št. 21.) L. 1536 je Sebastijan Cipust prepustil sv. Nikolaju za 50 ogrskih goldinarjev in 1 kr. (1 gld. = 80 kr.) njivo v Kranjskem polji s to pogojo, da jo uživajo on in njegovi dediči, plačujóč cerkvi 80 kr. letne zakupnine. Kup sta sklenila ključarja Gašper Stros in Arhar. 20. jul. 1555 sta prodala Matija Zamujen, mesar in meščan Kranjski, in žena mu Jera, Strohinski cerkvi njivo v Kranjskem obmestji tik poti, ki drži na Rupo, za 40 ogrskih gld.; izgovorila sta si dosmrtni užitek od nje, ter plačevati hočeta letnih 20 četrtákov (paceos) = 80 kr. (Listina v Prilogah št. 22.) 17. jun. 1638 je sicer Strohinska soseska prodala jedno njivo v „Osredku“ na „Acavici“ ležečo Adamu Marinčku, vendar sta davek od nje in podložnost še ostala cerkvi

sv. Nikolaja. Dve leti pozneje je šla menjat za jedno njivo z Dupljanskim graščakom Adamom Crabathom; 4. marcija 1644 pa jej je ta zopet odstopil zamenjano njivo; cesija naj se še-le takrat uresniči, kadar umrje njegov sin Jurij Fran Crabath. Poslednji svet, kolikor nam je znano, si je nabavila Strohinska podružnica 16. apr. l. 1666, ko jej je nek podložnik Ferdinanda Ig. v. Hizinga „zu Hizenegk“ za 112 gld. dež. velj. prodal njivo v „Presekah.“

Zemljišča je dajala cerkev ali v najem, ali v fevd. Kdor je njivo vzel v fevd, je moral plačati prejemnino, ki je šla v cerkveno blagajnico; zavezati se je moral, da bode dajal cerkvenemu urbarju vsako leto pogojeno svoto denarjev, ključarjem in njih naslednikom pa spodobni zajutrek, vsakemu četrtno vina, ali vsem vkupe 1 gld. Pripoznavati mu je bilo Strohinsko cerkev kot lastnico njive; brez njene vednosti je ni smel nikomur prodati, zamenjati, zastaviti, ali začasno odstopiti. Kdor bi ne izpolnoval teh pogojev, izgubi fevd. Enako pripade fevd po njegovi smrti zopet cerkvi. Nekateri pa se je pogodil, da sme voliti dedičem tak svét, ki se je potem v urbarji prepisal na vzprijemnika, in ta je moral zato vreči v cerkveno blagajnico jeden zlatnik; ključarjem je pa šel o takih prilikah dolžni zajutrek. Med drugimi je dala 5. febr. 1708 Strohinska cerkev jedno njivo v Kranjskem polji v fevd mlademu gospodu Janezu Antonu Freiburgerju, slušatelju presv. bogoslovja v Gradci.

Hud boj je bojevala cerkev sv. Nikolaja s Kranjskim mestom v prvi polovici prejšnjega stoletja zaradi njiv, ležečih v Kranjskem polji. Kranj se je lastil sodstva nad njimi, zato, ker leže v obmestji; tirjal je, da naj se davek od njih plačuje v mestno blagajnico. Sklicujoč se na privilegij cesarja Maksa z l. 1509, ki brani Kranjcem, prodajati v obmestji ležeča zemljišča vnanjim cerkvam

in osebam, ter jih izpodbuja, takim že prodana zopet pridobiti si, so bodrili Kranjski mestni očetje fevdnike Strohinske cerkve, naj tirjajo pri predstojništvu podružnice sv. Nikolaja, da jim naznani kupnino za fevdne njive, katera se potem izplača cerkvi. Prvi je poskusil to Kranjski meščan Matija Adlman. 1. okt. 1717 toži Nakelskega župnika in Strohinska ključarja pri Kranjski sodniji. Namestni sodnik Pavel Bobnar veli zatožencem, naj v 18. dneh določijo Adlmanu odkupnino, izroče kupno pismo in odstopijo njivo, kažóč jim ukaz cesarja Maksa. Župnik in ključarja povdarjajo, da ne spadajo pod Kranjsko sodnijo (exceptiva foro), ali o tem neče Kranjski sodnik ničesar slišati. Obsojenci se obrnejo do deželnega vicedoma v Ljubljani. 22. dec. 1717 razsodi sodnik Karol Avgust Sebastijan svobodni gospod Ruessenstainski, da Strohinska cerkev ni Kranjskemu mestu, niti kar posestvo (in realibus), niti kar osebo zadene (in personalibus), podložna; tudi je njiva pod njenim neposrednim gospodstvom (directum dominium), ker deželi davke plačuje. Nič ni pomagal priziv Adlmanov, sodišče je ovrгло rzsodbo Kranjskega sodnika. Jednak konec je vzela pravda vdove Marije Pustotarice l. 1741 in Kranjskega meščana Tomaža Trebarja l. 1744 ter Kranjskega mesta samega. Zmogli so Strohinci, ker se je bila njih cerkev l. 1619 ločila od farne, ter dobila svoj predal v zemljiški knjigi in od teh mal štela naravnost deželi letne davke.

Koliko je imela Strohinska cerkev nepremakljivega posestva v lasti tadaj, ko se je pletla pravda s Kranjci? L. 1748 najdemo v njenem urbarji zapisana tri zemljišča: jedno v Zalogu, ki je dajalo po 5 gld. 24 kr. na leto, vrh tega mesto žita 8 gld. 26 kr.; jedno na Rupi (letnih 7 gld. 27 kr.) in jedno v Žejah (l. 6 gld. 25 kr.); tri njive v Kranjskem polji so nesle vsaka po 1 gld. 8 kr.;

jedna njiva v Strohinji (1 gld.); druga njiva v Strohinji (1 gld. 8 kr.); kos travnika (20 kr.); jedna njivica je dajala po en funt voska; 2 hišici (jedna po 29 kr., druga po 26); tri kočice (vsaka po 54 kr.). Dohodki od vsega posestva so znašali vkupe 36 gld. 37 kr.; po odbitih troških (32 gld. 20 kr.) je ostalo takrat v blagajnici čiste 4 gld. 17 kr.

Cerkveno posestvo se je s farnim vred prodalo na dražbi 25. maja 1790; cerkev sv. Nikolaja je skupila 1410 gld. Ostal jej je samo kos travnika blizo cerkve in tik njega jeden gozdni del. Lesena mežnija, stoječa za cerkvijo, je soseskina. Prvikrat se omenja l. 1745; takrat so jo Strohinjci novo postavili. Stala je 79 gld.; od teh je štela cerkev 40 gld. Pri delitvi Vojvodinega boršta je cerkvi pripal jeden gozdni delež.

Dodati nam je še nekaj pojasnil o Strohinjski cerkveni blagajnici. Samo jedenkrat je bila suša v njej, in to takrat, ko so l. 1769 novo cerkev zidali. Pri prvem cerkvenem računu, o katerem je prišla do nas zapisana vest, in ki se je delal 24. febr. 1613, so našli župnik Peter Otava, ključarji: Jurij Ažman, Miha Bajželj, Luka Omulš in zbrana soseska v njej 73 gld. in poleg tega še 6½ mernika ječmena, ker so srenjani nekdej dajali cerkvi po 16½ mernika žita na leto. L. 1688 so našteali 49 kron, l. 1743 pa celò 700 gld. kranjske velj. L. 1811 je dobila cerkev 140 gld. 21 kr. letnih obrestij.

Sredi prejšnjega stoletja je stanoval v Strohinji duhovnik Fran Pavšler. Podpisoval se je: „sacerdos curatus in Strochain.“ Prvikrat ga srečamo v krstni knjigi 1. jan. 1741, potem je večkrat krščeval in poročal, in slednjikrat se bere njegovo ime 12. dec. 1761. Bil je najbrže v začasnem pokoji v Strohinji ter je pomagal Nakelskima duhovnikoma.

3. Podružnica sv. Marije Magdalene na Okroglem.

Na levem Savskem bregu, tam, kjer se začno umikati sive skale zelenim pašnikom, molí holmec iznad ravnine, nosèč prijazno cerkvico sv. Marije Magdalene. Svet pri cerkvi je vzvišen 413 *m* nad planôto morsko. Lepo se ozira cerkev tjakaj na ono stran Save k mogočnemu sosedu sv. Joštu, ljubó gleda na Okrogelsko vas doli v znožji. Nizek začrnel zid jo obdaja; tudi zvoniku, dvigajočemu se pred cerkvenim vhodom v sinji zrak, se pozná, da se mu večkrat tepó vetrovi okoli senc. Oprava v cerkvi je priprosta, a čedna; tu ni one natlačenosti, ki te v marsikateri selski cerkvi tako neugodno dirne. Prezbiterij, čegar širokost meri 3·83 *m*, je gotsk. Kazí ga samo štirivoglato okno žagradu nasproti; jedno je zazidano, ostali dve okni ob velikem altarji, kakor tudi slavolok pred svetiščem, imajo še prvotno gotsko obliko. Drugi del cerkve z lesenim pobeljenim stropom je najbrže poznejša pritiklina. Široka je ladija 5·37 *m*, dolgost vse cerkve pa znaša 14·5 *m*. Žagrad na evangeljski strani prezbiterja je bil sezidan l. 1767; svet na katerem stoji, je podaril Gašper Zlatè z Okroglega. Nad vratmi v cerkvi se vzpenja zidan kor, katerega so postavili l. 1832 za 64 gld. 14 kr. Zdanji kameniti tlak je bil poprej vložen v Dupljanskem gradu. L. 1834 so ga kupili Okroglanci; z vožnjo in pokladanjem vred jih je stal le 14 gld. Razen velikega altarja sv. Magdalene zaljšata cerkev tudi dva stranska altarja: sv. Ursule na evangeljski, in Matere božje na listni strani. L. 1668 je bil poleg velikega altarja samo še na evangeljski strani altar sv. Florijana. O križevem potu smo vže omenili, da je do l. 1870 visel v Strohinjski cerkvi. Nekdaj je bilo okrog

cerkve pokopališče in nad cerkveno streho je čepel lesen zvonik z dvema zvoncema.

Vsled cesarskega povelja z 2. dec. 1785 se je Okroglo s cerkvijo vred odtrgalo od Šmartinske fare pred Kranjem in se pridružilo Naklemu, od katerega je samo pičle pol ure oddaljeno. Izvršilo se je to 30. dec. l. 1786. Ta podružnica je prej spadala pod vojdstvo in patronat Loške graščine.

Na sv. Jarneja dan l. 1798 je razsajal požar na Okroglem. Strela je vdarila v Poglajenov pod. Pogoreli so: Janec, Molj, Poglajen, Jurjevec, Ažman, Markuš in Šmajd; tudi cerkev je dosegel ogenj, odgorela jej je streha. Velika škoda se je zgodila v zvoniku, kjer sta se skâpala zvonova. Jeden izmed nju se je glasil prej na Šmarjetni gori; 27. jan. 1796 so ga bili kupili Okroglanci od Šmartinskega dekana Ivana Krst. Rodéta za 202 gld. Zdanja zvonova kažeta napis: „Opus Joannis Jacobi Samassa Labaci anno 1800“; veliki tehta 535 funtov, mali pa 335 funtov. Pred 19. leti je požar zopet vpepelil skoraj vso vas, cerkvi je pa prizanesel.

Cerkev ima svojo njivo „cerkovnico“ v Dimnici in 2 njivi v Staneku; nek mlin, hišico in vrt je pa izgubila, tudi nekdanja cerkovnikova hiša leži podrta. V prejšnjih časih je nesel cerkvi precej denarja prevoz čez Savo, ki je obilen zlasti, kadar pritisnejo romarji k sv. Joštu. Zdaj je ta stvar v privatnih rokah.

Razen onih maš, o katerih smo že gori rekli, da jih je kapelan dolžan opraviti za sosesko na Okroglem, se služi duhovno opravilo ondi križevi torek, ko pride tja Nakelski župnik s procesijo. Njemu in njegovemu pomočniku je med letom maševati v tej cerkvi za nekatere pobožne ustanovnike. Posvečenje cerkve na Okroglem se obhaja v nedeljo po svečnici.

V.

Farovž, kapelanija, šola in vodovaja v Naklem.

1. Stopi z menoj na Nakelsko „razgledišče,“ vzvišeno skalo v Rebri na južni strani vasi! Do nje se vijugajo bele steze, ob njih je pa senčno grmovje in mehka, mahovita počivališča. ¹⁾ Lep razgled se ti razgrne od tod. V dnu tam kipé „gorenjske goré ob meji koroški,“ v znožji jim zelené valoviti holmci, in domača vas sè svojimi sosedami, kako se prijazno belí pred teboj! Glej tik cerkve tisti ponosni dom z visokimi okni, blizo katerega šumiti stoletni lipi, to je farovž Nakelski. Sezidal se je l. 1866. o župniških prihodkih, ki so se nabrali za časa vakature po Blaznikovi smrti, t. j. od 19. jul. 1862 do 27. okt. 1865. Vsa stavba je stala 5246 gld. 70 $\frac{1}{2}$ kr., ne vštévši tlake, katero so prostovoljno prevzeli farani. Načrt sta izgotovila tadanji Šenčurski kapelan g. Janez Koprivnikar in g. župnik Anton Zarnik; poslednji je vodil delo. Prejšnjega tesnega farovža ti ne vzamem v misel, tudi starikavih gospodarskih poslopij ne omenjam, rajši ti pokažem farovško polje tu doli pod Rebrijo. Precejšen kos ga je. Na levem krilu (blizo Kovača) se ga je z višjim dovoljenjem l. 1841 odstopilo 689 □⁰ Janezu Vidmarju, po domače Špornu, zato pa je dal ta 116 □⁰ svojega svetá za novo vózno pot, ki drži z velike ceste mimo Palca k farovžu. Lesne dele ima župnik: jednega na Savi, druge pa v Vojvodinem borštu. Na jednom kosu od tega farovžu prisojenega

¹⁾ Do l. 1875 ni bilo tu družega, nego skala, grmovje in posamična drevesa. Večletni požrtvovalni trud zdanjega g. župnika je oživotvoril prijazno sprehajališče.

gozdnega deleža, namreč v Želimu, so l. 1806 napravili travnik. Trije farovški travniki so pod Rebrijo.

2. V voglu večjega farovškega sadnega vrta stoji kapelanija. Zelo se je zasadil vanjo časa zob. Že l. 1652 beremo, da je imel kapelan svojo hišico in l. 1687 so mu zidali Naklanci novo stanišče; takisto zopet l. 1732. Obakrat so pripomogle k zidanju podružne cerkve. Zdanje kapelanije pritlični del je postavila soseska za časa francoske okupacije, najbrže l. 1812, na prigovarjanje tadanjega kapelana, Tome Jeseničarja. Župnik Matija Kos je bolj zaviral, nego pospeševal delo, bojèč se, da bi mu preveč vrta ne zazidali. Kar so danes zgradili, to so jutri podrli. Vsak je tiščal svoj načrt: maire baron Zois, mairov adjunkt Anton Šporen (Lesnikar), župnik, kapelan, soseska, vsak svoje — „zidanje Jeruzalema za Julijanove vlade,“ meni Blaznik. Stanovanje pri tleh je bilo vlažno, zato pregovori kapelan Josip Brisar farane, da mu l. 1819 hišo za jedno nadstropje dvignejo. Na južni strani so napravili lesen hodnik, katerega so pa že l. 1838 odstranili. Tega leta so kapelanijo z opeko ¹⁾ prekrili.

3. Za farovžem na vzhodni strani stoji v zatišji jednonadstropno poslopje z napisom: „Šola 1859.“ Misel, da se osnuje šola v Naklem, se je porodila v početku tega stoletja. Toda c. kr. gubernij je gledé na to, da je Kranj blizo, odločil, da je ni treba. Naklo je bilo tedaj všolano v Kranj. Ko je l. 1811 ondotna šola pogorela, so morale tudi Nakelske gosposčine konkurirati za novo zgradbo. Privatno so podučevali deco nekateri kapelani; pozneje se je uspešno bavil s tem poslom oče pokojnega Tržaškega škofa, Josip Legat. Najemnino za učilnico v zasebni hiši je plačeval župnik Bl. Blaznik.

¹⁾ Pred l. 1830 so bile v Nakelski fari vse strehe krite sè slamo, ter tu in tam sè škodljami, zdaj je mnogo kritih z opeko.

5. junija 1851 naznani tadanji c. kr. okrajni glavar Kranjski, pl. Pauker, dekanu A. Kosu in Nakelskemu županu Pavlinu, da mu je došel od zgoraj ukaz, naj se napravi redna šola v Naklem. Zarad dveh slabih letin, ki ste zadeli faro, je počakal z zidanjem. Resno pa se je zavzel za to stvar 30. sept. 1852, ko se je zbrala komisija v Naklem ter določila plačo prihodnjemu učitelju. Načrt za šolsko poslopje je prišel s proračunom (3110 gld.) še-le leta 1855 na dan. Komisija na komisijo je zahajala v Naklo zavoljo šole. Zidanje se je zavleklo do meseca maja 1859. 10. oktobra istega leta si je ogledal dogotovljeno zgradbo deželni predsednik grof Gustav Chorinsky. Konec novembra so se jeli podučevati takrat v Naklem nastanovljeni vojaki v njej. Jeseni l. 1860 se je pa vsula vanjo ukaželjna Nakelska mladina (89 otrok). Vzprijel jo je učitelj g. Josip Traven, ki je do l. 1884 zvest ostal Nakelski šoli. Največ šolarjev je bilo l. 1883, namreč 101, najmanj pa l. 1865, ko se je štelo samo 54 učencev in učenk. Poduk v tej jednorazrednici je poldneven.

4. Opisujóč vodé smo že omenili, da studenec Grâpovšica po cevéh doteka v Naklo. V starih časih je napajala farno vas Lebínica. Pred nekaj leti so našli v zemlji lončene ostanke nekdanje vodovaje, po kateri je ta studenec tekkel v Naklo in dalje proti Pivki. V začetku 16. stoletja so se zanj pulili Naklanci in Pivčani. Deželni oskrbnik (Landesverweser) Josip pl. Lamberg in vicedomski pisar, Ulrik Stasser, sta prišla semkaj na ogled, ali prepira nista ugnala. Nato pooblastí Lamberg Kranjske meščane: Jurija Valha, Zlatousta Škrla, Jarneja Feiseiserja, Blaža Talerja in Erazma Šusterja naj razsodijo to vodno pravdo. Naklanci in Pivčani se udadó tej naredbi. Pooblastenci določijo, naj vsaka vas po tri dni zaporedoma rabi vodo. V tem času jo smejo

navajati na njive in travnike. Ako bi katera vas več ne potrebovala vode, naj jej dadó nekdanji tek. Vsakdo naj pri svojem posestvu, koder potok mimo teče, trebi stružico. Tudi kazen napovedó prelomnikom. Kdor bi se ne ravnal po teh sklepih, mu je plačati 16 mark in vrh tega še 60 mark uradniku. To so uganili na Blaževo l. 1527.¹⁾ Obema vaséma je bila jednako neugodna ta rzsodba. Naklanci so tedaj Lebínico ostavili Pivčanom ter si l. 1562 pridobili od Dupljanske graščine pravico, da smejo Grâpovšico, izviraajočo na njenem svetu, napeljati v Naklo.

Omenjeni studenec vodijo zdaj mecesnove in borove ceví iz Vojvodinega boršta 1332° daleč v glavni vodnjak sredi Naklega, kjer se najprej izliva ta studenčnica v okroglo kamneno torilo. To je zdaj pokrito z deskami, vodeni curek pa drží iz tatermana v štiri hrastova korita. Druga 76° dolga panoga cevij pa napaja manjši vodnjak med farovžem in med Voglarjem. Obema je ustanovitelj tukajšnji slavni rojak Gregorij Voglar, ali kakor se je sam imenoval, Karbonarij. V oporoki, pisani 21. marcija 1716, je Gregorij izročil Voglarjevo posestvo v Naklem svojemu bratu Andreju s to pogojo, da sredi vasi osnuje vedno tekóč vodnjak, od tega pa zvódi vodo na mejo farovške in Voglarjeve zemlje, kjer naj se napravi in ohrani drug vodotoč. Za to je naložil pri deželni blagajnici 5000 gld. nem. v.; obresti od njih naj se porabijo za vodovajo. Sosedje naj popolnem brezplačno uživajo to dobroto, Voglarjeva hiša pa bodi v prihodnje oproščena vseh vojaških bremén. Naklanci, zemljaki in hišarji, so se 18. dec. 1719 zavezali, da bodo radi izpolnovali te pogoje. Andrej Voglar naj sam navede

¹⁾ Izvirna listina, ki zadeva to stvar, je pisana na papirji in shranjena v farnem arhivu Nakelskem, a predolga je, da bi jo objavili.

po cevéh potok v vas, oni pa obljubijo, da bodo čuvali vodovajo, da cevíj kdo ne poškoduje. To pismo je v imenu dediča podpisal izvrševalec Karbonarijeve oporoke, Ljubljanski generalni vikarij Janez Jakob Schilling, v imenu Naklancev pa Franc Aug. Gandin v. Lilienstein ter Šmartinski župnik Urban Cavalier.

Sredi prejšnjega stoletja je prišla Voglarjevina v tuje roke. Nasledniki prvega dediča Karbonarijevega se najbrže niso dosti brigali za to, kar jim je velel rajni ustanovnik. Vodnjak je pešal. Da ni prišel popolnem pod zlo, zabranil je drug dobrotnik, Nakelski župnik Josip Kos. 17. jan. 1749 je podaril vodnjaku v podporo 1500 gld., ki so se z dolžnim pismom s 1. dec. 1753 obrestonosno naložili pri deželni blagajnici. Zopet so Naklanci za-se in za vse svoje naslednike moško besedo dali, da izvrše natanko vse pogoje, katere tirja od njih župnik Kos. Ukrenili so, da bodo ceví brezplačno sami privažali kadar in kjerkoli se bodo potrebovale za vodovajo, ter iste pri popravljanji izkopavali in zagrébali. Samo farovž bodi oproščen te dolžnosti. Ako bi letne obresti od omenjene glavnice ne zadostovale za popravo in ohranitev vodnjaka, bodo po svoji moči sami dodajali, kar primanjka; najeli bodo izvedenega moža, da pazi na vodovajo in o pravem času naroča ceví zanjo. V večni spomin in v znamenje hvaležnosti bodo dajali vsako leto, dokler ustanova obstoji, na sv. Josipa dan župniku po 34 kr. za sv. mašo v dušni blagor ustanovniku, po sv. maši bodo pa molili zanj očenaš in češčenosimarijo. Ako bi pa oni, ali njih nasledniki, vseh navedênih točk ne izpolnovali, naj vodovaja neha; obresti Kosove glavnice pa naj se dadó za večne maše. Vseh dolžnostij se iznebê le tedaj, ko bi se ustanovna glavnica izgubila. Kos je izročil upravo imovine za ohranitev vodnjaka cerkvenemu predstojništvu. Razni denarni

polomi so krivi, da se je Karbonarijev (5000 gld.) in Kosov (1500 gld.) kapital znižal na 1030 gld. — 630 gld. je naloženih v obligacijah, 400 gld. pa izposojenih pri ljudeh. Ker ni tekoče vode v Naklem, in jeden sam vodnjak izkopan, ki se pa zarad globočine težko góni, vemo dostojno ceniti dar, ki sta ga dala omenjena dobrotnika Naklemu in tujcem, katere vodi vélika cesta tu mimo. Točno se izvršujejo še dan danes določbe Kosove. Obema ustanovnikoma v spomin so postavili l. 1765 znamenje Matere božje tik vodnjaka sredi vasi. Na njegovem pročelji se je še pred nekaj leti bral ta-le kronografikon:

GregorIVs CarbonarIVs has aqVas prlor fVnDaVIt,
IosephVs KVss serVaVIt In bonVM VICInIae.

Skoraj jednako se glasé besede, vsekane v kamnito vodnjakovo torilo na oni strani, ki gleda na cesto:

GregorIVs Me
fVnDaVIt Iose-
phVs kVss p. Conser-
VaVIt VsVI VICInIs.

VI.

Duhovni pastirji Nakelske fare.

V Naklem so oskrbovali troje vrste svečeniki duhovno pastirstvo: župniki, kapelani in subsidijarji.

1. Vikarji ali župniki Nakelski.

Ortolf ¹⁾ je prvi med znanimi nam vikarji. Nahaja se on kot priča na listini, pisani 27. okt. 1271 v cerkvi

¹⁾ „Ortolfus plebanus de Nakel,“ gl. Mitth. f. Kr. 1862, str. 78. Fontes rer. austr. I. 128.

sv. Jakoba v Loki, s katero „nemški gospodje“ Ljubljanski potrdijo, da so prejeli od Marjete, prednice Velešalskega samostana, 50 mark Oglejskega denarja za sinove Gerloha „von Stain.“

Bernard iz Loke ¹⁾ je župnikoval v Naklem l. 1320. 1. jan. tistega leta je z Nikolajem Rottumpualskim in z Majnardom Gruahskim namestoval Majnarda grofa Ortenburškega, ker je v njegovem imenu in zanj vzprijel doto, ki jo je patrijarh Pagan dela Turre po svojem vikarju Janezu, opatu Rožeškem (Rosazio), podaril nevesti njegovi, Belingeriji, hčeri Zumfredina dela Turre. 31. maja l. 1328 mu dovoli patrijarh Pagan, da sme napraviti svojo oporoko.

Nikolaj, l. 1348. Kdor je zanj molil, prejel je 40 dnij odpustka. (V Prilogah št. 3.) L. 1364 ga pa najdemo imenovanega v nekem kupnem pismu. (V Prilogah št. 11.) ²⁾

Perhtold Stainer; 12. marcija l. 1399 je kot priča podpisal listino ³⁾, s katero se je odločilo 10 zemljišč Kranjskemu župniku za zorne maše.

Mihael Kumer ⁴⁾, (Chumher) l. 1478. Tega leta se imenuje v listini med pregledovalci neke ustanovljene maše od bratovščine sv. R. T. v Kranji. L. 1483 je bil on še župnik Nakelski.

Klement, l. 1502. Ta je posodil Kranjskemu meščanu Lenartu Puhelspergerju 200 gld., zato je pa

¹⁾ „Bernardus de Lokh,“ gl. Mitth. 1862, str. 5, iz Bianchi Documenti per la Storia del Friuli, II. Vol.

²⁾ Jurij Moglič iz Naklega je 13. dec. 1426 poleg župnika Šenčurskega podpisan na darilni listini za altar sv. Jakoba v farni cerkvi Kranjski; morda je bil župnik v Naklem. (Gl. Parapat, Letop. mesta Kr. v Letop. Mat. slov. 1870)

³⁾ Hrani se v mestnem arhivu Kranjskem; gl. Parapat l. c. str. 97.

⁴⁾ Parapat l. c. str. 103.

dobil v zástavo 8 in pol zemljišča v Gorenji vasi (Oberndorf), Žirovske fare. ¹⁾

Jakob Petelin (Gallus), priporočen 15. jan. 1565 od nadvojvode Karola kapitulu Ljubljanskemu za župnika v Naklo. ²⁾

Andrej Latomus je moral faro ostaviti l. 1581, dasiravno se je imenoval „perpetuirter Vicarius.“ ³⁾

Sebastijan Konstantin de Seepoch ⁴⁾, od l. 1581 do l. 1611. Bil je kanonik stolne cerkve Ljubljanske, prošt pri naši ljubi Gospé na Blejskem otoku in oskrbnik Blejskega gradú, kojega so takrat imeli Briksenski škofje v lasti. Najbrže je bil ta imenitni dostojanstvenik v rodu Ljubljanskemu škofu Petru de Seebach (1558—1568).

Peter Otava (Ottava), od l. 1611 do 1622. Porodil se je v Kranji l. 1582, prejel je subdijakonat 9. jul. 1607, mašništvo pa 5. apr. 1608. Novo mašo je pel pri sorodniku Simonu Otavi, župniku v Vodica. Izprva je bil Peter škofov kapelan. ⁵⁾ Kot župnik v Naklem nam je zapustil prvo krstno knjigo te fare in prvi urbarij. Prvi cerkveni račun je objavil 3. nedeljo v postu 25. mar. 1612 vpričo tadanjih ključarjev: Gašperja Kukovca, Mateja Poličarja, Andreja Dlake in Mihe Jagodca; nazoči so bili tudi vsi sosedje. Naslednje leto se je vdeležil cerkvenih računov v Naklem stolni prošt Andrej Kralj. To leto je priobčil župnik tudi prve račune Nakelskih podružnic. L. 1629 je bil Peter Otava župnik v Št. Jarneji na Dolenjskem. ⁶⁾ Na njegovo priporočilo je bil 1. mar.

¹⁾ l. c. str. 106.

²⁾ Kapitulski arhiv Ljubljanski.

³⁾ Vizitacijski zapisnik za l. 1582 v škofijskem arh. Ljublj.

⁴⁾ Valvasor, II. str. 777 mu pravi „Konstantin Seebacher.“

⁵⁾ Iz Hrenovega dnevnika.

⁶⁾ Valvasor II. 8. knjiga str. 801 piše, da je bil Peter Otava l. 1620 župnik v Svibnem. To je zmota, ali pa sta bila

1613 od škofa Hrena v mašnika posvečen Mihael Otava, doma iz Smlednika.

Janez Starè je najdalje pastiroval v Naklem, celih 46 let, namreč od l. 1622 do l. 1666. - Rojen v Ljubljani l. 1586, posvečen l. 1612 na titul semenišča (Collegium Marianum) v Gornjem Gradu. Služil je 4 leta za kapelana v Vodicah, potem 6 let v Št. Jarneji in nato je dobil faro Nakelsko. Sam se podpisuje vse skozi „Senex;“ mater pa, ki je večkrat kumovala, pravilno zove: Ano Starežko, tako tudi brata: Adama Staréta.

Lovro Purgar, od l. 1666 do l. 1675. Bil je prej provikarij v Kranji, rojen pa l. 1618.

Matija Grus (morda polatinjen Žerjav) je 12 let vodil Nakelsko faro, od l. 1676 do l. 1688. Rojen v Kameniku l. 1642, posveč. l. 1666. Služil je v Št. Jarneji 2 leti, v stolnici Ljubljanski 3 leta, v Smledniku kot vikarij 1 leto in nato zopet v stolnici 4 leta, odkoder je prišel v Naklo. Ustanovil je tu bratovščino sv. Antona. L. 1682 ga najdemo na sinodi Ljubljanski. Da ni imel v Naklem dolgega obstanka, je bilo krivo silno nasprotstvo, ki se je bilo vzdignilo zoper njega v Goričah in v Zalogu, češ, da ne izpolnuje starih navad. L. 1688 je šel župnikovat v Dob. Pozneje je postal beneficijat v Kranji, kjer je umrl 17. dec. 1718 in pokopan bil pri oo. kapucinih.¹⁾ Nakelski cerkvi je zapustil 4 ustanovljene sv. maše, katere naj župnik služi zanj meseca novembra. Njegova podoba se je še l. 1826 hranila v Nakelskem farovžu. Z raznimi krasnimi cerkvenimi

dva duhovnika tega imena; zakaj meseca junija l. 1621 ga najdemo zapisanega kot krstitelja v krstni knjigi Nakelski.

¹⁾ V mrtvaški knjigi Kranjski se bere: „Die 17. Dec. 1718 Adm. R. D. Mathias Gruss beneficiatus B. V. M. in Rosar. aetatis suae 77 annorum mortuus et apud P. P. Capucinos tumulatus.“

posodami si je Grus zagotovil lep spomin v Naklem. Razen kelha, katerega smo opisali pri bratovščini sv. Antona, nosita njegovo ime puščici za sv. olje in za krizmo (M. G. P. F. F. 1676); iste črke se beró na puščici za poslednje olje. Ta in 2 obhajilni škatljici z napisom: „M. Gruss. Par. F. F. 1680“ se še zdaj rabijo pri bolnikih.

Jarnej Jenko, od l. 1688 do l. 1718. Domačin, porojen 16. avg. 1637 v Struževem št. 14 pri Jenku, posvečen l. 1660. Učil se je potem še tri leta modroslovja. Kapelanoval je v Radovljici, nato je bil 21 let in 3 dni župnik v Bledu, od koder je prišel 4. jun. 1688 v Naklo. L. 1712 je obhajal tu zlato mašo in živel potem še 6 let. 81 letnega starčeka so ga položili k večnemu pokoju 29. julija 1718 v farni cerkvi poleg njegovih roditeljev¹⁾; 29 duhovnikov ga je spremilo. V mrtvaški knjigi mu je njegov kapelan, poznejši župnik Nakelski, postavil ta-le kronografski spomenik:

BarthoLoMaeVs Ienko saCerDos IVbILatVs.

Sam pa si je oskrbel spomin pri sv. mašah, ki naj se služijo zanj ob obletnici njegove smrti in vsak mesec. Kot ustanovinsko glavnico je položil desetino v Strohinju, v Nacovicah, ki se je potem prodala za 450 gld. Jenko je bil učen mož, svobodnih umetelnostij in modroslovja doktor, bakalaureus bogoslovja in protonotarij apostolski.

Josip Anton Juraj, od l. 1718 do l. 1722, je zagledal luč sveta v Vodiški fari. Kapelan je bil na Sori od 1704 do 1705, potem pa od 1705 do 1710 ka-

¹⁾ 80letni oče Jurij Jenko iz Struževega mu je umrl 8. jan. 1689; štiri leta poprej je imel še zlato poroko. Mater Marino mu je smrt vzela 10. sept. 1691. Župnikov brat Matej je založil mašno ustanovo. Vsa Jenkova rodbina je bila jako dobrotna cerkvi.

pelan v Naklem. Odtod se je preselil v Vodice, kjer je bil nekaj časa za pomočnika (coadjutor), od l. 1711 do 1718 pa za župnika. L. 1718 je zopet prišel k Naklancem, ali samo za 4 leta. Umrl je 9. apr. 1722. Bil je magister modroslovja. Naslednik ga je tako-le zapisal med mrliče:

Ioseph Vs IVraI ParoChVs NakLensIs
pIIssIMe obIIIt Die nona AprilIs.

Josip Kos (Khuss), svobodnih umetelnostij in modroslovja magister, od l. 1722 do l. 1752. Celih 42 let je skrbel za dušno korist Nakelske fare, ker je bil že poprej 12 let tukaj kapelan. Kakor smo gori omenili, se je vrlo potegoval za cerkvene pravice. 24. jan. 1752 je zatisnil za zmeraj oči. Poslednjo čast mu je izkazalo 51 duhovnikov. Farani niso pozabili svojega ljubljenca; molili so in še molijo sleherno leto o njegovem godu „sa ranzega ussoko zhasti vrednega Gospuda Josepha Kussa nar vredneshega faimoshtra Nakleske farre inu velizega Dobrotneka useh Boshieh vesha.“¹⁾ Povedali smo že, koliko je storil za vodnjak in za cerkev, katere je v oporoki 27. jan. 1749 postavil za glavnega svojega dediča, da je podedovala čistih 8565 gld., ter tako omogočil nje zgradbo. Tudi podružnic ni pustil v nemar; vsaki je volil po 42 gld. 30 kr. nem. velj., bratovščini sv. Antona pa 20 gld. Drugih pobožnih volil ne jemljem v misel. Kanonik Karol grof Barbo je 4. febr. 1752 izročil zapuščino rajnega in navadni farovški inventarij nasledniku, in ta je bil

Mihael Kilar (Killer), od l. 1752 do l. 1756. Porodil se je v Kranji 27. sept. 1684. L. 1723 in 1724 je bil vikarij stolne cerkve Ljubljanske.²⁾ Za njegovega

¹⁾ Besede kapelana Fr. Marna v bratovski knjigi sv. Antona.

²⁾ Gl. sinodno knjigo Ljublj. škofije z l. 1723 in 1724.

župnikovanja se je dvignila zdanja farna cerkev Nakelska. L. 1756 se je odpovedal službi ter šel v Kranj v pokoj. 87 let star je umrl 8. dec. 1771 v svojem rojstvenem mestu; 10. dec. ga je pokopal tadanji župnik Kranjski, Janez Kraškovec, v cerkveni raki.

Anton Drčar, magister bogoslovja, od l. 1756 do l. 1767. Ta je že prej opravljal 4 leta kapelanski posel v Naklem. Kot župnik je imel ves čas subsidiarja. Umrl je 9. avg. 1767; pokopal ga je dan pozneje isti župnik Kranjski v kripti Nakelske cerkve. Dalje časa je župnikoval tu

Fran Koderman, namreč od l. 1767 do l. 1790. Porojen je bil 3. okt. 1721 pri sv. Petru v Ljubljani; mašništvo je sprejel 17. okt. 1745. Dvakrat je prej kapelanoval v Naklem, in tretjič se je sem priselil 29. avg. 1767, prišedši iz Krašnje. Umrl je za vnetjem 20. maja 1790. Zadnji sprevod mu je vodil Kranjski dekan Josip Golmajer. V poslednji volji je odstopil Nakelski cerkvi dolžno pismo s 300 gld.; 100 gld. je pa volil za jedno ustanovljeno sv. mašo. Proti koncu življenja je vžil marsikak grenak sad Josipove dobe: cerkvi so prodajali posestva, odvzeli podložnike, zatrli bratovščino sv. Antona.

Fran Mikolič, od l. 1790 do l. 1793. Brat, Josip Mikolič, je bil namestni škof Brigidov. Fran se je porodil 4. jan. 1761 v Rožnih ulicah v Ljubljani ter bil isti dan krščen v stolni cerkvi. Predno je prišel v Naklo, je bil kapelan v Kranji in župnik na Brdu. Neduha mu je končala mlado življenje; 33 let star je umrl na večer 30. okt. 1793 in na vernih duš dan zjutraj ga je pokopal dekan Golmajer. Mikolič je bil dober duhovnik in krepko je branil svoje pravice.

Ignacij Karner, od l. 1793 do l. 1795, sin Radovljiškega sodnika Janeza Karnerja. Porojen je bil v Radovljici 30. jul. 1732; kumoval mu je tamošnji vikarij

Seb. Pogačar. Okoli l. 1770 je prišel v Naklo za kapelana ter ostal ondi do dec. 1773. Naslednje leto ga najdemo kot farnega vikarja v Podbrezjah. Potem je bil župnik in dekan na Sori (gl. Zgodovino Sorske fare v I. zvezku), odkoder je konec l. 1793 dospel v Naklo. Tudi tu je obdržal dekansko čast, ali dolgo je ni vžival; umrl je na velikega šmarna dan l. 1795 za prsno vodenico, dopolnivši 63. leto. V petih letih je trikrat obdovela Nakelska fara in tretjega župnika jej je že prišel pokopat dekan Golmajer. Karner se je rad pečal s kmetijstvom; prinaredil je mali stog, zasadil drevje ob dvoru, napravil mali vrt tik farovža in skrbel je, da se zboljšajo farovške njive, ki so bile poprej v najemu. Konec prejšnjega stoletja je stal na čelu Nakelski fari jeden izmed najslavnejših rojakov naših, kar jih je tedaj živelo —

Jurij Japelj, od l. 1795 do l. 1799. Porodil se je v Kameniku očetu Primožu in materi Jeri 11. apr. 1744. ¹⁾ Prejemši mašništvo 23. sept. 1769 v Trstu, je služboval naprej (od l. 1771) kot kuratni kapelan pri Starem sv. Antonu v Trstu. V treh letih je postal konzistorijalni svetovalec in celo kancelarij nadškofovske pisarnice v Gorici. L. 1774 ga vzame knezoškof Ljubljanski Karol grof Herberstein k sebi za tajnika in pozneje za notarja. Tu je sestavljal veliki katekizem za normalke ter ga posvetil cesarici Mariji Tereziji; zato je dobil v znamenje najvišjega zadovoljstva najst zlatnikov težko svetinjo z doprsnima podobama Marije Terezije in Josipa II. Koncem leta 1779 postane Japelj

¹⁾ V krstni knjigi Kameniški stoji: „11. Aprilis 1744 Georgius Primi Jappel et Gertrudis conjugis fil. leg. natus hodie hora 12. pomer. Levantib. Alexio Kmetizh et Miza Georgii Hozhevar Duodenarii uxore bapt. est a me Josepho Képiz Coop. ex Civitate.“

voditelj Šilingove kuratne ustanove pri sv. Petru v Ljubljani. Tukaj je jel z Blažem Kumerdejem sloveniti sv. pismo. L. 1787 je vzrastla blizo Savskega mostú pri Ljubljani nova fara Jézica. Dobil jo je Japelj, ne izgubivši vodstva Šilingove ustanove. Na Ježici je deloval do konca oktobra l. 1795 kot župnik, dekan, prosinodalni izpraševalec, konzistorijalni svétnik, učitelj in pisatelj. Nagovoré ga stolni kanoniki sami, naj prosi za izpraznjeno faro Nakelsko, in on postane 22. okt. 1795 župnik in dekan v Naklem.

14. sept. 1799 imenuje cesar Japlja na predlog knezoškofa Salma za kanonika Krške škofije in ravnatelja semeniškega, pozneje pa še za vrhovnega šolskega nadzornika in poročevalca o šolskih stvaréh. 10. okt. 1807 ga v Celovci nagloma zadene mrtvoud; pravijo, da ga je prevzelo veselje, ko je izvedel novico, da je izvoljen za Tržaškega škofa; to osodno vest mu je baje naznanil nek grof iz Trsta, ki je bil nekdej njegov gojenec. Ravno je mislil Japelj v tisk dati slovensko slovnico, a smrt mu je delo ustavila. Ob njegovi smrti so izšle tri latinske elegije-nagrobnice, ki nam pričajo, kako je bil on tudi na Koroškem spoštovan.

Ozrimo se na Japljevo delovanje v Naklem. Tu je nadaljeval prestavo sv. pisma, ter l. 1798 na ukaz škofijstva jel piliti in pripravljati sv. pismo (novi zakon) za drugo izdajo, zarad katere je prišel navzkriž s Kumerdejem. Da-si je bil učen, vender si je vedel ohraniti pri ljudeh neko prikupljivo priprostost in ljubeznivost. Prijatelj je bil mladini, dobrotnik ubogim, faranom oče. Pečal se je z mehaniko; omislil si je strúžnico ter izdeloval voz, nekak velocipéd, s katerim bi se bil sam vozil. Tudi za sadjerejo se je zanimal; zasadil je pri farovžu lep saden vrt; žal, da se je po njegovem odhodu zanemaril! Polje ga pa ni veselilo. Kako da se je v Naklem priljubil,

to so razodevale solze, ki so obilno tekle pri njegovem odhodu na Koroško. Vender je vžil tudi kako grenko, o čemer ve povedati farni arhiv, a vse grenjave mu niso pogasile ljubezni do nekdanjih ovčic. V oporoki z 8. apr. 1807 je volil Japelj 848 gld. 47 kr. ubogim na Ježici, pri sv. Petru v Ljubljani in v Naklem, a to blâgo volilo se je vsled finančnega patenta z 20. febr. 1811 skrčilo na bornih 179 gld. 45 kr.; 24. avg. 1818 je naposled prejel ubožni zavod Nakelski 55 gld. 2 kr. kot dedščino po nepozabljivem Japlji. ¹⁾

Matija Kos, od l. 1799 do l. 1826. Porodil se je v Kranji 13. febr. 1751. Zvršivši nauke v Ljubljani, je poslušal bogoslovje v generalnem semenišču v Gradcu. V predjosipovi dobi je velik del sedanje Štajerske spadal pod Ljubljansko škofijo; ondi so bile Kosu prve duhovske službe. Naposled je župnikoval na Réčici. Požar mu je prinesel veliko nadlogo: iz gorečega farovža se ni mogel drugače rešiti, kakor da je skočil skozi okno; strah mu je obtičal v rokah in nogah in putika ga je mučila do zadnjega izdiha. Po Japljevem odhodu poprosi za Naklo. Pri volitvi 19. nov. 1799 je troje prosilcev enako glasov dobilo. Po kapitulskih pravilih je razsodil prošt, odločivši se za Matijo Kosa. 2. apr. 1800 ga je vmestil v svetno vlast kapitulski dekan Janez Anton Ricci. Dekanska opravila je Kos izvrševal do 5. mar. 1808, potem mu je ostal samo dekanski naslov. Sključeni prsti in pohabljene roke so ga zelo ovirale v duhovskem poslu. O vnebohodu l. 1816 je zadnjikrat maševal, in, ko je tisto leto cesar Fran potoval skozi Naklo, je bil o tej prilik poslednjič v cerkvi; pozneje se je samo še l. 1823 dvakrat

¹⁾ Japljevo življenje je popisano v Drobtinica h l. 1852, str. 121—129; v Carinthii 1852, ta spis je povzet v Mitth. f. Kr. 1852, str. 39; v Bleiweisovem Keledarčku l. 1856 str. 27 in v Marnovem Jezičniku l. XXII.

peljal na izprehod. Zarad bolezní ni mogel biti brez subsidijarja. 3. jul. 1822 so mu dali farnega administratorja, Blaža Blaznika, kateremu je plačeval sprva po 522 gld., pozneje pa po 300 gld. na leto. Še-le 8. febr. 1826 ob 10. zvečer ga je spravila podagra v večnost; 11. febr. dopoldne ga je pokopal njegov nekdanji kapelan, tadanji župnik Predoseljski, Janez Jarnevič, vpričo 13. duhovnikov. — V burnih časih je čuval Kos Nakelsko čedo; Francozje in glad so jo pokorili. Nesrečni so bili farani njegovi, nesrečen je bil sam. V svoji bolezni, ki ga je toliko let zaklepala v tesno sobo, je bil po Jobovo potrpežljiv, da, celo šaljiv. Dokler je bil duhovski službi kos, izvrševal jo je točno in dostojno. Bolezen je bila kriva, da je šlo gospodarstvo rakovo pot: najemniki so izmolzli farovške njive, sadni vrt se je zanemaril, poslopja so lezla narazen. Na bolje se je obrnilo pod naslednikom, Blažem Blaznikom, ki je postavil v svojih memoarih sebi in predniku ta-le kronogram:

DefVnCto MathIa Koss
In paroChIa
SeqVItVr BLasIVs BLasnIk.

Blaž Blaznik, od l. 1826 do l. 1862. Porojen je bil v Selcih 27. jan. 1786. Upokojeni duhovnik Andrej Hočevar ga je naučil doma slovenski brati. Meseca novembra l. 1797 ga pošlje oče v prvi normalni razred v Ljubljano, rekoč mu: „da boš vsaj s plajbesam kaj zapisati znal.“ V novembru 1800 je bil že v principu, l. 1805 v logiki in l. 1807 v bogoslovji. V tretjem letu bogoslovja ga 23. sept. 1810 posveti škof Kavčič na privatni titul; 21. okt. pôje novo mašo v Selcih. 2. sept. 1811 nastopi kapelanstvo v Kameniku, kjer mu je dekan Josip Ulčar najboljši prijatelj. Ker je duhovnikov primanjkovalo, vzamejo Kameničanom drugega kapelana — Blaznik se mora umakniti na Vače, kjer

je ostal od 12. apr. 1812 pa do sv. Jurija 1816. Tu se je seznanil in je o počitnicah mnogo občeval s prof. Matejem Ravnikarjem, poznejšim škofom Tržaškim. Spomladi l. 1816 mu izročé kapelanijo in farno administracijo v Zagorji, od koder ga prestavijo 8. okt. 1817 za prvega kapelana na Rako, kjer je bil v veliko pomoč na pol slepemu dekanu Simonu Wartolu. 21. apr. 1818 jezdi Blaznik previdet bolnika; konj se splaši in ga vrže riz-se, da si zlomi desno nogo. Ni še popolnem okreval, kar mu umrje dekan, tovariš pa zboli in tako ima poslov čez glavo. Farne administracije se iznebí pri nastopu novega župnika Josipa Šublja 21. sept. 1818. Začetkom majnika 1820 se udeleží farnega konkurza. Dekret z 12. jun. 1822 ga imenuje farnim administratorjem v Naklem, kamor dospè 3. jul. 1822. Obnemôgli župnik Kos si obdrží samo temporalia, duhovne zadeve vodi Blaznik. Po Kosovi smrti se oglasí za Nakelsko faro osem prosilcev in sicer: Predoseljski župnik Janez Jarnevič, Ložki župnik Gregor Jereb, Vodiški župnik Matej Peterman, Gašper Eržen z Brda, Ignacij Jugovec, župnik in dekan na Jesenicah, Matej Puhar iz Špitaliča, Luka Verčič, župnik v Mokronogu; najmlajši med njimi je bil pa Blaznik, a vender si je njega izbrala večina kanonikov v kapitulskem zboru 7. apr. 1826 za župnika Nakelskega, kar mu je teden pozneje potrdil škofijski dekret. Na Markovo ga je kanonik Albreht instaliral „in temporalibus,“ investituro je pa sprejel še-le 2. dec. 1847. Ko je bil Kranjski dekan Augustin Sluga opešal, postal je Blaznik namestni dekan (Prodekan) in šolski nadzornik v Kranjski dekaniji. Ti službi je izvrševal do jeseni l. 1842, to je do nastopa novega dekana Josipa Dagarina. Po smrti Frauendorfovi l. 1844 je Blaznik nekaj časa administroval lokalijo Dupljansko. Zarad izrednih zaslug ga je škof Wolf od-

likoval z naslovom častnega konzistorijalnega svétnika. Hirati je jel Blaznik že l. 1854; 26. avg. 1860 ga zadene mrtvoud v noge, vendar si je še toliko opomogel, da je 23. sept. istega leta pel zlato mašo vpričo stolnega prošta Kosa in 20. duhovnikov. Dve leti pozneje, 27. jul. 1862, mu je zapel mrtvaški zvon. Železen križ sè slovenskim napisom ti kaže na pokopališči kraj, kjer počiva mož, ki je 40 let skrbel za dušni in telesni blagor Naklancem. Nanj te spomina tudi kamnena plošča, vzdana v žagradovo steno na južni strani cerkve. Vrezane so vanjo te-le latinske besede:

Blasius Blasnik
natus
Selzach die 27. Januarii 1786
Presbyter ordinatus
23. die Septembris 1810
die 4. Julii 1822 Administrator
et 24. Aprilis 1826
Parochus Naclensis creatus
Obiit tamquam decus
Ornamentumque
vitae sacerdotalis
die 27. Julii 1862 sacerdos
jubilatus in Naklo.

Jesu sis illi propitius
parceque illi!

Blaznik je bil majhne postave, čokljast, rudečih lic; živel je preprosto in zmerno. Ko ga je jelo opominjati na mrtvoud, je zapisal v dnevnik: „Moja sreča, da nisem bil nikoli vino- in žganjepivec!“ Hrumnih veselic, igre in lova ni ljubil; pač pa je bil jako gostoljuben. O prostih urah je pisal mnogo in lepo. Okrog l. 1840 je jel sestavljati dragoceno rokopisno zbirko „Sammlung der Materialien zur Errichtung einer Pfarrgeschichte,“

ki je krepka podloga pričujočemu spisu. Tudi rojstvene fare in sploh Selške doline ni pozabil, ohranil nam je marsikaj zanimivega iz njenih preteklih dnij. Njegov dnevnik seza od l. 1809 do konca l. 1861; v 38. malih zvezkih je zapisana vsaka količkaj znamenita cerkvena, politična, gospodarska in vremenska novica; zanimivi so zlasti zaznamki o francoskih vojskah. Jako natančni so njegovi gospodarski zapisniki, kar priča, da ni samo s peresom vspešno gibal, ampak tudi z drevesom. O slabih letinah je rad pomagal ubogim. L. 1853 piše: „Ves dobiček letošnje letine je bilo to, da sem veliko lačnih nasitil.“ Za cerkev in njeno čast je bil zelo vnet. Koliko truda in skrbi da ga je stala poprava cerkve po požaru, smo vže razložili.

Da se je nabralo nekaj gotovine za zgradbo novega farovža, zato se je fara še-le čez tri leta po Blaznikovi smrti razpisala; pobrinjilo se je za-njo 6 prosilcev, dobil jo je pa zdanji v. č. g. župnik

Anton Zarnik, porojen 30. maja 1802 v Krtini v Dobski fari. Šolal se je v Gradci, v Ljubljani, v Celji in zopet v Ljubljani, kjer je 21. avg. 1830 s prejetjem mašništva zvršil bogoslovje; na angeljsko nedeljo tistega leta je obhajal novo mašo v Dobu. Malo dnij potem (16. sept.) nastopi prvo službo kot kapelan v Préčini. 18. jul. 1831 ga pokličejo na Jesenice v Dolinski fari, da opravlja duhovna opravila pri kontumaciji, ki je gradila koleri pot čez mejo. Ali vže jeseni ga pomaknejo v Šenčur pri Kranji, kjer je služboval do 11. avg. 1837. Od todi se preseli v Cerklje in 7. maja 1841 v Kranj. Po smrti dekana Avgustina Sluge mu izročé duhovne zadeve Kranjske fare v skrb. 28. nov. 1842 je šel za beneficijata v Voglje. 16. apr. 1860 je pa vzprejel Ljubensko faro. Pet let pozneje, namreč 8. jun. 1865, ga je stolni kapitul Ljubljanski izbral Naklancem za župnika,

tisti dan pred sv. Mihaelom je bil investiran v Ljubljani in stolni prošt Anton Kos ga je predstavil novim faranom. Angeljsko nedeljo l. 1880 je obhajal v cerkvi sv. Petra v Naklem z dvema zdaj vže umrlima sošolcema Janezom Klapčičem in Matejem Furlanom svojo zlato mašo. Pri tej slovesnosti je bil nazóč tudi nekdanji součenec njegov in prijatelj, slavni dr. Jan. Bleiweis, in zlatomašnik Zarnik je dobil o tej priliki naslov škofovega duhovnega svétnika.

Koderkoli je služboval Zarnik, povso li si je zagotovil trajen, neizbrisljiv spomin. V Šenčurji je zidal l. 1836 kapelanijo, v Vogljah farovž in hlev, prikupil je tukaj 33 □^o obsežen vrt, ter omislil nova stranska altarja in prižnico. V Ljubnem je dal od rudečega marmorja iztesati nov tabernakelj in mnogo je popravil cerkev in farovž. Koliko je pa storil v Naklem! Ne bodem našteval vsega na drobno, kar je oživotvorila marljiva roka njegova; dosti je, da v misel vzamem trojico: novi farovž, kamniti veliki altar in lepi križevi pot v farni cerkvi. To so trije zanesljivi glasniki, ki bodo še poznim rodovom oznanovali ime v. č. g. župnika Antona Zarnika, kateremu dodêli previdnost božja ućakati še angeljsko nedeljo l. 1890.

.2. Kapelani Nakelski.

Gotovo so bili vže od nekdej Nakelskim župnikom kapelani v pomoćnike, vendar so nam njih imena neznana notri do konca prve četrtine 17. stoletja. Prvi, ki se je po krstni knjigi rešil pozabljivosti, je

Jurij Fraidenschuss, od l. 1618 do l. 1620 kapelan v Naklem. V mašnika posvećen 24. sept. 1616 od škofa Hrena v Gornjem Gradu, se je zavezal služiti Nakelski cerkvi, ker je dobil od župnika Petra Otave priporočilno

pismo za posvečenje. Pozneje je bil župnik v Podbrezjah in na Sori. (Glej Zgod. Sorske fare str. 81). Umrl je l. 1650.

Tomaž se omenja kot kapelan Nakelski samo 30. okt. 1620 v krstni matici.

Andrej Mravle, od l. 1622 do l. 1626. Valvazor ga navaja med Radovljiškimi župniki.

Janez Krstnik Rupnik, od l. 1626—1632.

Jakob Čelko, od l. 1632—1636. Najbrže je bil domačin, porojen v Gorenjih Dupljah, kjer se še zdaj pravi pri „Čelku“. Včasih so radi dajali duhovnikom službe v domači fari.

Valentin Carinthus — polatinjen Korošec — od l. 1636 do apr. 1638.

Andrej Košenin, od sv. Jurija 1638 do sv. Jurija l. 1642.

Martin Popal, od 1642 – 1646.

Matija Teškan, od l. 1646 do l. 1650.

Andrej Bajželj (Weisell), od jeseni l. 1650 do aprila 1657. Porojen v Kranji. Okrog l. 1670 je bil farni vikarij v Križih pri Tržiči.

Mihael Boncelj (Wonzel), od majnika l. 1657 do aprila 1659. L. 1670 je po Valvazorjevem poročilu župnikoval v Kranjski gori.

Janez Laubingar, od l. 1659 do l. 1666. Rojen v Kameniku l. 1630, posvečen l. 1658. Služil je v Loki in na Dolgem, in na to kot namestnik in pomočnik pri svojem ujci, župniku Staretu v Naklem. Od l. 1661 do 1663 se je učil modroslovja.

Matej Pravhar z Okroglega, od l. 1657 do l. 1672 in zopet od l. 1675—1677. Bil je ob enem z Laubingarjem včasih kapelan, včasih pomočnik župnikov. Porojen je bil l. 1627 in posvečen l. 1651. Sprva je služboval na Koroškem in v Šenčurji pri Kranji, potem

v Naklem, odkoder je šel v Podbrezje, kjer je kapelanoval do l. 1675 in na to zopet v Naklem do l. 1677. Poslednja svoja leta je preživel v Nakelski fari in je tukaj umrl 25. jun. 1702 ter pokopan bil v raki farne cerkve.

Vrban Jančič, svobodnih umetelnostij in modroslovja doktor, od l. 1672 do l. 1675. Rojen je bil v Kranji in posvečen l. 1671.

Matija Zaletel, od l. 1677—1681.

Matija Skuk, od l. 1681—1685. Umrl je kot župnik Preddvorom l. 1704.

Matija Slivar je dvakrat kapelanoval v Naklem; prvikrat od maja 1685 do aprila 1686, drugič od aprila 1690 do istega meseca 1694. Rojen je bil l. 1664 in umrl je pri sv. Petru v Komendi 19. febr. 1710.

Andrej Klemenčič, od sv. Jurija 1686 do aprila 1690.

Marko Kompar, od Jurijevega 1694 do istega godú l. 1696; umrl je 26. febr. 1706 v Kranji.

Josip Šlibar, od julija 1696 do srede oktobra 1698. Odšel je v Dob.

Janez Gregor Toporiša je prišel iz Doba jeseni l. 1698, ter ostal v Naklem do pomladi l. 1700.

Mihael Prešeren (Preschern), svobodnih umetelnostij in modroslovja magister, notarius publicus, od maja 1700 do sv. Jurija 1705. Prešeren je bil rojen v Radovljici l. 1676; študiral je v Gradci, kjer je bil v mašnika posvečen l. 1698. Župnikoval je tudi v Križih pri Tržiči.

Josip Anton Juraj, od Jurijevega 1705 do srede maja 1710; pozneje je bil župnik v Naklem.

Josip Kos, od 4. jun. 1710 do 29. apr. 1722, ko postane župnik Nakelski.

Janez Mlakar, od maja 1722 do srede okt. 1724; tedaj je dobil faro Velesalsko.

Josip Žlebnik (Slebnigg), od vseh svêtov l. 1724 do avg. l. 1727.

Fran Lovro Landschitz, od sept. 1727 do Jurijevega 1730.

Josip Fischer je bil že meseca oktobra 1724 provizor v Naklem, kapelansko službo je pa nastopil meseca maja 1730; odstopil je novembra 1734.

Ludovik Sibeneg, od adventa 1734 do 31. marca 1737, ko je umrl v Naklem 38 let star; pokopali so ga v farni cerkvi.

Anton Drčar, od junija 1737 do srede nov. 1741. L. 1756 je dobil Nakelsko faro.

Fran Ivan Maren, od nov. 1741 do apr. 1754, ko se je preselil kot župnik v Krašnjo. L. 1774 nam ga Ljubljanska sinodna knjiga predstavlja kot župnika v Šent-Vidu nad Ljubljano.

Fran Koderman, od aprila 1754 do srede maja 1755, in drugič od sv. Jurija 1759 do srede maja 1760. O njegovem župnikovanju v Naklem smo vže zgoraj govorili.

Jakob Kokalj, od maja 1755 do aprila 1759.

Matej Pittenpach, od maja 1760 do velikega šmarna 1767.

Luka Josip Božič (Woschiz), od avg. 1767 do malega šmarna 1773. Rojen je bil v Smledniku l. 1728, posvečen l. 1755. Bil je subsidiarij na Dobrovi, kapelan v Št. Jarneji, v Svibnem, v Polhovem Gradcu in v Naklem, odkoder je šel župnikovat v Krašnjo.

Matej Pogačnik, od sv. Mihaela 1773 do sv. Jurija 1775.

Jurij Fujan, od 14. marca 1775 do srede febr. 1781. Porodil se je v Vodiški fari 21. mar. 1732, mašnik je postal 20. sept. 1760. L. 1769 je bil kapelan v Križih, dve leti pozneje pa kurat na Skarúčini, kjer se je 2. nov. 1800 preselil v večnost.

Pavel Eržen, od marcija 1781 do srede maja 1783. Domá je bil na Pošévem v Šmartinski fari. Okrog l. 1815 je bival v Sevnici na Štajerskem, najbrže je bil ondi župnik. Z izvrstnimi govori se je ljudstvu jako priljubil.

Matej Kristan, od maja 1783 do božiča 1786. Rojen v Radovljici l. 1752, posvečen l. 1776. Služboval je v Mošnjah pol leta, v Gornjem Gradu eno leto, v Solčavi tri leta, v Šoštanji pol leta, v Braslovčah pol leta in v Naklem tri leta. 3. febr. 1787 je nastopil pastirstvo na novi lokaliji v Málčicah ter je izvrševal do srede junija 1789. Potem je šel v pokoj, baje da v Ljubljano, kjer je kmalu umrl.

P. Janez Rozman, od novega leta 1787 do velikega šmarna istega leta. Bil je kak razmenih.

Toma Zupan, od velike gospojnice 1787 do adventa 1791; tedaj so mu dali Jeseniško faro. Porojen je bil v Krašnji l. 1755, posvečen l. 1781. L. 1800 je bil kurat v svoji rojstveni fari poleg župnika Leop. Sumlerja, kateremu je bil naslednik od l. 1801 do svoje smrti, t. j. do 26. apr. 1817.

Josip Ulčar, od dec. 1791 do Jurijevega 1798. Porojen je bil na Dobrávi pri Zaspem. Kapelanoval je najprej na Brdu, odkoder je prišel v Naklo. Za časa vakature je bil farni administrator.

Jednako službo je moral prevzeti kot kapelan v Mengši, kamor je bil spomladi l. 1798 prestavljen, in v Kameniku, kjer je l. 1808 nadomestoval hirajočega dekana Branka. Na poslednjega mesto je stopil l. 1809; vrh tega je bil okrajni šolski nadzornik in častni konzistorijalni svétnik. 57letnika pahne prsna vodenica v prerani grob dne 12. apr. 1823. Bil je Ulčar izvrsten bogoslovec, izboren stilist, delaven župnik, pobožen duhovnik in preljubezniv predstojnik, ki je očetovski ravnal

s podložniki — tako ga sodi njegov nekdanji kapelan Bl. Blaznik.

Jurij Čebul, od apr. 1798 do septembra istega leta. Poprejšnje kapelanije njegove so bile: v Dobu l. 1793, na Vačah l. 1794, v Šmariji, odkoder je bil premeščen v Naklo. Od tod je šel za farnega vikarja v Dobovec. L. 1801 je župnikoval na Brdu pri Podpeči, l. 1805 pa v Vodicach, kjer ga najdemo še l. 1823; poslednji fari se je moral odpovedati. Od l. 1815 do l. 1820 je služboval kot provizor v Ovsišah. Naposled je živel v pokoji v Podbrezjah, umrl je 28. okt. 1825.

Janez Jarnevič, od sept. 1798 do srede aprila 1806. Porojen v Metliški fari 21. dec. 1767; posvečen 23. okt. 1791; l. 1793 kapelan pri M. D. v Polji, l. 1794 in 1795 vikarij na Vrhniki, l. 1796 kapelan v Horjulu, l. 1798 Preddvorom, potem 8 let v Naklem. Od l. 1806 do l. 1816 župnik v Selcih in pozneje v Dobrepoljah. Zarad slabega zdravja je prosil za Predoslje in prišel tja meseca aprila 1825, ker je 6. marcija 1834 umrl. Bil je izveden v zdravilstvu in pravoznanstvu ter dober v govorništvu.

Simon Tršan, od sv. Jurija 1806 do adventa 1809. Poprej je kapelanoval na Boh. Bistrici l. 1793 in 1794, v Kranjski gori l. 1795, v Škocijanu pri Turjaku l. 1796, v Radovljici l. 1798 in 1799, v Cerkljah od l. 1800 do 1806, poslednja kapelanija mu je bila v Naklem. Meseca dec. 1809 je postal lokalist ali, po francoski naredbi, župnik tretjega reda v Malčičah, kjer je 22. marcija 1822 v Gospodu zaspal.

Gašper Eržen, od dec. 1809 do sv. Jurija 1810. Porojen v Idriji 30. dec. 1782; prejevši mašništvo 9. nov. 1806, je deloval kot kapelan v Križih pri Tržiči, l. 1808 v Rovtah, l. 1809 drugič v Križih, potem 4 mesece v Naklem, odkoder mu je baje pomagal župnik Kos. Prišel

je v Kamenik, konec avg. 1811 na Bloke; od l. 1813 do l. 1815 je kapelanoval v Škocijanu pri Dobravi; l. 1817 je postal lokalni kapelan v Zaplani, l. 1820 farni vikarij v Lipoglavu, l. 1826 župnik na Brdu. Spomladi l. 1834 so ga povišali za kanonika v Novem mestu, kjer ga je 30. jul. 1839 kaplja zadela. Bil je lep mož in prijeten družabnik.

Toma Jeseničar, od maja 1810 do febr. 1814. Porodil se je v Grajski fari na Bledu 21. dec. 1780; mašnik je postal 8. sept. 1807. Za kapelana so ga poslali v Šent Jurij pod Kum, jeseni l. 1808 v Kamenik, l. 1810 v Naklo, l. 1814 na Vrhniko, l. 1817 ali 1818 je dobil farni vikarijat v Pečah, l. 1819 pa Tržiško faro. Tu je prišel navzkriž s Tržičani; razporu je konec storila njegova resignacija l. 1827. Oddahnil se je v Šenčurji nad Kranjem, spomladi l. 1828 je pa prevzel faro sv. Križa pri Kostanjevici. Zlomil si je nogo in vsled tega umrl 7. jul. 1835.

Lovro Poklukar, od svečnice 1814 do 9. maja 1817. Zibelka mu je tekla v Gornjih Gôrjah, kjer se je porodil 4. avg. 1785; posvečen je bil 23. sept. 1810. Jeseni naslednjega leta je šel za kapelana na Brezovec, v postu l. 1812 pa v Windisch Matrey na Koroško. Za francoske okupacije od l. 1809 je bil ves Beljaški okraj strnen z Ljubljansko škofijo. S Koroškega pride v Naklo. Meseca maja 1817 menja sè sošolcem Matejem Kavčičem, na čegar mesto gre v Moravče. Jeseni l. 1819 postane lokalni kapelan v Blagovici; zavaljo boleznì otide od tu v začetku l. 1821 kot bolehnik v Ljubljano. Od okt. 1821 do 14. jan. 1823 je živel v začasnem pokoji v Dupljah. Okrepčavši se, nastopi farni vikarijat v Lešah. Še dvakrat se je selil: meseca avg. 1826 na Črnovče, 28. okt. 1834 pa na Bled; kot župnik je nagloma umrl tu za mrtvoudom 23. sept. 1835. Bil je lep, precej velik mož; dokler ni prišel v Blagovico je bil zdiav in krepak

kot jeklo, potem je vedno bolehal; bil je delaven duhovnik, glasán in priljubljen govornik.

Matej Kavčič, od srede maja 1817 do Jurijevega 1818; porojen je bil v Vrhniški fari 19. sept. 1783, posvečen pa 23. dec. 1810. Naslednje leto je šel kapelanovat v Loški potok, potem v Sodražico, meseca febr. 1814 pa v Moravče. Od tam dospè v Naklo. Tu sta si prišla s tedanjim subsidijarjem, razmenihom Gabrijelom Dornikom, navzkriž; zjutraj je pridigoval Kavčič o spočetji Marijinem, ob 10. pa Dornik, toda ravno nasprotno. Vsled tega je bil kapelan prestavljen v Dobropolje. Po triletnem kapelanovanji na Blokah postane meseca okt. 1821 farni administrator in kmalu potem farni vikarij v Sodražici; 10. jun. 1850 ga je ondi vzela vodenica. Kot duhovnik je bil marljiv in brez hibe.

Josip Brisar, od maja 1818 do istega meseca 1824; porodil se je v Cérkenski fari na Goriškem 31. jan. 1785; študiral je v Gorici in v Celovci. Izprva je vstopil v Goriško škofijo, potem v Tržaško in pred ordinacijo 23. sept. 1810 v Ljubljansko. Zvršivši l. 1811 četrto leto bogoslovja, dobi kapelanijo v Kameniku, l. 1813 v Komendi, l. 1814 v Trebnjem, l. 1818 v Naklem, kjer je deloval šest let. Nerad se je preselil 4. maja 1824 v Šenčur; od 9. dec. 1825 do apr. 1830 je bil župnik v Železnikih; zaradi bolehnosti je moral v pokoj, najprej v Loko, potem v Kranj, kjer je 28. sept. 1831 umrl za sušico. Bil je nadarjen in poleg tega goreč dušni pastir.

Josip vitez Hillmayer ¹⁾, od začetka maja 1824 do okt. 1826, Tržačan, porojen 26. maja 1800; zvršivši

¹⁾ Njegov oče Večeslav vitez Hillmayer, rodom iz Čehov, je bil stotnik pri ingénieurjih, potem lastnik graščine Frankenstein na Koroškem, nato trgovec v Trstu, pozneje okrajni komisar v Kranji, naposled nadzornik pri katastralnem merstvu; mati mu je bila pl. Pagliaruccijeva iz Kranja.

študije v Ljubljani, se da posvetiti na svoj rojstveni dan l. 1823. Na treh krajih je kapelanoval: na Bledu, v Naklem in v Cerkljah, kjer je po smrti župnika Brenka nekaj časa oskrboval tudi farne zadeve. Poleti 1832 se preseli v Zasp za župnika; l. 1867 dobi Kürnbergov kanonikat pri stolni cerkvi Ljubljanski; l. 1873 je na tihem obhajal zlato mašo; prijazni, šaljivi starček je umrl 7 let pozneje, 30. okt. 1880.

Aleš Kos, od 10. okt. 1826 do 3. okt. 1834; porodil se je v Cerkljah 13. jul. 1793, posvečen je bil 18. sept. 1819; kapelanske službe so mu bile: v Bohinjski Bistrici do okt. 1822, na Breznici do jeseni 1824, v Radovljici do pusta 1825, v Kameniku, in naposled v Naklem, kjer je bival celih 8 let. Potem je postal farni vikarij v Hotederšici. Na stare dni je šel l. 1864 v rojstveni kraj v pokoj; umrl je ondi. Kos je bil neumorno deloven v vinogradu Gospodovem, pobožen, dobroten ubogim; pridigoval je vzgledno.

Fran v. Frauendorf, od 7. okt. 1834 do 2. dec. 1842; zagledal je luč sveta 18. dec. 1805 pred Jamo v Hrenoviški fari, kjer je bil oče njegov oskrbnik (pozneje je opravljal ta posel v škofovskem gradu na Goričah). 29. avg. 1829 je kot tretjeletnik vzprejel mašništvo; naslednje leto ga pošljejo jeseni za kapelana na Brezovec, štiri leta pozneje pa v Naklo; 9 let je kapelanoval tu. Z adventom l. 1843 prevzame bližnjo Dupljansko lokalijo, od koder je pogostem prihajal nazaj v Naklo; 15. dec. 1844 zopet obišče župnika Blaznika; ko se je po večerji hotel odpeljati, se mu vzdigne kri. Bolehal je že preje na pljučih in na jetrih; zdaj se mu je utrgala srčna žila in malo pred polnočjo je ugasnil; pokopan je na Nakelskem pokopališči.

Valentin Ravnihar, od 3. dec. 1842 do 7. avg. 1843. Porojen 11. febr. 1804 pod Šinkovim turnom v

Vodiški fari; posvečen 19. jul. 1831; na tihem je služil novo mašo v Križanski cerkvi v Ljubljani; šel je za kapelana v Préserje, potem za provizorja v Borovnico, za kapelana v Vipavo, kjer je ostal do maja 1834. Dolgotrajna mrzlica ga je pregnala z Vipavskega. Od maja 1834 do jan. 1842 je kapelanoval v Kranji; potem je počival na Glavniku do tistih mal, ko je prišel v Naklo. Od tod je šel za lokalista v Kokro, konec l. 1853 pa v Rudnik; 14 let je tu župnikoval. Preživevši nekaj časa v pokoji v Ljubljani, dobi Rauberjev beneficij v stolni cerkvi in ga uživa do svoje smrti. Bil je jako omikan mož; v oporoki z 19. marcija 1874 je volil Matici slov. 1200 gld. ter si zagotovil hvaležen spomin med slovenskimi rojaki.

Janez Šoklič od 11. avg. 1843 do 29. avg. 1848; porodil se je 5. maja 1802 v Gorjanski fari; poskusil je frančiškanski red, toda kmalu prestopil med svetno duhovstvo, vzprejel prezbiterat 29. avg. 1829. Kapelanoval je šest mesecev v Krašnji, potem v Tržiči, skoraj devet let v Kranjski gori, pet let v Naklem, odkoder je bil premeščen v Mengeš; zaradi bolehnosti je prosil za ekspozituro Žabnico; deloval je ondi od 3. okt. 1849 do l. 1859. Naslednje leto je stopil v pokoj ter umrl v Stari Loki 26. dec. 1867. Na prižnici se je odlikoval z jedernatimi, korenitimi govori.

Matej Puhar od 31. avg. 1848 do 1. nov. 1856; Kranjec; porojen 2. sept. 1818; v tretjem letu bogoslovja je postal mašnik 6. avg. 1842; jeseni 1843 kapelan v Vipavi, od sept. 1844 v Spodnji Idriji, od istega meseca 1845 v Križih pri Tržiči, od okt. 1846 na Brezovci, kjer je jel hirati; v Naklem je okreval; sept. 1855 pa je zopet začel bolehati; 12. jul. 1856 je poslednjič maševal; nadomestoval ga je v službi novomašnik č. g. Ant. Zorman; 1. nov. 1856 so mu nakazali 200 gld.

začasne pokojnine; 14 dni pozneje se je preselil k svoji materi v Kranj; tu ga je 18. nov. smrt rešila; imel je raka v črevih. Bil je izvrsten dijak, vrl duhovnik, vešč botanik in homeopat, izboren pevec; uglasbil je tudi sam nekatere cerkvene pesmi.

Č. g. **Jakob Razpotnik** od 27. nov. 1856 do 2. jan. 1862; porodil se je 14. apr. 1823 v Kanderšah blizo Vač; mašništvo mu je bilo podeljeno 31. jul. 1847; po leti 1848 mu dojde dekret za kapelana v Staro Oselico; meseca sept. 1850 gre za zgodnjika v Senožeče, v avgustu 1855 pa za drugega kapelana v Trnovo in nato se je preselil v Naklo. Poslednja kapelanija mu je bila v Predosljah. Vzpomladi l. 1864 je dobil lokalijo Šent-Heleno. Sedaj deluje kot župnik v Višnji gori.

Č. g. **Primož Ribnikar** od 2. jan. 1862 do 9. okt. 1866; porojen v Goričah 28. maja 1825, posvečen kot bogoslovec tretjeletnik 30. julija 1850. Zaradi preobilice duhovnikov je še-le l. 1853 stopil v službo kot Lichtenthurnov beneficijat v Idriji; l. 1860 je bil premeščen v Predoslje, o novem letu 1862 pa v Naklo; po smrti Blaznikovi so mu naložili težavno breme: administracijo Nakelske fare. Od todi je šel za župnika v Kresnice in potem pa v Zatičino.

Č. g. **Ignacij Böhm** od nov. 1866 do 13. dec. 1868; porojen v Črmošnjicah 21. avg. 1834. Zvršivši 3. leto bogoslovja postane mašnik 25. jul. 1858. Kot kapelan je služboval od jeseni l. 1859 v Šen-Petru pri Novem mestu, l. 1860 v Toplicah, l. 1861 v Kameniku, l. 1864 pri sv. Petru v Ljubljani, potem katehet pri nunah v Loki, l. 1865 v Dobropoljah, naslednji dve leti v Naklem, potem stolni kapelan v Ljubljani; l. 1872 je prevzel lokalijo pri sv. Jakobu na Savi; od l. 1877 do 1881 župnik v Črmošnjicah; zdaj lazarist v Ljubljani.

Č. g. **Primož Jan** od 5. okt. 1869 do 19. apr. 1872; porodil se je 6. jun. 1838 v Gorjah; posvečen 28. jul. 1861. Najprej katehet in vodja glavne šole v Kočevji, je postal l. 1865 kapelan v Dolenji vasi, nato je šel kapelanovat na Polžnik, l. 1868 na Jesenice, kjer mu je došel dekret za Naklo; od l. 1872 je bil kapelan v Starem trgu pri Ložu; zdaj deluje kot župnik na Robu.

Č. g. **Alojzij Kummer** od 25. jul. 1872 do 28. avg. 1877; sin Kranjskega meščana; porojen 8. maja 1843; konec 3. bogoslovskega tečaja je prejel prezbiterat 31. jul. 1866; kapelanoval je pet let v Mokronogu in pet let v Naklem, od l. 1877 do 1883 župnik v Lešah; zdaj pastiruje na Brdu.

Č. g. **Fran Cirar** od 25. okt. 1877 do 1. maja 1879; Ljubljančan; porodil se je 9. sept. 1839; posvečen 30. jul. 1865. Služboval je kot kapelan v Kranjski gori; l. 1868 v Gorjah, l. 1869 v Novem mestu itd. Iz Naklega je šel v začasni pokoj v Ljubljano in pozneje na Dunaj.

Č. g. **Valentin Lah** od 2. okt. 1879 do 10. okt. 1881; porojen v Komendi 9. febr. 1833; posvečen 30. jul. 1857. Kapelanoval je najpreje v Metliki, l. 1859 v Šmariji, l. 1861 v Radovljici, l. 1868 v Šmartnem pri Kranji, od koder je šel k trapistom v Marijo-Zvezdo v Bosni; mudil se je nekaj časa v Drinopolji, v Carigradu; ter prestopil v Rimu k resureksistom; zaradi bolehnosti se je vrnil v domovino. Od velike noči do jeseni se je zdravil v Dolu, potem pa prevzel kuracijo v ženski kaznilnici v Bégunjah. Po dveletnem pastirovanji v Naklem ga je gnalo nazaj v Bosno, kjer vspešno deluje med tamošnjimi katoliškimi naseljenci; začasna misijonska postaja mu je Dubica.

Ivan Vrhovnik, od 27. okt. 1881 do — .

3. Subsidiarji Nakelski.

V boleznih in na stare dni so si najemali Nakelski župniki osobne pomočnike: subsidiarje; ti so mesto njih izvrševali službo božjo, a večidel niso imeli dolgega obstanka v Naklem. Nad 60 let je že minilo, odkar se je poslednji poslovil od tod. Znana so nam imena teh-le subsidiarjev:

Matija Sodar, 1661—1665, subsidiarij župniku Staretu, koji je bil zadet od mrtvouda.

Matija Drenovec je bil dvakrat župnikov „pro tempore adjunctus“; prvič l. 1714, drugič pa od jun. 1718 do apr. 1719; predno je drugi pot prišel v Naklo je kapelanoval v Kropi.

Jakob Raihar se bere kot „substitutus loci“ meseca maja 1722, potem l. 1726 in 1727.

Josip Fischer „provisor“ v oktobru 1724; poznejši kapelan Nakelski.

Mihael Marut meseca jan. 1727.

Ivan Tolmainer, od božiča 1730 do sv. Jurija 1731; precej za njim je nastopil službo

Matej Jajca, ter se mudil tri mesece v Naklem.

Fran Fortuna, vzpomladi l. 1737; isto leto meseca okt. in nov. najdemo tu

Gašperja Cotla.

Gašper Lavtižar prva dva meseca l. 1740.

Josip Voglar, od vzpomladi l. 1751 do febr. l. 1753.

Fran Vidic prve dni meseca jul. l. 1753.

Matija Bernhard od febr. do jul. l. 1755.

Fran Ksav. Bacin od jun. 1756 do febr. 1764; pozneje (l. 1773) je bil kapelan v Smledniku.

Štefan Brajer od marcija 1764 do velikega šmarna l. 1767. Rojen v Ljubljani l. 1735, posvečen l. 1760.

Služil je v Bohinji, v Naklem, Krašnji, v Polhovem Gradcu, Št. Jarneji in Smledniku.

Luka Koporec, od sv. Jurija do adventa 1791; porojen je bil v Krašnji 18. okt. 1763; posvečen 19. dec. 1790; celih 44 let je bival v Šmartinu pri Litiji; prišel je tja l. 1806 za kapelana in beneficijata; ostal je ondi v pokoju ter umrl na veliki šmarin l. 1850.

Inocencij Köhrer, od jan. 1792 do Jurijevega 1794; Ljubljančan; iz Naklega se je preselil za kapelana v Dol; od l. 1799 do l. 1804 je bil stolni kapelan v Ljubljani, potem župnik na Brezovici; od l. 1807 do svoje smrti 6. dec. 1829 je župnikoval v Podbrezjah.

Blaž Božič, od malega šmarna do srede okt. 1795; l. 1799 je bil ekspozit v Ledinah.

Luka Berčič, od jan. 1812 do apr. 1813; na duhu bolan je prišel v Naklo; tu je zopet okreval; umrl je kot župnik Mokronožki 29. nov. 1832.

Gabrijel Dornik, od nov. 1816 do adventa 1817; razmenih; umrl je kot penzijonist na Dobravi 20. febr. 1822.

Josip Golmajer je prišel sem kot novi mašnik l. 1818 in je umrl tu kot deficijent za sušico 5. jun. 1820; doma je bil v Gorenji Lipnici pri Radovljici.

Anton Eržen, od jul. 1821 do sv. Jurija 1822; rodom iz Loške fare, je služboval poprej kot lokalist na Rovih, potem kot kapelan v Železnikih; že upokojen je prevzel subsidijarijat v Naklem; pozneje je živel v Loki, kjer je v 85. letu svoje dobe preminil 9. jul. 1834.

VII.

Odlični Naklanci.

Imenitna je Nakelska fara, ker je porodila dolgo vrsto čestitih mož, ki so, delujoč v višjih stanovih, vrlo pobrinili se, da povznesó glas rodnemu kraju v domačem in tudi v tujem svetu. Trojica izmed njih — Karbonarij, Jarnej Legat, Blaž Potočnik — si je zagotovila trajen, neizbrisljiv spomin v zgodovini slovenski. Seznanimo se najprej z duhovniki, katerim je tekla zibel v Nakelski fari! Prvi se je otel pozabljivosti

Adam Veternik, porojen v Naklem l. 1591; umrl je l. 1629 na Sori, kjer je deset let župnikoval.

Martin Gaber, rojen v Naklem l. 1595, v mašnika posvečen 25. maja 1619 od škofa Hrena. Priporočilno pismo za ordinacijo mu je dal Ivan Pomladè, župnik Dobski. Pozneje je bil kapelan v Polhovem Gradci.

Ivan Težič se je porodil 1. sept. 1614 v farni vasi št. 36 pri Težiči; zakrament sv. mašnikovega posvečevanja je vzprejel konec febr. ali v prvih dneh marcija l. 1637; 11. febr. je krščeval v Naklem še kot dijakon, 31. marcija pa že kot mašnik. Kje mu je bilo službovati, to ni znano.

Jarnej Jenko iz Struževega št. 14. Išči ga med Nakelskimi župniki! Brat mu je bil

Andrej Jenko, porojen 13. nov. 1660; kapelanoval je v Radovljici od kresa l. 1687 do sv. Jurija l. 1697; 17. jun. 1699 ga najdemo ondi kot vikarja; na tej službi je poslednjikrat krstil 21. apr. 1732.

Andrej Voglar (Oglar), netiják Karbonarijev, je zagledal beli dan 30. nov. 1683 v Naklem št. 39; v mašnika je bil posvečen 3. marcija 1708; od l. 1739 do svoje smrti 12. sept. 1766 je bil vikarij v Križih.

pri Tržiči; 83 letnega starčeka, zlatomašnika, je pokopal vpričo 13 duhovnikov tedanji župnik Kranjski Ivan Kraškovec. — V isti hiši se je porodil

Jurij Voglar (Oglar) 23. apr. 1721; za nekaj časa je slovo dal šoli in stopil v vojake, zato se je pozneje rad šaljivo imenoval: izgubljenega Jurčeka; 12 let (1754—1766) je kot subsidijarij pomagal strijcu Andreju v Križih pri Tržiči; po smrti njegovi mu je bil naslednik skoro 30 let; ure so mu potekle 6. febr. 1796. Nakelski dekan Jurij Japelj je izročil njegove telesne ostanke materi zemlji. — Še jednega služabnika je dala Voglarjevina v prejšnjem stoletji sv. cerkvi; to je bil po polbrat Jurijev

Josip Voglar, porojen 27. marcija 1725; poldrugo leto (1751—1753) je opravljal subsidijarijsko službo v domači fari; pozneje je deloval kot kapelan v Dobu, od 14. jan. 1771 pa kot farni vikarij v Vodicaх.

Blaž Bogataj je zagledal luč sveta pri Robovci v Strohinji št. 5 v 29. dan jan. 1733; umrl je kot župnik v Slovenjem gradci 20. marcija 1794.

Jakob Križaj iz Malega Naklega št. 4, se je porodil 11. jul. 1761, prerodil v mašnika 4. okt. 1790. Bil je kapelan v Selcih, l. 1793 in 1794 subsidijarij na Sori, naslednji dve leti kapelan v Križih pri Tržiči, l. 1798 nadškofov dvorni kapelan v Ljubljani, od l. 1799 do 1803 župnik v Zatičini, od l. 1804 do smrti 12. jun. 1832 župnik Višnjegorski.

Matej Brenk, porojen 5. sept. 1766 v Strohinji št. 2, je kapelanoval l. 1793 in 1794 na Jesenicah, potem štiri leta v Begunjah, od l. 1799 do 1809 na Sori, kjer je bil nekaj časa tudi farni administrator, od l. 1811 do 1814 v Mengši; kot župnik Cerkljanski (1815—1828) je nagloma umrl 12. marcija 1828 v Šenčurji, kamor

je bil povabljen v goste; na farovških stopnjicah ga je kaplja zadela.

Gašper Grašič, Strohinec, Čanjčev, se je porodil 5. jan. 1768; mašništvo je zadobil na veliki šmarin l. 1796; kapelanske službe so mu bile: l. 1798 in 1799 v Žiréh, naslednje leto v Šmartinu pri Litiji, l. 1801 v Polhovem gradcu, l. 1802—1808 v Loži, l. 1809 lokalni kapelan v Šivcih; l. 1810 je postal župnik in dekanijski administrator v Mirni peči, odkoder je šel l. 1826 župnikovat v Škocijan pri Dobravi; zlomil si je nogo; to mu je prineslo smrt 9. jan. 1835.

Peter Mladič je zagledal beli dan pri Klanškem na Pivki št. 5 na delopust sv. Petra l. 1775; posvečen je bil jeseni l. 1803, a malo dni pozneje — 18. sept. mu je sušica končala življenje v Nakelskem farovži; ni mu bilo dano peti nove maše; mesto pred altarjem je bil na mrtvaškem odru.

Josip Poličar, porojen pri Poličarji na Policah 3. marcija 1776, posvečen jeseni l. 1804; kapelanovati mu je bilo v Spodnji Idriji od l. 1805—1809, v Svibnem od l. 1813—1820; poslednjih sedem let, predno ga je Bog poklical v večnost 8. apr. 1827, je preživel kot lokalist na Visokem (Vojsko) pri Idriji. Daljni sorodnik mu je bil Lužnikov gospod iz Naklega št. 4

Vrban Poličar, ki se je porodil 11. apr. 1777; mašnik je postal 7. maja 1806; kot kapelan je bil na službi l. 1808 na Jesenicah, l. 1809 v Šmartinu pred Kranjem, l. 1810—1815 v Poljanah, potem štiri leta lokalni kapelan pri sv. Gregorji; od l. 1820 do smrti 23. maja 1850 je župnikoval v Mošnjah ter slovel zaradi posebne gostoljubnosti.

Martin Črnè, Štigarjev iz Strohinja št. 34, porojen 11. nov. 1779, je šel že odrašččen v šolo; kot bogoslovec 4. leta je 1809 prostovoljno prestopil v Labodsko škofijo;

vzprejevši 3. sept. 1809 mašništvo je na mnogih krajih kapelanoval; župniško službo je opravljal v Št. Ilji pri Šoštanji, od l. 1836 v Mozirji, od sv. Jurija 1841 v Sromljah; odlikovali so ga z naslovom duhovnega svetovalca Labodske škofije; l. 1853 je stopil v pokoj; umrl je v Krškem 28. marcija 1864.

Anton Grašič, netijak gori omenjenega Gašperja Grašiča, se je porodil pri Čanjči v Strohlinji 30. dec. 1787; v mašnika so ga mazilili 8. marcija 1814; poslan je bil za kapelana v Rateče, l. 1822 v Leskovec, l. 1823 v Čatež, l. 1824 v Šent-Jarnej, l. 1825 v Mokronog, naslednje leto pa v Šent-Rupert; od l. 1827 do smrti 11. jul. 1836 je živel kot lokalist na sv. Gori pri Vačah.

Mihael Mladič, brat poprej imenovanega Petra Mladiča, se je porodil 28. sept. 1788, mašniški stan je nastopil 21. sept. 1817; deloval je kot kapelan v Bledu, od l. 1819—1821 pri svojem ujci Jakobu Križaji v Višnji gori, potem v Preserji, nekaj časa je zaradi bolehnosti počival na Žalostni gori; od l. 1825—1827 je kapelanoval v Borovnici; naslednje leto je prevzel administracijo v Novi Oselici; od l. 1829 do sv. Jurija 1837 je bil farni vikarij v Godoviči, potem župnik v Zagorji, kjer si je 15. jan. 1839 nogo zlomil; vzpomladi 1841 mu je došlo dovoljenje, da sme stopiti v pokoj; kot penzionist je živel v Kranji od l. 1842 do smrti 14. febr. 1871.

Jakob Bercè iz Struževega št. 7, porojen 30. apr. 1792, mašnik postal 24. sept. 1815, umrl za sušico kot kapelan na Brezovici 7. febr. 1817.

Fran Prah se je porodil 26. marcija 1794 pri Golci na Pivki; posvečen 21. sept. 1823, je šel o vseh svetih kapelanoval v Poljane pri Loki, jeseni 1824 v Spodnji Tuhinj, meseca apr. 1826 v Žiri, 1830 v Vele-salo; jeseni 1831 je nastopil kuracijo na Razdrtem, maja 1850 pa ekspozituro Trnje; tu je umrl 13. sept. 1856.

Ivan Grašič, brat Antona Grašiča, porojen 31. okt. 1794, se je za časa francoske okupacije zbal vojaščine ter zbežal na Štajarsko; ondi je 21. sept. 1816 vzprejel mašništvo; novo mašo je pel v Naklem; izprva je bil katehet na Celjski normalki, pozneje na gimnaziji; meseca sept. 1843 je dobil dekanijsko faro Šmartin pri Slovenjem gradci, ali zaželel si je nazaj med šolsko mladino in res, vzpomladi 1844 ga najdemo zopet na starem mestu; poučeval je do l. 1857; tri leta je užival zasluženi pokoj, katerega je 16. sept. 1860 zamenil s počitkom na Celjskem pokopališči.

Anton Starè, Erjavčev iz Strohinja št. 27; oče mu je bil kočar in kramar; dva brata sta trgovala v Ljubljani, tretji pa je založil znano imovito hišo v Mengši. Anton se je porodil 14. jan. 1799; posvetivši se altarju 26. avg. 1828, nastopi takoj kapelansko službo v Šent-Kocijanu pri Turjaku, kjer ostane do jeseni l. 1833, ko ga premestijo na Dolgo; ker je jel bolehati, se preseli naslednje leto na Primskovo nad Kranjem; kot deficijent se zateče konec l. 1837 k bratu v Mengeš; ondi ga je ugonobila sušica 20. okt. 1846. — Na Savskem bregu, v Struževem št. 3 je zagledal luč sveta jeden izmed prvih rodoljubov slovenskih

Blaž Potočnik¹⁾ r. 31. jan. 1799, posvečen 20. sept. 1822; dva dni pozneje je bral novo mašo v cerkvi sv. Petra v Ljubljani; precej jeseni otide za kapelana v Šent-Jarnej; l. 1825 ga pokličejo v Ljubljano, postal je stolni kapelan in voditelj cerkvenega petja; meseca avg. 1833 mu dodeli stolni kapitul faro sv. Vida nad Ljubljano, katero je vodil do 20. jun. 1872, ko mu je zapel smrtni zvon. Potočnik je bil uzoren duhovnik; a storil

¹⁾ Obširnejši životopis njegov dobodeš v Letopisu Matice slov. za l. 1872 in 1873 na str. 137—152.

ni samo, „kar veleva mu stan;“ trudil se je, da vzorje ledino domačega slovstva; razvnel je rojake z mičnimi pesnicami, vsaj „Slovenec je rad vesel; kaj, da bi ne pel, njemu pesmi iz srca tekó;“ pečal se z vedami, zlasti z zvezdoslovjem; pred vsem pa je ljubil slovensko domovino; o njej je pel:

„Kdor ima srce,
Zna za dom solze,
Za slovenske domovine raj,
Za njo rad živi,
Za njo hrepeni,
Njo, le njo bo ljubil vekomaj.“

Ivan Križaj, Halovčev iz Malega Naklega, netijak poprej v misel vzetemu Jakobu Križaju; rojstveni dan mu je 20. avg. 1802, ordinacijski pa 19. julij 1831; prvo daritev je daroval pri svojem strijci v Višnji gori; kapelanoval je v Krašnji, l. 1833 na Dobrovi, l. 1835 v Radovljici, l. 1838 na Trati, l. 1840 pri M. D. v Polji, l. 1845 v Žužemberku; od apr. 1846 je župnikoval v Mirni peči; umrl je za legarjem 11. marcija 1861. Njegov sošolec

Anton Grašič, Lenčekov iz Strohinja, se je porodil 10. jan. 1803; vkupe sta bila posvečena; novo mašo je pel Grašič pri oo. Frančiškanih v Ljubljani; kot kapelan je deloval od 4. sept. 1831 v Polhovem gradci, l. 1834 v Hrenovicah, l. 1838 v Šturiji; sredi l. 1844 je dobil in 25. avg. nastopil faro v Žireh; 8. marcija 1849 ga imenuje vlada za župnika in dekana v Trnovem; semkaj mu pošlje vladika naslov častnega konzistorijalnega svetovalca. Dvigne se še na višjo stopinjo cerkvene časti, ko postane kanonik v Novem mestu; v slavo nebeško se vzpne od todi 9. febr. 1880.

O. Bonaventura Teran, netijak že opisanega Mateja Brenka, Odrtnikov iz Naklega, je vzprejel pri

sv. krstu 20. apr. 1803 ime Jakob; meseca novembra 1828 stopi v frančiškanski red, ali že vzpomladi 1829 mu da slovo; do febr. naslednjega leta živi doma, potem pa ogrne haljo kapucinsko. Bogoslovja se je izučil nekaj v Gorici, nekaj v Celovci, kjer je na veliki šmarin l. 1832 novo mašo opravil. Živel je po raznih samostanih svojega reda, potrpežljivo noseč težo telesne napake: gluhoto in slepoto: umrl je v Celovcu 30. maja 1866.

Vč. g. **Matej Jerala** — starosta med zdaj živečimi duhovniki iz Nakelske fare, porojen 10. sept. 1806 pri Arneži na Pivki, dovršivši gimnazijo v Celovci, logiko, fiziko in prvo leto bogoslovja v Ljubljani, prestopi v labodsko škofijo: sv. redove vzprejme v Šent-Andreji 4. avg. 1833; novo mašo služi v Naklem 1. sept. 1833; pastiroval je potem kot kapelan na Jezeru, l. 1835 v Velikovci, l. 1838 kot provizor in pozneje kot lokalist pri sv. Lorencu (am Lorenzenberge); od l. 1849 župnikuje v Etendorfu; 16. sept. 1883 je obhajal ondi zlato mašo; pri tej priliki ga je odlikoval presvetli cesar.

Peter Leben — najstarejši izmed štirih bratov duhovnikov, katere je podarila Lebnova hiša v Strohinji št. 17 sv. katoliški cerkvi; porodil se je 26. marcija 1807; odličnjaku podelé mašništvo že v 3. letu bogoslovja 26. jul. 1832; na to je sledila 19. avg. nova maša v Naklem; jeseni 1833 ga pošljejo za subsidijarija v Leskovec poleg Krškega, od koder ga okt. 1834 dvigne dekret, veleč mu v Tržič; iz Železnikov, kamor se je jeseni 1840 sam izprosil, pride na Šent-Janževo 1841 bolehav domov; okrepčavši se, otide 4. dec. 1843 za ekspozita v Šent-Vid pri Podpeči; od l. 1864 do smrti 24. marcija 1868 je živel v pokoji v Kranji.

Vč. g. **Jakob Poličar**, porojen 5. apr. 1807 v isti hiši, kakor njegov strijec, gori omenjeni Josip Poličar; šolal se je v Celovci in v Ljubljani; posvečen

27. jul. 1834; novo mašo je pel na sv. Jarneja dan v Naklem; 15. dec. je nastopil službo 3. kapelana v Loži; potem je kapelanoval 1835 v Horjulu, 1836 v Križih pri Trziči, 1840 v Spodnji Idriji; meseca jun. 1841 je šel v začasni pokoj; jeseni 1844 je vzprejel kapelanijo v Podbrezjah; o sv. Juriji 1858 je dobil lokalijo na Dobravi; jeseni 1879 pa faro v Podbrezjah, kjer je 24. avg. 1884 pel zlato mašo.

Do največje časti, katero more doseči v zboru cerkvenih veljakov slovenske matere sin, se je dvignil Naklanec

Jarnej Legat, porojen 16. avg. 1807 v Nakelski mežnji št. 35 ¹⁾; oče mu Josip, rodom iz Lesèc, je celih 42 let (do l. 1849) cerkvenikoval in orgljal v farni cerkvi ter poleg teh opravil poučeval farno mladino v začetnih vednostih; mati Neža Gogala (iz Nove vasi pri Radovljici) je bila po polsestra Goriškemu nadškofu Josipu Wallandu. Po izvrstno dovršenih gimnazijskih studijah v Ljubljani otide njuni sin jeseni l. 1826 na Dunaj, pravoznanstva se učiti; čez štiri tedne se vrne; nadškof Walland ga vzprejme v Goriško semenišče, in ga posveti v mašnika 19. sept. 1830; isti mesec je pel novo mašo v Gorici, 20. febr. 1831 pa jo je slovesno ponovil v Naklem; potem je odrinil v višje bogoslovsko učilišče na Dunaj, kjer so ga 17. nov. 1833 proglasili za doktorja bogoslovja; malo časa uči dogmatiko v Goriški bogoslovnici; po smrti ujca si Wallanda († 11. maja 1834) odloži ta posel in prestopi meseca sept. v Tržaško škofijo; vladika Matej Ravnikar si ga izvoli za notarja in kancelarja. Konec l. 1836 postane župnik pri M. D. Veliki v starem mestu Tržaškem; od todi ga pozove vlada 10. jan. 1844 za gubernijalnega svetovalca v Benedke;

¹⁾ Rojstvena hiša njegova se je 16. jun. 1859 na dražbi za 400 gld. prodala; zdaj nima Naklo nobene mežnije.

7. okt. 1846 pa ga imenuje cesar Ferdinand I. za škofa Tržaško-Koparskega (9 dni pozneje je dospela ta radostna novica v Naklo); njegovo izvolitev odobri papež Pij IX. 21. dec. istega leta; 11. apr. 1847 ga posveti Goriški nadškof Franc Ksav. Lušin v Gorici; jeden teden pozneje je bil vmeščen v Trstu, 2. maja pa v Kopru. Kot škof je samo jedenkrat obiskal svoj rojstveni kraj; videl je Naklo 1. junija 1855. Tri leta potem se je napotil v Rim poklonit se sv. očetu; udeleževal se je ondi l. 1869 in 1870 Vatikanskega cerkvenega zbora. Počasi so mu jele slabeti moči; po noči med 8. in 9. febr. 1875 ga je zadel mertvoud; vzelo mu je besedo; nezaveden je ležal do 3. ure popoldne 12. febr.; tedaj pa je izdihnil blago dušo. Balzamovano truplo so po sijajnem sprevedu 17. febr. shranili v cerkveni raki pri oo. kapucinih; to počivališče si je sam izbral v oporoki, kateri je zapisal na čelo pomenljive besede: „V Kristu živeti, v Kristu umreti, v Kristu večno izveličanje uživati, več si ne more in ne sme želeti človeško srce“. — Odličen gospod iz obližja njegovega ga tako-le opisuje: Bil je mož srednje, v mladosti šibke, kasneje nekoliko obilneje postave; po zunanosti je imponiral, pa tudi zaupanje vzbujal. Oko mu je bilo modro in živahno, prijazno in očetovski vablivo, obraz inteligenčen, vedenje častitljivo in elegantno, zlasti pri cerkvenih opravilih se je zaznavalo nekaj vzvišenega na njem. V družbi je bil prijazen, gostoljuben, prijatelj nedolžne šale, ki pa ni smela presegati mej; bil si je vedno svest škofovskega dostojanstva; neumoren v delu, bistroumen, posebno zmožen v peresu, nekoliko sangviničen, pa dobrosrčen, oče ubogih, med katere je vse razdelil, kar ga je spravilo večkrat v denarne stiske; zelo zmeren v jedi in pijači. Kot višji pastir je bil navdihnjen s pravim cerkvenim duhom, neutrudljivo skrben za materialno in duševno stanje podložnikov; zagovarjal je

vselej duhovenstvo in njegove pravice. Vnet za verski prospeh svojih ovčic je pomnožil v Trstu in v okolici število župnij od 2 do 7, posvetil blizu 25 cerkvâ v škofiji; samo v prestolnem mestu so bile za njegovega vladikovanja sezidane 4 božje veže. Ustanovil je v Trstu semenišče za bogoslovce četrtoletnike, ki pa je prestalo po njegovi smrti. Pod njegovim vodstvom se je založila sirotišnica, urejena v katoliškem duhu. Svetnim duhovnikom na pomoč je poklical v Trst oo. kapucine, v bolnico pa usmiljene sestre. Gledé cerkvenih obredov je krenil za škofom Ravnikarjem, trudeč se, da potrebi iz Istre starobenečanske, zelo babjeverske, le na zunanje se ozirajoče navade, ukazal je duhovnikom, naj uče ljudi mesto nerazumljenih in spakudranih latinskih psalmov v svojem jeziku moliti. Uvel je molitve, kakoršne so po drugih slovenskih pokrajinah običajne. Mesto večernic, katere je kmetsko ljudstvo latinski žlobudralo, je vpeljal krščanski nauk. Na vso moč si je prizadeval, da bi se Bog v duhu in v resnici častil; zato pa je moral marsikatero grenko okusiti od farizejskih Italijanov. Ljudsko šolstvo je jako pospeševal; narodnemu jeziku je odločeval povsodi prvo mesto. Nekega duhovnega učitelja, ki je v Hrvatih italijanski izpraševal, je pri javni preizkušnji ostro pokaral. Po njegovem ukazu se je morala beseda božja po vseh Tržaških cerkvah, razen pri M. D. Veliki sredi starega mesta, tudi v slovenskem jeziku oznanovati. Italijanskim bogoslovcem je osnoval stolico slovanskega jezika v Tržaškem semenišči. Rad je podpiral narodne časnike in zavode (Matico slov., družbo sv. Mohorja, bratovščino sv. Jeronima, Čitalnico Tržaško); društvom tujih narodov pa ni pristopal, da-si je bil vsem narodnostim jednako pravičen; zato si je ohranil trajen spomin na obalih Jadranskega morja. Zasluge sta mu venčala cesar in papež z visokimi redovi in častnimi naslovi, ki se beró na nje-

govem spomeniku, vzidanem v steno prezbiterja na evangeljski strani Nakelske cerkve; v črnem, marmornem obločku stoji doprsni kip škofov v naravni velikosti (izklesal ga je od kararskega marmorja umeteljnik Fr. Zajec); slovesno se je odkril 3. sept. 1882 vpričo netijaka slavljencevega preč. g. Ivana Legata, sosedne duhovščine in množice faranov, katerim je vč. g. vodja Tomo Zupan v krasnem govoru predočil življenje njihovega imenitnega rojaka; pod kipom se čita ta-le napis:

Hvalimo slavne može.

Eccl. 44.

Dr. Jernej Legat,

Škof Tržaško - Koparski,

Sv. Očeta Papeža prestolni prisednik,

Presvetlega Cesarja tajni svétnik, vitez že-

lezne krone II. reda, rimski grof i. t. d.

rojen 16. avgusta 1807 v Naklem h. št. 35, mašnik

posvečen v Gorici 19. sept. 1830, tam je postal

profesor dogmatike, potem v Trstu škofovi

kancelar in župnik M. Device Velike, svétnik

c. kr. vlade v Benedkah, slednjič Škof Tržaški

imenovan 7. okt. 1846, potrjen 21. dec. 1846,

posvečen 11. aprila 1847, umrl 12. febr. 1875.

Postavili scrodniki, častilci, prijatelji.

Sodelovec župnik Anton Zarnik.

1882.

Ivan Ažman je zagledal luč svetá 20. jun. 1808 pri Ažmanu v Naklem št. 23. Zgodaj je jela glodati na njegovem slabotnem telesu sušica; zelo je že bolehal, ko mu je bilo 27. jul. 1833 dodeljeno mašništvo; s težka je bral novo mašo 22. sept. ob 6. zjutraj v Naklem; bila je prva in poslednja; obležal je v farovži, dokler ga ni 26. febr. 1834 smrt rešila.

Mihael Markič, s Pivke št. 6., se je porodil na svojega godu dan 1. 1808 v Loki, kamor je šla mati na sejem; šolal se je z Ivanom Križajem in Antonom Gra-

šičem vred v Ljubljani; v mašnika se je dal posvetiti 29. okt. 1831; daroval je novo mašo 13. nov. v Naklem. Do konca leta je moral čakati dekreta; potem je kapelanoval v Metliki, l. 1836 v Škocijanu pri Dobravi (tu si je l. 1838 nogo zlomil), l. 1838 na Krki, l. 1845 v Semiči, kjer je ostal 10 let; o sv. Miheli 1855 je stopil v pokoj, 8. nov. istega leta pa v večnost; vzela ga je vodenica.

Blaž Leben, brat in sošolec Petra Lebna, porojen 28. jan. 1809; izvrstnega dijaka in bogoslovca vzprejmo v mašnike 27. jul. 1833; po novi maši, katero je služil v farni cerkvi Nakelski 18. avg., ga dekretujejo jeseni za subsidijarija v Šent-Marjeti na Dolenjskem; iz Kočevja, kjer je od l. 1834–1844 opravljal kooperatorski posel, je šel za župnika v Sotesko; ondi mu je mrtvoud pretrgal nit življenja 15. apr. 1853.

Josip Pavlič, z Okroglega št. 18, se je porodil 26. februarja 1810; meseca decembra 1832 prestopi kot bogoslovec tretjeletnik v Tržaško škofijo, kjer ga je škof Matej Ravnikar 29. avg. 1833 posvetil; 15. sept. je zapel novo mašo v Naklem; potem je šel kapelanoval v Antignano, naslednje leto pa v Trst v staro mesto; od 17. apr. 1837 je pastiroval kot lokalist in pozneje kot župnik v Skednji poleg Trsta; od tu se je preselil v večnost 23. dec. 1856.

Valentin Leben — tretji list na čveteroperesni deteljici, ki je vzrastla pri Lebnu v Strohinji. Zasijala mu je luč življenja 7. febr. 1813; vzprijevši 13. avg. 1837 sv. redove, je prvokrat maševal v Naklem 20. avg.; 7. jan. 1838 je nastopil službo subsidijarijsko v Šmarjeti, meseca jun. pa v Šent-Rupertu; kapelanoval je 1841 v Šmiheli pri Novem mestu, 1848 v Krašnji, 1849 v Dobu, od koder ga je poklical Gospod 16. okt. 1856. — Petru, Blažu in Valentinu se vredno družijo

Vč. g. **Matija Leben**, porojen 17. febr. 1816; v 22. letu je že dovršil meseca julija 1837 z najboljšim vspehom bogoslovje v Ljubljani; 4. apr. 1838 je odšel v Avgustinej na Dunaj, kjer ga je ondotni namestni škof Buchmayer 11. jun. 1839 posvetil v mašnika; dva dni pozneje je zapel novo mašo v cesarski prestolnici; 26. jan. 1841 ga povišajo na dostojanstvo doktorja bogoslovja; o sv. Juriji gre potem za kooperatorja v Šmarije; ali že meseca okt. 1842 ga pozovejo v Ljubljansko bogoslovje. Postal je namestni profesor nравne, vsled cesarskega sklepa z 17. okt. 1843 pa redni profesor omenjene vede; popolnem se je posvetil tej stolici ter jej zvest ostal do današnjega dne; l. 1858 je bil imenovan za častnega kanonika stolne cerkve; pozneje so mu odločili mesto v konzistorijalnem svetu, naložili mu zagovorništvo pri škofijski zakonski sodniji; poleg tega opravlja posel prosinodalnega izpraševalca. Ponižnega in neumorno delovnega gospoda je že l. 1840 dobro opisal Bl. Blažnik, rekoč: „homo parvus et debilis, sed vir magni ingenii“.

Č. g. **Peter Teran**, Poglajenov s Pivke št. 9, se je porodil 16. febr. 1822; ordiniran je bil 5. jul. 1848; novo mašo je imel na veliki šmarin v Naklem; več nego jedno leto je minilo, predno so ga dekretovali za kapelana in zgodnjika v Starem trgu pri Poljanah, potem je kapelanoval 1850 v Podzemlji, 1853 v Mirni peči, 1854 v Dobu; od todi je šel meseca jun. 1855 prostovoljno v Kromeriž na Moravsko za duhovnika v vojaško bolnico; ko se je zaprla, se vrne domov ter vzprejme v začetku okt. kooperaturo v Kočevskem mestu; dve leti pozneje dobi lokalijo Planina v Metliški dekaniji, l. 1862 pa Mozelsko faro na Kočevskem, katero je vladal osem let; zdaj pastiruje kot župnik pri Stari cerkvi.

Č. g. **Ivan Teran**, rojen 24. jul. 1824 pri Odrtniku v Naklem št. 41, je stopil po dovršenih gimnazijskih naukih v Tržaško škofijo; posvetil ga je vladika Jarnej Legat 24. avg. 1851 v Trstu; 21. sept. je prvič kot novomašnik pristopil k altarju sv. Petra v Naklem; kot kapelan je deloval v Veprinci, l. 1853 v Jelšanih in od tega leta je ekspozit v Štorjah.

Č. g. **Anton Zorman** se je porodil na Cegelnici št. 4 30. maja 1830; 22. jul. 1856 je zadobil prezbiterat; 3. avg. je potem daroval prvo daritev v Naklem; tu je nadomestoval do svojega odhoda za kapelana v Črnomelj (10. nov.) bolnega kooperatorja Mateja Puharja. Zaradi slabotnega zdravja je bil konec apr. 1857 prestavljen iz Črnomlja v Kovor, od koder otide 20. jan. 1858 za kapelana na Trato; jednako službo je izvrševal od l. 1861 v Senožečah; štiri leta pozneje je postal administrator na Selu pri Šumbergu, l. 1868 župnik v Kolovratu, l. 1880 pa v Nevljah poleg Kamenika. — Njegov sošolec in sopusvečenec

Ivan Voglar je izšel 18. maja 1833 iz one vrle rodovine, katere člene smo srečevali že v 18. stoletji v službi cerkveni; Voglarji so se sredi prejšnjega veka preselili v Malo Naklo št. 1 in ondi (pri Zaletelu) je tekla zibelka Ivanova; kot dijaka so ga vzprejeli v Alojzijevišče; tedanji vodja tega zavoda, rajni knezoškof J. Kr. Pogačar mu je pridigoval pri novi maši 10. avg. 1856; kapelanoval je na Mirni, l. 1859 v Kameniku, l. 1861 pri sv. Jakobu v Ljubljani, od jeseni 1863 v stolni cerkvi; kri se mu je jela vzdigovati, kar ga je prisililo v začasni pokoj; 13. avg. 1865 je izdihnil v Ljubljani svojo dušo.

Č. g. **Josip Voglar**, brat Ivanov, se je porodil 3. marcija 1836; v mašnika ga je posvetil Goriški nadškof Andrej Golmajer 26. jul. 1859; novo mašo je pel

31. jul. 1859 pri ujcu Josipu Rozmanu, dekanu v Trebnjem; kot kapelan je služboval v Dolih, l. 1860 na Mirni, potem v Šent-Rupertu, l. 1869 v Škocijanu pri Dobravi; od l. 1876 je duhovni načelnik Sodraški fari.

Ivan Jerala, netijak Etendorfskega g. župnika in zlatomašnika Mateja Jerale, porojen 28. avg. 1836 pri Arneži na Pivki, posvečen 3. avg. 1862; po novi maši, ki jo je slovesno obhajal 18. avg. v Naklem, ga pošlje vladika za kapelana v Bohinjsko Bistrico; zapustil jo je l. 1864, ko so ga premestili v bližjo Srednjo vas; a l. 1869 ga zopet zanese osoda nazaj v Bistrico; tu so ga 6. avg. 1881 posule razvaline nove cerkve; tri dni pozneje so našli v grobljah njegove telesne ostanke; 10. avg. so jih zagrebli pred velikim altarjem stare farne cerkve; za slovo mu je živo govoril vč. g. prof. J. Marn; zaplakal je ves Bohinj za vzglednim duhovnikom; bridka žalost je zatemnila večerno zarijo življenja starima roditeljema.

Vč. g. **Ivan Nep. Legat** se je porodil 23. apr. 1842 pri Jagodci v Naklem; prvi učitelj mu je bil ded Josip Legat; potem se je šolal v Škednji in v Kopru; gimnazijo je dovršil v Ljubljani l. 1861; bogoslovje je slušal v Gorici in v Trstu; mašništvo mu je podelil njegov strijc škof Jarnej Legat 13. avg. 1865; novo mašo je pel 27. avg. v Škednji; meseca okt. istega leta je bil imenovan za kateheta pétrazredne glavne šole pri nunah v Trstu in za kapelana ondukajšnje cerkve; l. 1866 mu nalože tajništvo pri zakonski sodniji, jedno leto kasneje pri škofijskem ordinarijatu; ko se je l. 1868 po novih postavah uredila pripravnica za učiteljice pri nunski šoli, je v tem zavodu predaval krščanski nauk in fiziko; l. 1868 in 69 je tradiral cerkveno zgodovino v Tržaškem semenišči, od l. 1871 do konca l. 1875 pa katehetiko in pedagogiko; l. 1874 je namestoval bolnega kateheta višje

realke in akademije; konkurza za srednje šole se je vdeležil že l. 1868; deset let pozneje je dobil profesuro krščanskega nauka na nemški državni gimnaziji v Trstu; jeseni l. 1883 mu je škofijstvo izročilo še vodstvo novoosnovanega deškega semenišča ter l. 1884 imenovalo ga konzistorijalnim svetovalcem. — Najmlajši duhovnik iz Nakelske fare je

č. g. **Josip Zelnik**, porojen 29. marcija 1856 pri Jakci na Pivki, posvečen 27. julija 1880 kot bogoslovec tretjega leta; do poletja 1884 je bil kapelan in administrator v Loškem potoku; zdaj kapelanuje na Igu.

V tesnih potezah nam je omeniti še življenja onih Naklancev, ki so si v posvetnih stanovih pridobili več ali manj veljave. Prvakuje jim

Gregorij Karbonarij; ta slavni mož se je porodil 12. marcija 1651¹⁾ pri Voglarji št. 39 v Naklem; oče mu Martin Voglar je bil jako imovit, pa tudi pobožen kmet; marsikaj je omislil Nakelski cerkvi; službi cerkveni je namenil sina Gregorija, drugorojenca izmed šestih otrok. Ta si je zgodaj, že v dijaških letih²⁾ po tedanji šegi izpremenil ime Oglar v latinsko: „Carbonarius“; izpremenil pa je tudi željo očetovo; postal je zdravnik. Ne ve se, kje je dovršil študije; samo to je gotovo, da je bil še na avstrijskih tleh povišan v doktorja modroslovja in zdravilstva. Zlasti v poslednji vednosti

¹⁾ V krstni knjigi je tako-le zapisan: „12 Marcij (1651) baptizatus est Gregorius legitime natus filius ex Patre Martino Oglar et coniuge eius Alenka cuius Patrini fuere Adamus Senex et Michael Pauz Alenka Zalohka“. Zdanja Voglarjeva hiša, stoječa nasproti farovža, je pozneje zidana in že zdavna v tujih rokah; napis jej je: „Matthaeus Vogler Fe 1725“; to je bil netijak Karbonarijev in oče duhovnikov Jurija in Josipa.

²⁾ 8. okt. 1671 je kumoval; podpisan je v krstni matici: „studiosus Gregorius Carbonarius“; tudi oče Martin je že l. 1653 jednako polatinjen.

je zaslovel daleč na okrog; vzbudil je pozornost velikega ruskega carja Petra I., ki je ravno takrat potoval po Evropi ter zbiral bistre glave okoli sebe; izvoli si ga za domačega zdravnika in ga odvede seboj na Rusko (najbrže l. 1698). Kako je deloval v daljni slovanski državi, koliko je uplival na njeni preporod, vse to je skrito v temi Petrogradskih arhivov. Karbonarija srečamo samo jedenkrat še in sicer na diplomatski poti v Rim, kamor ga je poslal car Peter, pogajat se s papežem zaradi zjedinjenja pravoslavne cerkve s katoliško; s kakšnim vspehom se je vračal, nam ni znano. Nazaj gredé je zaželel videti dom, v katerem je tedaj gospodaril brat mu Andrej (oče je umrl že l. 1686). V Kranji ga napade smrtna bolezen; zastonj se trudi zdravnik Heine, da bi ga rešil; Karbonarij umrje 2. febr. 1717.¹⁾ Zasluge njegove za vednost in državo, ki jih zaradi težko pristopnih virov vse premalo poznamo, sta visoko cenila oba cesarja: avstrijski Karol VI. in ruski Peter I.; imenovala sta ga za svojega svetovalca; dosegel je tudi plemstvo ter si bral priimek: Carbonarius „de Wiesenegg“, češ, ker rojstvena hiša leži v voglu travnika, razgrin-

¹⁾ V Kranjski mrtvaški knjigi se bere: „Die 2. febr. A^o 1717 hora 1ma pomeridiana pie in Dno obivit sacramentis omnibus cum magna devotione perceptis Perillustris Dominus Gregorius Carbonarius de Wiesenegg aetatis suae 70 annorum“. V zapisniku umrlih udov Nakelske bratovščine sv. Antona pa stoji, da je 1. febr. preminil: „Excellentiss. Dnus Dr Gregorius Carbonarius vulgo Voglar de Bissenegg obijt Crainburgi 1. Febr. 1717 redux Roma, prius ex Maschouia Consiliarius Czari et Caes. Reg. Majestatis Caroli VI. Imp.“ — O tem možu se je pisalo v Mitth. 1851 skoraj od besede do besede tako, kakor ga je župnik Bl. Blaznik 11 let poprej že opisal v svoji „Materialiensammlung“; pozneje se je omenjal v Trdinovi Zgod. slov. nar. str. 119, v Dimitzevi Gesch. Krains, IV. str. 78 in v Letop. Mat. slov. 1870 str. 125.

jajočega se tja na vzhodno stran vasi; latinsko in nemško ime njegovo je goli prevod obeh pomenov, ki jih ima lahko slovenski „Voglar“. Malo vemo o njegovem življenji; zasijal je hipoma in se utrnil kakor žareč zvezdni utrinek; toda brez sledu ni izginil; v oporoki z 21. marcija 1716, katero je dal izvršiti Jan. Jak. Schillingu, se je spomnil domače vasi ter jej podaril najpotrebnišo reč — vodo v dveh vedno tekočih vodnjakih (glej spredaj!); Nakelski cerkvi pa je namenil 100 gld. za mašno ustanovo.

Še jednega doktorja zdravilstva nam je omeniti v prejšnjem stoletji; to je **Lovro Lakner**, porojen 9. avg. 1725 na Pivki; njegova je medicinična knjiga: „Lackner Laurentii Carni Med. Doctoris: Dissertatio de Phlebotomia Hippocratica. Vien. 1755 v 4“. ¹⁾ Njegov starejši sorodnik **Anton Lakner** ²⁾ je bil l. 1716 cesarsk godec na Dunaji, kamor je došel s Portugalskega; sam je plačal cerkvi sv. Petra v Naklem tistih 19 gld., katere je zanj, ko je še dijakoval, njegov oče kovač Lovro l. 1706 na posodo vzel. **Fran Brenk** (Wrenk), dvojček s Cerkljanskim župnikom Matejem Brenkom (poišči ga med duhovniki Naklanci) je bil izvrsten medorezec na Dunaji. ³⁾ Ljubljani je dalo Naklo jednega izmed svojih sinov za župana: **Peter Fister** (poroj. 19. jun. 1759 pri Županu, † 20. marcija 1800) je načeloval našemu glavnemu mestu od l. 1788—1796. Med vojaki je zna-

¹⁾ Marci a s. Paduano Bibliotheca Carnioliae str. 31. Je-li dr. Lovro Lakner istovesten s Pivčanom Lovrom Laknerjem, porojenim 9. avg. 1725, ni popolnem dognano. Čegav rojak je Anton Lackner, ki je bil doktor obojnega prava, apostolski protonotarij in l. 1753 stolni dekan v Ljubljani?

²⁾ „nunc 1716 Viennae musicus caesareus redux ex Portugalia“, pravi o njem Nakelski urbarij.

³⁾ Illyrisches Bl. 1846, Nr. 36 Beilage.

menit **Pavel Grašič** (Čančev iz Strohinja, poroj. 22. jan. 1782); iz šole je l. 1798 ali 1799 potegnil k vojakom; ondi mu je prišla v pest vojna blagajnica; ž njo je pobegnil k Dancem, pri katerih se mu je neki posrečilo doseči dostojanstvo štabnega častnika. G. **Jarnej Ažman**, zdaj upokojeni poročnik v Gradci, je dobil pri Jakinu papežev red za zasluge. Kot aktivni nadporočnik služi pri topničarstvu v Komarnu g. **Jarnej Legat**, brat vč. g. prof. Iv. Legata, porojen 17. jul. 1845; bojeval se je prvič kot topničarsk podčastnik pri Sadovi l. 1866; o Bosenski okupaciji je zapovedoval trdnjavi Klisi pri Spljetu; pri Livni je vodil jedino težko baterijo, katero je z grozno težavo pripeljal čez Dalmatinske gore; zato so mu pripeli zlati križec z vojno dekoracijo. V raznih uradniških strokah so poslovali ti-le Naklanci: **Josip Vادلal** (Opulejev iz Naklega, poroj. 29. jan. 1765; umrl kot upokojeni kontrolor v Konjicah 23. apr. 1844); **Matej Križaj** (Halovčev iz Malega Naklega poroj. 18. sept. 1791; razbogoslovec; deželne sodnije registrator v Ljubljani; † 8. jan. 1860). Tu zabeležimo tudi tri brate pokojnega Tržaškega škofa: **Josip Legat** (porojen 24. okt. 1810; uradnik pri c. kr. deželni sodniji v Rovinji; † 16. dec. 1841); **Fran Legat** (zdravnik v Višnji gori, naposled v Kamniku; † 9. okt. 1877) in **Anton Legat** (poroj. 4. apr. 1818; dovršivši pravoslovne študije se je malo časa bavil pri okrajnem kameralnem oskrbništvu v Trstu; umrl 2. aprila 1845 za sušico pri svojem bratu, ondaj gubernijalnem svetovalcu v Benedkah). **Ivan Ažman** (Jagodčev iz Naklega; bivši okrajni predstojnik v Delnicah; potem komitatski sodski svétnik v Oseku). **Fran Mladič** (Pivčan; umrl kot uradnik pri c. kr. glavarstvu v Kameniku). Gospod **Fran Legat** (netijak škofov in brat vč. gosp. vodje Iv. Legata, porojen 3. okt. 1843; bivši avskultant pri c. kr. okrajni sodniji v Rovinji,

potem adjunkt na Volovskem, zdaj sodnik v Labinu v Istri). Učiteljskemu stanu sta se posvetila **Jurij Zlatè** (Repnikov iz Naklega; poučeval v Dobu in v Kropi; † l. 1858) in g. **Andrej Kmet** (Režkov; zdaj učitelj v Tržiči). —

Mnogo smo jih našteli; a čem bolj smo se bližali zdanjosti, tem redkejši so prihajali. Mar naj se pretrga venec čestitih mož, rojakov Nakelskih, pletoč se skozi stoletja? Ne, raste naj ven in ven na slavo Naklemu in domovini!

